

**Kiraisiho Jonihoai Pwaha
Ausaimana Kaundisiha
Kiraisiho Jonihoai Wapa
Noaipaitandihaiwaapi Pwaha
Ausaati Kaundati Nunjataise**

*Kimandi Utipimandi Pwaha Ausaiman-
injitimandapi Pwaha Nesipihande*

Utaaho wo komi ambipati Joniho kimandi utipimandi jipatipiyahande. Autaahaatihomi isihyaami jhimatohiyihiyaapi gwinyaataati Awaisiho Jisaasihomi otipipatiho Joniho kimo utipimo jipatipiyahore. Kimo utipimo jipatipaisura ishiya Romihiyaami gamaniho Autaahaatihomi ishiyai tiwati ipihatisati naanjhaiwa ambipati yaawihaiwa nehohura jipatipiyahande. Joniho kima pwima jipatipiyataise kiya pwima atisawaawi andititwi ami kiyaami maariho ambipati mbwaati yatihitanihi windi kaiwaapi timaamahiyawi andititwi bitoaitaatiwo. Ko kimaiwaapi kaundati jipatipiyataise. Autaahaatihomi tiworisaisi ipotihura nusoaipaitandihaiwaapuni ami Autaahaatihomi komi ishiyai kiyausepaati numwaati aunahipati gaahati numwitandihandapuni Joniho kataunjati utipihomi kimo jipatipiyataise.

*Kima Ausaimaninjhaapi Utipimandapi
Napimasataise*

Jonho isihiyai ipihirete gaahure undati komi
piwaha namasisiha (1:1-6)

Jonho yapepatamatiyahanda Awaisihoai
iwinjasihi ami Awaisiho piwaha
kaundati nunyataise Autaahaatihomi
isihiya aunahipihaiwa 7 kiyahaiwaara
bimohiyihiyaapi notaise. Aih ami Jonho ka
netati kanyatindihandapaha (1:9-3:22)

Jonho yapepatamatiyahanda mmonata
Awaisiho utipho wo anitiwi wisasiwo
nesipati nupwiyaasihura naanjwaiwa
kahatimatipetahaiwa yapipataapihi
noaipasitihandapaha (4:1-8:1)

Piwaha Jih Nuwati Nesipati Katisihare

¹ Kima piwima wapa jihura windi
motinat ami atihominihapaapi Autaahaatiho
ausaimanati Jisasi Kraisihoi neti nunjati
ausaimanataise. Siyati piwaha sa Autaahaatiho
neti Jisaasihoi nunjataise ami Jisaasiho
netati wapa keti noaipaitandaimbipaapi
Autaahaatihomi isihiya nahatiya Jisaasihopi
giwunyaahohiyihiyai kaundati nunjitando. Aih
Jisaasiho komi enjeriho itipho otipipatihoi
nini komi nehi otipipatihonini Jonhonisaapihi
neti natausaasih nasati piwaha kima
kandataase. ² Aih nini Jonhonini saiwa
nahatewa mmoniti atindi nehohiwaiwaapi nini
ausaati Autaahaatihomi piwaha akithaare ndi
kandaato. Aindi ami nini Jisaasihopi komi
piwaha ningi kandati nanisisiha akithaare
ndi ausaati kandaato. ³ Kima piwima nini

atindi neti ausaati kandi jɪpatɪpiyohɪma isɪhiya awɪtohiyɪhiya maaritɪwɪse amɪ kiyaisɪ Autaahaatɪho gaahatɪ kawitaiso. Iyataatɪ amɪ kiya awɪtisaihɪ isɪhiya usa pɪwɪha kɪmɪka atiwi nepɪ japepihɪrohiyɪhiya maaritɪwɪse amɪ kiyaisɪ Autaahaatɪho gaahatɪ kawitaiso. Sandɪ apaapɪmaato amɪ wɪndɪ otɪhɪmetanɪhɪ kɪmaiwa katiwɪmaiwa nahatewa noaipaitandɪha asisɪha aimɪ detɪtɪhɪto.

Jonɪho Isɪhiya Aunahɪpa 7 Kaiwɪhaiwaara Bimohiyɪhiyaapɪ Pɪwɪha Jɪpatɪpiya Nusoaasataise

⁴ Nɪnɪ Jonɪhonɪnɪ sahɪ Autaahaatɪhomɪ isɪhiyaatɪ aunahɪpɪhaiwa ikwɪ wihɪtɪrɪtɪhɪ wihɪnɪramɪ yahurɪtahaiwa 7 kiyahaiwaara yapɪpatɪ Pɪropinjɪhandɪ Esiyaahanda bimohiyɪhiyaatapɪ utɪpɪho kɪmo nusoaasataayo. Autaahaatɪho aimɪ aimehuraunɪ amɪ wanɪ kɪmuraunɪ bimaamɪ napsɪho amɪ ipotɪ ipotɪsangisɪ konɪhɪ bimaamɪ nutandɪho sangisɪ gaahatɪ kasisatɪ netɪ watɪpɪsamatɪ amɪ samɪ maarɪho ambɪpatɪ netɪ napaisaatisamane. Iyataatɪ amɪ Autaahaatɪho bimimbɪpɪhɪ komɪ itɪpɪho ikwɪ wihɪtɪrɪtɪhɪ wihɪnɪramɪ yahurɪtaho 7 kiyaho yamɪhapataatɪhɪ Autaahaatɪhomɪ ndɪmaahomwaanɪ bitosɪhoaisangi amɪ sangi gaahatɪ kasisatɪ netɪ watɪpɪsamatɪ amɪ samɪ maarɪho ambɪpatɪ netɪ napaisaatisamane. ⁵ Amɪ Jisasɪ Kɪraisɪhoaisangi sangi gaahatɪ kasisatɪ samɪ maarɪho ambɪpatɪ netɪ napaisaatisamane. So Jisasɪ Kɪraisɪho Autaahaatɪhomɪ pɪwɪha nahata tɪtɪhɪ nga biyatɪ ausaati katatɪ amɪ anɪmwaahɪpatombɪ jɪhɪ namasatɪ nepasɪho amɪ kɪmɪko awaisawɪhiya kinɪhiya yapɪmbataapɪhɪ

jatohiy+hiyaami Awaisiho Jihomatati kiyai iwinjatisihore.

Ami k+miko nyangi komi maariho biyati nanyinyahore. Maariho nanyinyati ko maip+haiwaat+hap+ nyangi nuwati nanyamaati ami ko sawahomi j+tpataahi nyami maip+haiwa nahatewa nenyamataise. ⁶ Iyati ko nyangi neti Autaahaatiho nyainjati+tandihiyaanenyamataise. Iyati ami komi Sapiho Autaahaatihom+ ot+p+pati nahataapa is+hiyaap+ kawitihaahiyaan+ni prisihiyaanenyamataise. Ami nyahi komi ot+p+pati is+hiyaap+ aunah+pati newaati kawitihaawo. Iyaati nyahi Jisasi Kiraisihoai amb+pati awaipati numwitihaawo ami ko amb+pati awaipati jinjap+hi jinjap+hi nepi nutando. Ko kon+hi is+hiyaisuni kahapaamap+pa nahataapisuni iwinjati+m+ notaise. Ami sand+hi Akite! Akite!

⁷ Jasawise! Awaisiho yam+hapataati+hiraapi tiwipatisati taati nap+taiso. Taati nason+hi is+hiya nahatiya kiyami nd+haara iwinjaitaapo. Ami is+hiya koai yaaw+handi nunyaw+ tip+ muhohiy+hiyaisangi iwinjaitaapo. Iyon+hi is+hiya yap+hi nahandaahiya kopi kiyai ipotiwausehon+hi waati natiwi nepatiwi gw+taapo. Ye! ak+isi sikireti sikaimat+taise!

⁸ Autaahaatiho Awaisiho sandaase: “N+ni Naason+n+hi Jihon+n+ndi am+ n+n+ Naason+n+hi ipoti+hon+ni bindataayo. N+n+ j+hi aim+ bimaati am+ wan+ bimaati am+ ipoti nap+tand+hon+ne. Aindi n+ni wat+p+haiwa nahatewaisahon+ne,” ndaase.

*Jon+ho Utaaho K+raisihomatiyahoi
Usonataise*

9 Nin+ Jon+hon+n+ sam+ naisohon+n+ nyah+ Jisaasihom+hiyaanimatot+handanda is+hiya nyangi amb+pati maar+ho yaas+haiwa nanyinyoh+waiwaara sangisati maas+ndaayo. Am+ nyangi Autaahaat+ho nyainjatih+ am+ is+hiya yaas+hand+ nanyinyauh+hand+ kand+ kiyaan+n+h+ and+ititaat+ bitop+ niyohiy+hiyaanam+hon+ne. Saind+ k+maiwaat+h+ sangisat+toh+hon+ne. Is+hiya nep+ yap+hon+j+ mas+hon+j+ dur+h+ram+ ot+haat+ aheti+honjaat+h+ ah+nisawaayopo. Konjam+ amb+pati Pat+mosihande. Am+ sand+ sanisot+mand+ apaap+maahe, am+ Autaahaat+homi piw+haap+ndiwun+ am+ Jisaasiho katat+ kaiwaiwaap+ nin+ sand+ ak+ite nd+ piw+ha ausaahon+he. 10 Aih+ Awais+homi asis+het+* Itip+ho nis+het+ waat+ nanoaipas+h+ am+ nis+ maar+homi nd+ha nanor+haatataise. Aih+ nin+ atisata nis+ dawaataatap+ piw+ha wa waat+ waap+h+nati kapapar+h+i+ gaatipatamatiyat+ ganat+ noaipataise. 11 Aih+ ka piw+ha ningi sandat+ kandataase. “Kiny+ sapa nahataapa mmon+hingip+pa ut+ip+hoat+h+ j+pat+paimb+ Autaahaat+homi is+hiya aunah+p+haiwa ikwi wih+tr+tihi wih+n+ram+ yat+mur+tahaiwa 7 kiyahaiwaaraahiyaap+ j+pat+paim+ Epesasi-handaahiyaap+, Simer+naahandaahiyaap+, Pekaamaam+handaahiyaap+, Taiyatairaa-handaahiyaap+, Sar+tis+handaahiyaap+,”

* **1:10:** Sura Sandehuraap+se.

Piraterîpiyaahandaahiyaapi,† ami Reotesiyaa-handaahiyaapi jîpatîpaime,” ndataase.

12 Aihî nînî nepemaitîti yapepataa-hamataindî utaaso diyaamahondise ndî jata sisîha raamîhandî wapa kapopî ahotatî mîhotindîtandî nimaatarîhatîma gorîhanda kaiwîhatîma 7 kiyahaiwa ahotihî mmonataayo. 13 Aihî saiwa sisîha ramîhandî mîhotindiwiimaiwaami otîhapîhî Isîhiyaami Saaho Jîhimatisîhomatiyaho notî nasayati bitosîhî nînî iwinjataayo. Ko apotîhîrî utaarîhîrî mîhaatapi kirînihî mîhaapi auhîrî atasîha nimbîmaasati nipaatahore. Iyati ami utîhîrî wîrî gorîhanda kaiwîhîrî tausandîhaapîhî wîsasanati nipaatahore. 14 Iyati ami komî mîtîho mîsisîha tîwîpatî kîhoepîhandamatiyati apîpaahi kîhoepîtamahore. Iyataati komî ndîha sisîhaami tîhwîtîhîramatiyati tîhwîtisahore. 15 Iyataati ami komî auhîrî apîpaahi nausaatahîre ainîhîrî metorîhandî windî bîronjîhandî sisîha watîpîhaara tîhauhî yapîpati ikwaatîpîho owetati waati biyati nausaatipatamatiyato. Iyati ami komî pîwîha waapîhaati taahaamaatami norîhîrî nausîhaamatiyati gandaase. 16 Iyati ami komî ikwîrî gaatîhîra kaumbwaati ikwî wîhîtîrîtîhî wîhînîhîramî yahurîtahaiwa 7 kiyati isîwatataise. Aihî ami namatanaati kosasaihîrî wîhîwihoanî naitîpundahîrî komî maahomwaanîpî nasati nimanati ahondaise. Iyataati ami komî ndîmaahomwaanî waati

---

† 1:11: Kîmatî ambîpati Piraterîpiyaahandami tanyaaha siyate: naisîhiya maarîho namînawaayopo tatise.

nausaatataise ip̄iho waati ip̄indaati awaindi
nausaatipatamatiyato.

17 N̄inī saindī koai usonit̄imap̄i awaindī
yaindī komī auh̄irī atas̄ihaap̄ih̄ī t̄imahiyatī
napomataahonisamataindī ahondaayo. Aih̄ī ko
komī ikw̄irī gaat̄ih̄ira niwatī n̄ingi sandataase.
“K̄inyī w̄indī yamaime. N̄inī j̄ihun̄ī ipotun̄ī
bimoh̄ihon̄ine. 18 Nisop̄i mmon̄ime. N̄inī
j̄ihura napomatatī jap̄ih̄ī nepatī asohonimandī
kon̄in̄ih̄ī nasisoaarī bindataayono Aindī
amī n̄inī asohon̄in̄ī kon̄in̄ih̄ī nasisoaarī
bimoh̄ihon̄ine. Aindī amī n̄inī is̄ihiya
napw̄itaat̄iw̄ihandamun̄ī amī aunah̄ipatī is̄ihiya
aim̄ī napohiȳihiya nuw̄ī bimoh̄ipatamun̄ī kih̄irī
amī wat̄ip̄ihandī is̄iwatataayo. 19 Is̄ī amī
K̄inyī k̄imba mmon̄ihinḡip̄imbaap̄ī j̄ipatīpaim̄e.
Aim̄ī wan̄ī ahotimb̄ipaapun̄ī amī k̄imandamī
ipot̄ī noaipaitand̄hapa mmon̄ihinḡip̄imbaap̄ī
ahoyap̄ī j̄ipatīpaim̄e. 20 Kaumbwaatī 7 kiyahaatī
nis̄ī ikw̄ī gaat̄ih̄iretī ahotisaam̄imaatun̄ī
amī sis̄iha raam̄ihandī m̄ihotind̄itand̄ihaiwa
gor̄ihanda kaiw̄ihaiwa 7 kiyahaiwaun̄ī
mmon̄ihinḡiw̄imaiwaamī tanyaaha siyate.
Kaumbwaatī 7 kiyamaiwa enjer̄ihiya is̄ihiya
aunah̄ipa 7 kiyahataahiyai iwinjasot̄ihandap̄ī
sand̄ī nam̄hanate. O amī sis̄iha raam̄ihandī
7 kiyahaiwa m̄ihotind̄ind̄imandī is̄ihiya
aunah̄ipatī 7 kiyahaiwaaraahiyaape,” ndataase.

2

*Autaahaat̄ihomī Is̄ihiya Epesaasihan-
daahiyaap̄ī P̄iw̄ha Notaise*

1 “Isɪhiya Kɪraisihopɪ gɪwunyaahohiyɪhiya Epesaasihandaahiyai winjatisɪho itipɪho enjerɪhopɪ kɪnyɪ jɪpatɪpaimɛ. Pɪwɪha siyahaapɪto. ‘Nɪnɪ nisɪ ikwɪrɪ gaatɪhɪraihoaanɪ kaumbwaatɪ ikwɪ wihɪtɪrɪtɪhɪ wihɪnɪramɪ yahurɪtahaiwa 7 kaɪndɪhaiwa isɪtɪhonɪne. Aɪndɪ amɪ nɪnɪ sisɪha raamɪhandɪ gorɪhanda kaiwɪhandɪ ikwɪ wihɪtɪrɪtɪhɪ wihɪnɪramɪ yahurɪtahaiwa 7 kiyahaiwaamɪ otɪhatɪhɪ daɪndɪ bitondaayo. Saindɪ nɪnɪ bindataahonɪnɪ pɪwɪha kɪma kɪnyapɪ nusoaasataayo. 2 Kɪnyɪ kaɪngɪwaiwaapaahɪ aimɪ nɪnɪ mmonɪtɪ netɪ gwɪnyaatɪhonɪne. Aɪndɪ amɪ kɪnyɪ dɪpɪwaasanɪpɪ kaɪngɪwaiwaapɪsangi aimɪ mmonɪtɪ gwɪnyaatɪhonɪne. Iyataatɪ amɪ kɪnyɪ andɪtitɪpɪ bitotapa isɪhiya usa saiwɪ maɪpɪhiyaapɪ wɪndɪ maarɪmitɪpɪhonɪtinɪhɪ gisoho. Iyataatɪ amɪ isɪhiya siya gisɪ sahɪtawaapo. “Nyangisangi Aposerɪhiyaanɪne,” hɪtɪwɪ jaiwɪtauɪhɪ amɪ kɪnyɪ kiyaisɪ nepɪ baimbɪ tipɪtapaapɪ usonapa kiya jaɪpɪtɪwɪhiyaatɪhɪ usonapaisɛ. 3 Kɪnyɪ nisɪ ambɪpatɪ anɪtimbɪ isɪwatinɪhɪ isɪhiya gisonawa kandapɪ ambɪpatɪ yaasahaiwa nahinyauhɪhandɪ kandɪ kɪnyɪ kaiwaapɪ wɪndɪ yamaimbɪ andɪtitɪpɪ bitotapa kaiwa nepɪ otɪpɪpatɪ pohimaimbɪ kaɪngɪtɪhandapaahɪ aimɪ gisonɪtɪ gwɪnyaatɪhonɪne.

4 Saimbɪ kainɪhandɪ kandɪ wonjɪ kɪnyapɪ nɪnɪ nitanataatɪ pɪwɪha sandɪ kahɪtɪtandiyo. Kɪnyɪ wuwani namasapɪ nisapɪ gɪnunyaahingura sura nɪngisɪ maarɪho awaɪndɪhandɪ waatɪ nanyinya-paisɛ. O wani kɪmuraahɪ owetisɛ. 5 Kɪnyɪ baimbɪ

gwɪnyaape. Kɪnyɪ jɪhura gaahaiwa tɪtɪhaiwa baimbɪ kiyapaise. O wanɪ kɪmuraahi kɪnyɪ gaahaiwa kaingɪwaiwa namapɪ aimɪ tɪmɪhaise. Isɪ kɪnyɪ kaiwa namasisɪ japɪhɪ nepemaite. Aimbɪ kɪnyɪ jɪhɪ gaahaiwa kaingɪpatamataimbɪ kaime. O kɪnyɪ saimbɪ kamaayapaapaahɪ nɪnɪ gisaapɪhɪ napɪtɪ sisɪha raamɪhandɪ sandɪ kɪnyɪhetɪ ahotisɪha kɪnyɪhetapɪ netɪ nemaito. ⁶ Iyataatɪ amɪ kɪnyɪ gaahatɪ kaingɪpatɪ siyapaise. Nikoraasihomɪhiyaamɪ kiyohɪwaiwaapɪ kɪnyɪ wɪndɪ maarɪmitɪpɪhɔŋe. Aihɪ amɪ nisangi komɪhiyaamɪ kiyohɪwaiwaapɪ wɪndɪ maarɪmito.

⁷ Isɪ utaaho atihɪrisahosɪ kɪma pɪwɪma Itɪpɪho Gaaho Autaahaatɪhomɪ isɪhiya Kɪraisihopɪ gɪwunyaahohiyɪhiyaapɪ katisɪha biyatɪ atisatɪ nene. Utaaho wo maapɪ yapɪpatambɪhaiwa tiworisaisɪ tiwatɪ ipɪhatisɪho soaisɪ nɪnɪ gaahɔŋe undɪtɪ ipatɪ asɪtimatɪtaatɪwɪhatamɪ yandɪpɪho nannɪme undisanɪhɪ nandaise. Satɪ ipitɪ yamɪhapataatɪhɪ Autaahaatɪho bimimbɪpɪhɪ osaataatɪ ahendaise, ” ndatɪ kandataase.

*Autaahaatɪhomɪ   Isɪhiya   Aunahɪpa
Sɪmerɪnaahanda Bimohiyɪhiyaapɪ Pɪwɪha Notaise*

⁸ Utaaho kɪmɪko jɪhaatɪ amɪ sata kandataase. “Kɪnyɪ baimbɪ isɪhiya aunahɪpatɪ Sɪmerɪnaahanda bimohiyɪhiyai iwɪnjatisɪho itɪpɪho enjerɪhopɪ pɪwɪha kɪma jɪpatɪpaimɪ. Sa pɪwa siyahaapɪto. ‘Nɪnɪ apɪpaahɪ Jɪhimatɪtɪ amɪ ipotimatɪtɪ bindataayo. Nɪnɪ jɪhura aimɪ napotatɪ amɪ japɪhɪ nepatɪ asohonimatɪtɪ bindataayo. Aihɪ pɪwɪha kɪma kɪnyapɪ nusoasataayo. ⁹ Nɪnɪ kɪnyɪ naanɪhaiwa kɪnyɪ

ambipati yaasihaiwa nehingiwaiwaapaahi aimi mmoniti gwinyaatihonine. Aindi ami kinyi kahapaamapipa apipaahi owehonitinhi aimi gisoho. Saimbi owehonitapaahandi kandi ami kinyi kahapaamapipa apipaahi asaketahone. Iyataati ami isihya siya gisi sisipihitiwi nyahi Judaahiyaane tohiyhiyaapaahi mmoniti gwinyaaho. Isiya siya titihi Judaahiyaamahe owetise Bwaasirihiramhiyaare. ¹⁰ Masi wonji bimambipi ambipati yaasahandi windi naitaise. Sandi yaasahandi nepapi yaitaapimaahe owetise. Atime. Bwaasirihiri Kiramhiyai kaundonhi kiya sami usaatangisi nepi tisapi nasapuwitaapo. Sandi sangi jaiwaiwi nasisenwihaiwa kaitaapo kiya timihaitotwo. Saiwa naanjhaiwa ambipa yaasahaiwa asisaha nehi ¹⁰ kiyahaiweti naitaapo. Saiwi naanjhaiwa newaahandi kandi Autaahaatihopi gwunyaahohitihandi windi namaamapi andititwi gwunyaapi nuwi napowaahuraatitando. Saisaihi ami nini asitimatitaatwihandi nawihomataindi wihoanjihandi sangisi nasamito.

¹¹ Isi utaaho atihirisahosi kima piwima Itipho Gaaho Autaahaatihomi isihya Kiraishopi gwunyaahohiyhiyaapi katisaha biyati atisati nene. Isi ami utaaho wo maapi yapipatambihaiwa tiworisaisi kohimatati tiwati iphatisiho soaisi napwitaatwihandi kapihandi ² handi windi neti namausopisastaise. Apipaahi owetitaise ndataase.

Isihya Aunahipa Pegaamaamihandaahiyaapi

Piwaha Notaise

¹² Iyataati ami utaaho kimi ko sata kandataase. “Enjeriho isihya aunahipa Pegamamihandaahiyai iwinjatisiho itipho enjerihopi piwaha kima jipatipaime. Piwaha satipha nusoase. ‘Nini namatanaati kosasihanaati wihiwihooanapi nga otitati nga tipipa kiyahanaati utarihanaati isitihonine. Nini saindi sanaati isitihonini piwaha kima kinyapi nusoasataayo. ¹³ Aunahipati sati kinyi bimingimatapaahi aimi nini mmoniti gwinyaatihonine. Sati aunahipita Bwaasirihiri bindataati isihyai winjatitandihate. Setihandi kandi kinyi nisi ambipati namaamapi anitimbisi ipi nisapi kinyi baimbi g'nunyaapaise. Aimbami utaaho Andipaasihoai tiwauhiani kandi kinyi nisapi g'nunyaahingitihandi windi namwaasapihone. Andipaasiho so nisapi biyati g'nunyaati ami nisi piwaha anusoahoai sapihini Bwaasirihiri bindataati tiwauhi napotaise.

¹⁴ Siyataahandi kandi nini piwaha kimaiwa kinyapi nitandihaiwa sandi gi kahitandiyo. Sati aunahipati Pegamaamihanda isihya usa yaihya jihura Baaramihomihai kaipatamataiwi kaiwihya bindawaayopo. Jihura Baaramiho Baarakihoi satipi kaunde undati jaipitaha kaundihai Isiraherihya nahatiyai kiyajunji nunjihai ami kiya nandapa maahoipati autahaatihoi jaipitahopi tipitihiwihapanunyahai nanwi ami kihoi khaatisawihai ambipati naminiwi timaamaitiwi kaiwimaipihandaatihai timahiyawaayopo. ¹⁵ Isiwani ami kinyi aunahimatami otihatihai

sîkaiwîhiya Nikoraasihomîhiyaamîhîretî japepîhîrîwî kaiwîhiya bindawaayopo. ¹⁶ Isî kînyî baimbî japîhî nepemaite. O japîhî namepemaitapaapaahî nînî ketî napîtî siya isîhiyaîsî namatanaatî nisî maahomwaanî ahotinîmanaata titîmaito.

¹⁷ “Isî Utaaho atihîrisahosî kîma pîwîma Itîpîho Gaaho Autaahaatîhomî isîhiya Kîraisîhopî gîwunyaahohiyîhiyaapî katisîha biyatî atisatî nene. Utaaho wo nahataapa maapî yapîpatambîhaiwa komî tiworisaisî kohimatatî tiwatî ipîhatisîhoai nandapa bîretîhandî manaahandî noasandindîhandî nînî koai numwîto. Aindî amî nawîha wa kîhoepîha numwîto. Nawîha setî ambîpatî wanîhatî jîpatîpainsî numwîto. Nunyanîhî ambitî satapî isîhiya usa gîmaawunyaata namausesîpatîtaise nehî sawaho sa nawa nesîhohî gîwunyaatatî nusesîpatîtaise,” ndataase.

Pîwîha Isîhiya Aunahîpatî Taiyatairaahandaahapîhiyaapî Notaise

¹⁸ Aihî amî utaaho naasîko jîhaatî satatî kandataase. “Isîhiya aunahîpatî Taiyatairaahandaahanpîhiyai iwinjatisîho itîpîho enjerîhopî jîpatîpaime. Pîwîha kîma siyahaapîto: ‘Nînî Autaahaatîhomî Mwaahonî nisî ndîha sisîha waatî tîhataatî tîhwîtîhîrî waatî tîhwîtipatamatiyahaare. Iyataatî amî nisî auhîrisangîsî ainîhîrî metorîhandî bîronjîhandî sisîhaara tîhauhî ikwaatîpîho kipatî tîhatî owetatî biyatî waatî awaindîhandî nausaatîpatamatiyatî nausaatî bousamahîre. Aihî pîwîha kîma kinyapî nusoaasataayo.

19 Ninì kinyì kaingìwaiwa nahatewaapaahì aimì mmonìtì gwìnyaatìhonìne. Kinyì nisapì gìnunyaapì amì isìhiyai andìtìwiwìtandìhatì kaimbì amì naanìhaiwa nepaahandì kandì andìtitìpì bitohìnihì gisotì gwìnyaaho. Kinyì gaahaiwa jìhura kaingìwaiwaahì nga noaipasìhì mmonataayo. O amì wanì kìmura kaingìwìmaiwaahì jìhì kaingìwaiwai nusatìpìhaapì waatì gaahaiwa kainìhì noaipataise.

20 Saimbì kinyì nga kainìhandì kandì ninì piwìha kìma kinyapì nitanìtìha gi sandì kahìtìtandìyo. Kinyì kìmaatì apopaatì Jesepèrìhaatì nehì iwinjahinìhì kaatì gisatì maasì bindataise. Saatì apopaatì satatì 'Ninì Autaahaatìhomì piwìha atindì netì ausaahohaamaanìne,' tatì nisì otìpìpatìhiyai jaiwundatì ambìpatì kìho kìhaatisawì tìmaamaitìtaatìwìhira kiyaunjatì amì autaahaatìho jaiwìtahoai nandapa tìhìwì nunyawìhapa nandaatìwì kiyaunjìhaate.

21 Kaatì kaatamì kaiwaiwa namasisì japìhì nepemaitìtandì nehì winjahonìhì kaatì wìndì namepemaitatì kaatìnihì kaiwa maipìhaiwa kiyatì bindataise. 22 Isì atime. Ninì kaatì timbìpa wapa numwìto. Numwìsanìhì kaatamì ambìpatì waatì aungwohandì yaawatì nìwìndaise. Iyonìhì amì kaatisawì ambìpatì namìninìwì tìmaamaìhohiyìhiyaisangi naanìtì yaawìhandì awaìndìhandì numwìsanìhì nepì kiyaamì ambìpatì waatì awaìndìhandì yaawatì nìwìndaise amì kiya Jesepèrìhaatamì kaiwaiwa namasisì wìndì japìhì namepemaitawaawaaho.

²³ Aindi ami kaatami mwaaya maatiyaisangi tiwisanɪhi napwɪtaapo. Saisanɪhi isɪhiya nahatiya usa nisapi ginunyaahohiyɪhiyaisangi mmonɪwɪ gwɪnyaawaawɪ satɪwɪ, ‘Ko isɪhiyaami maarɪhoatɪhi ami kiyaami gwɪnyaahohɪwaiwa mmonahoe,’ tɪwɪ mmonɪwɪ gwɪnyaitaatɪwo. Nɪnɪ sahɪ nɪnaasiyaatɪ wapa kiyohɪpɪpaapɪ ami kiyohɪrɪhɪrɪ kɪretɪ mmonɪtɪ jatetinjatɪ nɪnaasiyaatangi wihoanɪhapa nasamɪto.

²⁴ Iyataatɪ ami isɪhiyaatɪ usaatɪ aunahɪpatɪ Taiyatairaahanda bimohiyɪhiyaate nɪnɪ sangisɪ sandɪ kasatataato. Sahɪ apopaatɪ saatami pɪwɪha wɪndɪ atɪwiwɪ kaatamɪhɪretɪ minjapepihɪropo. Aiwɪ ami isɪhiya katawaawɪ satɪwɪ ‘Bwaasɪrɪhɪramɪ pɪwɪha wiwa noatɪhepɪ baahɪ noasandiwaiwo,’ tohɪwaiwa sahɪ wɪndɪ atɪwɪ mmonɪwɪ nepɪ gimunyaapɪhiyaate. Isɪ nɪnɪ sangisɪ naanɪsisɪhandɪ samɪhetɪ ahɪsisatɪ wɪndɪ namaasamɪto.

²⁵ Iyataahandɪ kandɪ sahɪ wanɪ isɪwasohɪpɪpa wɪndɪ namaamapɪ anɪtiwɪ kapaanɪhɪ isɪwatɪmɪ nuwɪ nɪnɪ napisanɪhuraatɪtande.

²⁶ Isɪ ami utaaho wo yapɪpatambɪhaiwa tiworisaisɪ kohimatatɪ tiwatɪ ipɪhatisamatɪ ami nisɪ gwɪnyaatɪ maaritohɪrɪhɪretɪ japepihɪratɪ notɪ nahataapa apɪpaahɪ owetɪtandɪhuraatonɪhɪ ami nɪnɪ ko isɪhiyaisɪ winjatɪtandɪ koaisɪ wandɪha ami watɪpɪhandɪ numwɪto.

²⁷ Saisanɪhi ko andɪtitatɪ watɪpɪtatɪ isɪhiyaisɪ iwinjaatɪ bimɪtaise. Winjaatɪ bindataatɪ maapɪ yapɪpatambɪhiya Autaahaatɪhomɪ isɪhiyai tipɪ ipɪhaitotɪwɪyohiyɪhiyai ko tiwatɪ ipɪhatisatɪ netɪ nosasɪtaise onɪha yapɪpatɪ naumbwɪnatɪ

nosasinati owetipatamatiyato. Ko otipipati kaitandihati numwitandi katohimati numwito ami Ap#ho Autaahaat#ho nin# otipipati kaitandihati ningi nan#mipatamataindo. ²⁸ Aindi ami nin# kaumbwaati nipaatihaati asisihaatihi biyati nusaatati t#hoasaamaati koaisi numwito. ²⁹ Isi utaaho atih#risahosi k#ma p#w#ma Itip#ho Gaaho Autaahaat#hom# is#hiya K#raisihopi g#wunyaahohiy#hiyaapi ausaati katis#ma biyati atisati nene.

3

Autaahaat#hom# Is#hiya Aunah#pat# Sar#tis#handaa#hiyaapi P#w#ha Notaise

¹ Utaaho k#m#ko p#w#ha ami j#haati satati kandataase. Aunah#pat# Sar#tis#handaa is#hiya bimohiy#hiyai iwinjatis#ho itip#ho enjer#hop# k#ny# p#w#ha j#pat#paim# Sa p#w#ha k#ny# j#pat#paimb# nusoas#taap#ha siyahaap#to. Nin# Autaahaat#hom# itip#ho 7 kiyahaaisahon#ne. Aindi ami kaumbwaati 7 kiyahaati nin# is#watataayo. Aih# nin# kinyap# p#w#ha k#ma nusoasataayo. K#ny# kaing#waiwa nahatewaapaah# nin#h# aim# mmonit# gw#nyaat#hon#ne. Is#hiyaah# kinyap# katawaaw# ko aso#ematati nga bindataati ami kand# ko asoho bimind#handap# amb#patisaho bindataise t#w# katawaahand# kand# k#ny# aim# napomahise. ² K#ny# kiny# naap#pa namasis# jap#h# nepape. Nepap# K#ny# kaing#waiwa nahatewa w#nd# t#maamahiyati ahotimb#pa nep# jap#h# tit#hip# and#tip# kaime. Sand# kah#tot#mand# apaap#maato k#ny#

kaingiwaiwaami wapa nisi Autaahaatihomi
ndiheti biyati gaahapa titihapa windi
namwaipasihito. ³ Kinyi piwaha gaaha aimi
atimbi nehingha ka japihi baimbi gwinyaapi
iswatapa piwaha katirihireti japepihiripi
maipihaiwa namapi nepemaite. O ami kinyi
naapi namasisi japihi namepemaitapaapaahi
nini keti kuraanhi ikohiya ikondaatiwi
nasohiyihiyaamataindi gisaapihi napito.
Iyataati kinyi nisi napitandihuraapi windi
moniwi windi gumunyaitaise.

⁴ Iyataahandi kandi ishiya usa yahonya,
kiyaami uti apotihirisi windi nepi
kimaamapihiya yaihiya Saritishanda
bindawaayopo. Isiya siya gaahaiwa
kaiwihyaare. Isi isiya siya apotihiri gaahapa
kihoepihapa niyopi ningisaw maasi daiwi
bimitaapo. ⁵ Isi ami utaaho wo nahataapa maapi
yapipatambihaiwa komi tiworisaisi kohimatati
tiwati ipihatisihoai apotihiri siri kihoepiri nini
neti kiyaamataindi koai niwisoti niwipaito.
Aindi ami nini komi ambipati utipihandi
asitimatwi jinjapihi bimitaatiwihyaami
ambipati ahotindihandaatihapi windi
nahusaumwaamaito. Owetitaise. Aindi ami
nini komi ambipati nisi Apihomi ndihetuni
ami komi itipihiya otipipatihya enjerihiyaami
ndiheti awusoaito. ⁶ Isi utaaho atihrisahosi
kima piwama Itipihho Gaaho Autaahaatihomi
ishiya Kiraisihopi gwunyaahoyihiyaapi ausaati
katisima biyati atisati nene.

Isihiya Piraateripiyaahanda Bimohiyihiyaapi

tīwī mmonīwī nepī gwīnyaitaapo. ¹⁰ Kinyī nisi pīwīha baimbī atimbī nepī anītimbī japepīhīrīpī isīwatapaise. Pīwīha isīwatapaapī naanīhaiwa nangisenahaiwa noaipasīwaiwai andītitīpī bitotapa nepī ipīhatimbīmapaise. Isī amī nīngisangisī gisī ginjatītī anītindī giwatīto. Anītindī giwatisanīhī nasenahaiwa saiwa isīhiya yapīhī nahandaahiya nahatīyai nunjenatī nusoaipaitandīhaiwa gisaapīhī wīndī namangoaipaitando. ¹¹ Nīnī gisenda ketī kuraanīhī napīto. Isī kinyī isīwatingīwaiwa anītimbī isīwate. Amī kinyī pīraisihandī wihoanīhaiwa utaaho wo namanīndatī wīndī namangaito.

¹² Isī amī Utaaho wo nahataapa maapī yapīpatambīhaiwa komī tiworisaisī tiwatī ipīhatisamahonaahī nīnī koaisī netī yasīha mīhotīrīhīrematī mīhotīto ko noaipatī nisi Autaahaatīhomī aṇaṇamī yasīha watīpīhaimatītando. Saindī netī yasīhemasanīhī ko wīndī Autaahaatīhomī aṇīhandī namasi noaipatī namutaise. Apīpaahī owetītaise. Aindī amī nīnī komīhetī nisi Autaahaatīhomī ambīpatī jīpatīpīwindosīto. Aindī amī nisi Autaahaatīhomī aunahīpatamī ambīpatī komīhetī jīpatīpaindosīto aunahīpatī wanīhatī Jerusaremīhandī nisi Autaahaatīhoapīhī yamīhapataatīhapī namasi maapī noaatīpasīpato. Aindī amī nisi ambīpatī wanīhatisangi komīhetī jīpatīpaindosīto. ¹³ Isī utaaho atīhīrisahosī kīma pīwīma Itīpīho Gaaho Autaahaatīhomī isīhiya Kīraisīhopī gīwunyaahohiyīhiyaapī ausaatī katisīma biyatī

atisati nene.

*Kīraisihomī Isīhiya Aunahīpatī Reotesiyaa-
handaahiyaapī Utīpīho Notaise*

¹⁴ Utaaho kīmīko naasīko pīwīha satatī kandataase: “Kīnyī pīwīha wiwa isīhiya aunahīpatī Reotesiyaahanda bimohiyīhiyai winjatisīho itīpīho enjerīhopī jīpatīpaimē. Iyataatī pīwīha sa siyahaapīto. “Nīnī Autaahaatīhomī pīwīhaapunī amī ipotī wapa kaitandī jīhī tīmanatī pīwīha watīpītātī wīsasisīhaapunī, ‘akīte,’ ndī kandīhonīnī tītīhī akītīhaamīhonīne. Aindī nīnī Autaahaatīhomī pīwīha nahata tītīhī nga bairidī ausaatī amī Autaahaatīhopī akītītīmbīpa ausaimanotīhonīne. Autaahaatīho nisīhetapī kahapaamapīpa nahataapa ahaimbīpaamī tanyaahonīnī awaisīhonīnī pīwīha kīma kīnyapī nusoaasataayo. ¹⁵ Kīnyī kaingīwaiwa nahatewa nīnī aimī mmonītī gwīnyaatīhonīne. Kīnyī windī tahaŋahonīmetīpunī amī windī mbwahonīmetīnīhī nīnī aimī mmoho. Kīnyī tahaŋīpo amī mbwaapo saimbī bimītaapī nīnī maaritataayo. ¹⁶ Iyataahandī kandī kīnyī gotī masīhonjī tahaŋīpī dīhīmaatataise. Amī kīnyī windī tahaŋīpī amī windī mbīmwoahise. Kīnyī sainīhī nīnī gisī nisī maahomwaaŋapī kwahīndī dautī noahīmaito. ¹⁷ Kīnyī satapaase: “Nīnī nawīho amī ikīpīpa apīpaahī asaketahonīne. Nīnī wapaapī wīndī nenoahīmeto,” tapaase. Satapaahandī kandī kīnyī apīpaahī mīmaipaimbī isaimbī bindapaise. Isīhiya usa nga kīnyapī kīyaamī

maariho asipihitaatiwɪhamwaanɪ bindapaise. Kinyɪ apɪpaahi ikɪpɪpa wapa owehonɪ ami kinyɪ ndɪha niyotahonɪ ami somaahihonɪ bindapaise. Saimbɪ bindapaahandɪ kandɪ ninɪ setahonɪne tɪpɪ kinyɪ kiwahonɪ sandapɪ wɪndɪ motɪnɪpɪ gimunyaahise. ¹⁸ Aihɪ ami ninɪ gisi pɪwɪha kɪma kinyɪ gwɪnyaitaapɪha kahitataato. Nisi gorɪhandɪ sisɪhaara tɪhatɪ ikwaatɪpɪho wapa maipɪhapa namɪhatimbɪpa tɪhatɪ nemase. Isi nisi gorɪhandɪ sandɪ nawɪho naninyapɪ kinyɪ nepe, kinyɪ noaipapɪ wapa akɪpɪpa gaahapaisahonɪtɪtaapo. Aimbɪ ami apotɪhɪrɪ kihoepɪhɪrɪ tɪtɪhɪ gaahɪrɪ nepɪ niyope somaahihonɪ bimimisamɪhɪ isɪhiya wɪndɪ maahisosaihi wɪndɪ mamaasɪtando. Aimbɪ ami marasinɪho ndɪhaapɪho nawɪho naninyapɪ nepe. Nepɪ ndɪhotɪ ahiyaposapɪ nga baimbɪ jaitaapo. ¹⁹ Ami ninɪ isɪhiya usaisɪ maarɪho nunyataataahi kiyaisɪ itihundɪtɪ kiyaami kiyohɪwaiwa netɪ tɪtɪhemwahonɪne. Isi ami kinyɪ kiwahonɪ andɪtɪtɪpɪ kinyɪ kaingɪwaiwa nepɪ tɪtɪhematɪpɪ kinyɪ maipɪhaiwa kaingɪwaiwa namasisɪ nepemaite. ²⁰ Atime! Ninɪ maasomwaanɪ bitondaati taatɪ titɪ kwɪtɪwataayo. Isi utaaho wo nisi maahomwaanɪ atisataatɪ maasomwaanɪ nisapɪ nuhonaahi ami ninɪ nandaati koaisatɪ maasɪ bimɪto. Koaisatɪ maasɪ nandapa nainjanɪhɪ ami ko nɪngisatɪ maasɪ nandapa nandaise. ²¹ Isi ami Utaaho wo nahataapa maapɪ yapɪpatambɪhaiwa komɪ tiworisaisɪ kohimatatɪ tiwatɪ ipɪhatisataataahi ko nɪngisatɪ yamɪhapataatɪhɪ ninɪ bimohɪpɪpɪhɪ maasɪ bimɪtaise. Siyatɪ ninɪ jɪhura nisi tiworisaisɪ

ahondaise. Sirî apaahorirî nawîha wa gaaha anaahîha asisorîha emererîha biyatî nausaatahaasi kaamatiyatî apîpaahî bosaasinatî nausaatataise.* ⁴ Aihî amî gwîtiho siyaahaiwa wiwa 24 kiyahaiwa Autaahaatîhomî gwîtiho siyaahandi otaatematî nesîwesîwatî ahondaise. Aihî amî kaiwa gwîtiho siyaasiwaasinî mîtihiya 24 kaiwîhiya bindawaayopo. Siya mîtihiya apotîhirî kîhoepîhirî utaarîhirî niyopîhiyaare. Aiwî amî kiya tingaatîha awaisawîhiya kinîhiya nipatohîhamatiyaha gorîhanda kaiwîha kiyaamî mîtihoaatîhî nipaatawaayopo. ⁵ Autaahaatîho awaisîhomî gwîtiho siyaahandî ahotimbîpîhî tiwîpatamî kînapîpa kînapaahoena nausainjîtîhandî apîpaahî waatî nausaatatî bosaasinataise. Amî kîrîrutatî amî wîndî waatî gaatinjîhî atisataatî tiwîpatî asoaatatî gandaase. Gwîtiho siyaahandî mandosihîhoanî sisîha wiwa 7 kiyahaiwa tosihandî norîhîramatiyahaiwa taatî tîhataise. Saiwa sisîmaiwa 7 kiyamaiwa Autaahaatîhomî itîpîhore. ⁶ Iyataatî amî Autaahaatîhomî gwîtiho siyaahandamî mandosihîhoanî wîndî kapîhî ahondaise. Iyataatî sandî durîhirî awairîhirî apîpaahî saasanotahî gîraasihora kaiwîhîramatiyatîhirî ahondaise. Aihî amî wapa asîtimatatî bimotî ahotimbîpa 4 kiyahapa Autaahaatîhomî gwîtiho otaatemapî wihoanî waurî amî wihoanî waurî bitotawaayopo.

---

* **4:3:** Nawîmaiwa kîmaiwa nawîho awaisîhotahaiwa amî kaiwaapî isîhiyaamî maarîho apohîpatî nepandîwa turîmahiyahaiwa apîpaahî gaahaiwaare. Iyatî kaiwa Autaahaatîhomî nausaatindîhandapî nasooanataise.

Saiwa 4 kiyamaiwa ambîpatetî nahataapîpîhî gaamatî ndîhaahî mandosohihioaanjî amî dawaataatunî ahetahaiwaare. ⁷ Aihî jîhandî wanîhandî asîtimatatî bimotî ahotîmî naindîhandî sandî pusiketîho awaisîho watîpîho raiyonîhandamatiyahande. Aihî amî kapîhandî 2 handî asîtimatatî bimotî ahotîmî naindîhandî maasapîho awaisîho kauho sapîhomatiyahande. Aihî amî kapîhandî 3 handî asîtimatatî bimotî ahotîmî naindîhandamî ndîmaahomwaanî utaahomî ndîmaahomwaanjamatiyahande. Aihî kapîhandî 4 handî asîtimatatî bimotî ahotîmî naindîhandî sandî boho autaahî otîpwîrîpwîrisatî daisîhomatiyahande.

⁸ Maurîmaurî asîtimatatî bimotî ahotîmî naiwîmaiwaamîhetî nînaasaindamîhetî ditîhaiwa ikwîrî naasairîtihî wîramî naasohîtaihaiwa 6 kiyatî ahetahaiwe. Aihî kaiwaamî ambîpatetî nahataapîpîhî ndîhaahî gaamatî ahendaise. Aihî amî kaiwaamî ditatotisangi ndîha ahendaise. Aihî saiwa apatîhunî otapîhaatunî nasisoari satîwî katawaatopo. “Awaisîho Autaahaatîho Nahatewaamî Watîpîhandisaho so Gaahore. So Gaaho Ainahîhore. So Gaaho Ainahîhore. So gaaho Ainahîhore. Aimapî bimaamî nasatî wanî bindataise. Amî ipotî ipotisangisî konîhî jinjapîhî bimaamî nutaise,” tîwî namaamîhaapî kaanîhî katîmî nowaayopo. ⁹ Saiwa asîtimatatî bimotî ahotiwîmaiwa utaaho awaisîho kinîho asîtimatîtaatîwîhandisaho konîhî nasisoari bimisîhopî waatî maaritawaayopo. Aiwî koaisî gaahonîsî gaare undîwî komî ambîpatî nepî mepî autaahepumawaayopo. Saiwa

maurîtihi maurîtihi asîtimatati bimoti
 ahotîmi naiwîmaiwa nahateweti nasisoari
 saiwi kiyawaayopo. ¹⁰ Aihî amî sikuraahi
 mîtihiya 24 kaiwîhiya ko awaisîho kinîho
 gwîtiho siyaahandaasîni bimisîhomi ndîheti
 timahiyawi atotîpiwesawi bindawaawi
 kopî gaapundawaayopo. Amî ko konîhi
 asoheomatati nasisoari bimisîhore. Aihî
 amî kiyaamî tingaatiha gorîhanda kaiwîha
 nipaatotîha nausohaapi ko awaisîho kinîhomi
 ndîheti utatototî timîhauhi timahiyati ahotîhi
 ko awaisîho kinîhopi satîwi aunîhîhîri
 katawaatopo: ¹¹ “Awaisîhone kinyî nyami
 Autaahaatihone. Kinyî kahapaamapi
 nahataapaami autaahi nîwaataati bindapaise.
 Amî isîhiya kinyapi nga maaritîwi kinyî
 ambîpati nangimaitaapo. Ambîpati nangimaapi
 kinyî watîpihandami otîtihi bimîtaapo.
 Sandî apaapîmaahî. Kinyî kahapaamapi
 kaimbî ahainîhî. Kinyî gwînyaapi
 maaritingîrihîretî kahapaamapi kaimbî
 ahainîhî noaipataise. Noaipati wani kîmaiwa
 ahondaise,” tîwi aunîhîhîri katawaatopo.

5

Jonîho Utîpihandî Namaasapihandunî Sipîsipîho Sipîpihohoisunî Usonataise

¹ Utaaho gwîtiho siyaahandaasîni bimisîhomi
 ikwîri gaatihîraihooanî utîpihandî wîndî
 ahotîhi mmonataayo. Iyataati utîpîndî
 sandî napapotîmanîwi mmapîhande. Sandî
 utîpîndami apapaahi jîpatîha ahotahande. Aiwî
 sandî utîpîndî anîtiwî kaapîpati kendorîhanda

7 kiyahaiwaara mmapi namasawihande.
 2 Aih̃ ññ itip̃ho enjer̃ho watip̃hoai iwinjahoñh̃ ko waap̃h̃ita satat̃ kandaase. “Utaaho Gaaho diyaamahoñh̃ utip̃ho k̃mo namaasap̃ kaap̃pat̃ kendor̃handa añtiw̃ namasaw̃ ahiyoh̃mo nawaapamati nes̃pat̃ nupwiyaitaise tat̃ waap̃h̃tat̃ kandaase.”³ Satat̃ katih̃hand̃ kand̃ utaaho wo yam̃hapataat̃h̃ bimis̃horo yap̃pataap̃h̃ bimis̃horo am̃ yap̃patami nyepep̃ bimis̃horo nga net̃ kand̃ utip̃nd̃ nupwiyaat̃ m̃hat̃h̃ jaitand̃ wo mot̃nat̃ owetise.⁴ Ññ jataat̃ utaaho wo net̃ sand̃ utip̃nd̃ nga nupwiyaat̃ am̃ m̃hat̃h̃ jat̃ mmondand̃ho owetih̃ ññ maipaind̃ gotaayo.⁵ Aih̃ mit̃hiya 24 kaiw̃hiyaami wo satat̃ ñngis̃ kandataase. “K̃nỹ w̃nd̃ gomaat̃p̃ atime. Judaahom̃hetap̃ namoyaat̃m̃ nasohiỹhiyaam̃hetap̃ noaipas̃ho Raiyoñmo is̃hiyai iwinjat̃tand̃ho awais̃ho Daawit̃hoetap̃ noaipas̃ho awais̃ho kom̃ amb̃pat̃ autaah̃ ahotis̃ho tiworisais̃ kohimatat̃ tiwat̃ ip̃hatis̃ho ko naw̃hiyat̃ kaap̃pat̃ kendor̃hand̃ sepeñ kiyahaiwaara utip̃hand̃ namaasap̃ napapot̃mañw̃ namasot̃hand̃ nga net̃ nes̃pat̃ nupwiyaitaise,” ndataase.

6 Aih̃ Sip̃sip̃ho sip̃p̃hoho bitos̃h̃ ññ iwinjatayo. Aih̃ ko aim̃ tiwauh̃ napohomatayahore. Ko Autaahaat̃hom̃ gw̃t̃homuñ am̃ wapa maur̃ maur̃ as̃timatat̃ nasisoari bimot̃ ahotiwaauramuñ ot̃hap̃h̃ bitondaise. Aih̃ mit̃hiya 24 kaiw̃hiyaami gw̃t̃ho siyaahand̃ koais̃ otaatemat̃ ahondaise.

Komi maasamaapihho 7 kiyate. Aihĩ ami komi ndiha 7 kiyati ahetahore. Saiwa ndiha 7 kiyamaiwa Autaahaatihomi itipihore. So itipihho 7 kiyamoaisi Autaahaatihho aimi yapihĩ nahandaahapĩ natausaasise. ⁷ Aihĩ ko Sipisipihho Sipipihohho noti utipihho so anitiwi namaasapĩ utaaho gwitiho siyaahandaasini bimisiho ikwiri gaatihiraihoanĩ ahotisiho sanoti netaise. ⁸ Ko utipihho so aimi nesihĩ wapa 4 kiyahapa asitimatati nasisoari ahotimbipauni ami mitihya 24 kaiwihyauni komi utatototi timahyawĩ atotipiwesawi ko Sipisipihho Sipipihohopi gaapundawaayopo. Aihĩ mitihya 24 kaiwihya nahatiya apwitihiri wiri gitaahandamatiyahiri ninaasohi isiwatawaayopo. Aiwĩ ami disihandi windi gorihanda kaiwihanduni isiwatawaayopo. Aiwĩ saiwa disiwaatihapĩ sitipati dipumanati wamainjotahati noaipataise. Sandi Autaahaatihomi isihyaami gaapipatapi namihanahaiwaare. ⁹ Aihĩ kiya aunihihiri wiri wanihiri satiwĩ katawaatopo: “Kinyi naasonihĩ kiwahonĩ nga nawihaimbi utipihho so anitiwi namaasapĩ kaapipati namasawĩ ahiyotihho nepi nupwiyaitaise. Sandi apaapĩmaahē isihya gi tihwauhi napopaise. Tihwauhi napopaapi kinyi jitipataahi nunyanipi isihyaaisi japihi numwaapaise Autaahaatihhoapihimaitaapo. Ye akite kinyi isihya nahatiya piwaha kiha kiha piwaatohiyihya ami ambipati kahatamatipetahiya ami yapipati nahatewaarahapihyaaisuni kinyi jitipati nunyanipi japihi numwaapaise. ¹⁰ Kiya Autaahaatihomi isihya

ko iwinjatitandihiyemataise. Iyati ami komi otipipati kawitaatwihya p̄risihiyemataise. Iyati kiya noaipapi Autaahaatihomi otipipipati kawiw̄ kin̄hiyaimatw̄ is̄hiyai iwinjaaw̄ k̄maapi yap̄imbataap̄hi bim̄taatiwo,” t̄w̄ katawaatopo.

Mwaaho Sip̄sip̄hoai Maarit̄w̄ Mep̄ Autaahepumawaapo

¹¹ Aih̄ ami n̄n̄i jap̄ih̄i jataati ami Autaahaatihomi otipipatihiya enjer̄hiya ap̄ipaahi taahiȳhiyaami maahomwaan̄i atisataayo. Siya enjer̄hiyaami nambaahand̄i miriyon̄i miriyon̄ihaiwa p̄h̄tat̄i hand̄iret̄i kiyat̄ih̄i ami tiwat̄ihaati tausen̄ihaiwa p̄h̄itahaiwaatahiya kin̄ho Autaahaat̄ho bim̄imb̄ip̄ihuni ami wapa maur̄i maur̄i as̄timatati nasisoaari bimaami naimb̄ipaisuni ami mit̄hiya ²⁴ kaiw̄hiyaisuni nep̄i otaatemapi bitotawaayopo. ¹² Bitotawa kiya maahomwaan̄i naasaataat̄imap̄i sat̄iw̄i katawaatopo. “K̄imo Mwaaho Sip̄sip̄mo j̄hura tiwauhi napwis̄imo nga wand̄iha ami wapa gaahapa ik̄ip̄ipaamatiyati ami gw̄inyaitaat̄w̄iha am̄t̄iha gaaha ami wat̄ip̄hand̄i awaind̄ihand̄i naitaise. Ko siyon̄ih̄i is̄hiya nga koai nep̄i autaahi is̄wat̄iw̄i ami mep̄i autaahepumapi ami amb̄ipati awaipati nunyaw̄i ami kop̄i kiya maarit̄itaapo. (Aiw̄i koais̄i ‘k̄inyi gaahone gaare,’ und̄itaapo,” t̄w̄i konyah̄it̄iw̄i waati katawaatopo.)

¹³ Aih̄ ami n̄n̄i kahapaamap̄ipa nahataapa ḡimunyainj̄ip̄ipa Autaahaat̄ho ahaimb̄ipaami

pîwaa haiwa atisataayo. Saiwa pîwaiwa kahapaamapîpa yamîhapataatîhunî amî yapîpataapîhunî amî yapîpatamî nyepepunî amî durîhîraatîhunî ahotiwaiwaamî pîwaa haiwaapîto. Kahapaamapîpa gîmunyainjîpîpa nahataapa nahataapîpîhî ahotiwaiwa waapîhîtîwî satawaatopo, “Kîmo Utaamo komî gwîtîho siyahandaasîni bindata isîhiyai iwinjatisîmoaisunî amî Mwaaho Sipîsipîhoaisunî nyahî kindarisî gaahindaahisî gaare undohîwaiwaunî amî kindarisî ambîpatî awaipatî nunyohîwaiwaunî amî kindarapî maaritohîwaiwaunî amî kindarapî andîtitohîwaiwaunî kindarî nga jinjapîhî nasisoari nepîse,” tawaatopo.

¹⁴ Aihî amî wapa maurî maurî asîtimatîwî nasisoari ahotîmî niyohîwaiwa satawaatopo. “Ye akîtisî tîtîhe,” tawaatopo. Aihî amî mîtîhiya 24 kaiwîhiya kapîhî bimohiyîhiya kindarapî atotîpîwesawî gaapundawaatopo.

6

Mwaaho Sipîsipîho Kaapîpata Anîtiwî Kaapîwî Utîpîhoai Namasotîhandî Nawaapatî Nesîpataise

¹ Mwaaho Sipîsipîho utîpîho wo anîtiwî 7 kaiwîhapîhî kaapîpata namasawî wîsasawî ahiyawîho netî isîwatataise. Netî isîwatata kaapîpatî jîhatî tîwaapatî nesîpataise. Nesîpasîhî wapa maurî maurî asîtimatîwî nasisoari ahotîmî naiwaiwaamî windî pîwaatihî nîni atisataatî asoaahaamatîtati gandaase. Iyatî kandî satatî kandaase. “Kînyî

namme,” ndaase. ² Aihī amī nīnī japīhī jata maasapīho osihandī wīndī kīhoepīhandī winjataayo. Sandī osindaasīnī utaaho wo yasaihrī isīwaho kandaasīnī awītimatātī bindataise. Aihī ko komī tiworisai kohimatātī tiwatī ipīhatitandī koai jīhimatohiyīhiya awaisawīhiyaamī tingaatīha wa nunyawīhore. Aihī ko tiworīho kohimatātī tiworisaisī tiwatī ipīhatitandīhoematātī notī tiworisai kohimatātī daahī tiwatī tunnatī yahwīnataise.

³ Aihī amī Mwaaho Sipīsipīho kaapīpatī kapīhatī utīpīhoai anītiwī namasawī wīsasopatī tīwaapatī nesīpataise. Aihī wapa kapīhī asītimatīwī nasisoari ahotīmī naiwaiwaamī wīndī kapīhandī 2 handī sandaase. “Kīnyī namme,” ndaase. ⁴ Satihī maasapīho osiho amatenīho noaipataise. Iyataatī utaaho so osisoaasīnī bimisoaisī watīpīhandī nunyawaayopo kīmaapī yapīpataapīhī asisīha gaaha napaindīhandī ahotihī isīhiya wīndī tīmuniwī bimotiha nemaitando. Nemahonīhī isīhiya dopawī amī isīhiya usaisī siyīhiyaisī timaitaatīwo. Aihī ko satī otīpitī kaitandī koaisī namatanaatī awainanaatī kosasaihanaatī nunyawaayopo.

⁵ Aihī Sipīsipīho Sipīpīhoho kaapīpatī 3 hatī namasawī utīpīhoai wīsasopatī nesīpataise. Nesīpasīhī amī wapa asītimatātī nasisoari bimaamī naimbīpaamī 3 handī sandaase: “Namme!” ndaase. Aihī amī nīnī japīhī jata maasapīho osiho asīhaho noaipasīhī iwinjataayo. Aihī ko osihoaasīnī awītimatātī bimisīho sīkerīhandī komī ikwīraahī isīwahore. ⁶ Aihī nīnī wīndī atisataatī sandī utaaho wo

taati pīwaatihandamatiyahandi noaipasīhi atisataayo. Sandi utaaho womi pīwīhaamatiyati noaipasītīndi wapa maurīmauri asītimatati nasisoari bimiwaiwaami otīhatīhapi noaipataise. Sa pīwīha sataha noaipataise. “Kīnyi numbwi kīnyi otīpīpati kaime isīhiya nandapaapi nenoaahītītaatiwo. Saisamīhi asīsiha naasaapi nawīho nehohīhora pīrawaaho onīha maipīhonjopi windisīhoaisangi amī konīho baarihandi onīha maipīhonya monyuri monja windisonyaisangi ko nawīho nunyawī naito. Siyapaahandi kandi kīnyi ipati oripīhatuni amī ipati wainīhanduni nepī namopīsasīme,” daase.

⁷ Aihī Mwaaho Sipīsipīho Sīpīpīhoho kaapīpati 4 hatī namasawī anītiwī utīpīho wīsasopati tīwaapati nesīpataise. Aihī wapa maurīmauri asītimatati bimaami naiwaiwaami 4 handi satati kandaase: “Kīnyi namme,” ndaase. ⁸ Satihī nīnī japīhi jata osihandi wīndi ikīrotati asisorīhandi noaipasīhi iwinjataayo. Aihī kandaasīnī utaaho wo awītīmatati bindataise. Iyataati utaaso osīhoasīnī awītīmatati bimisīhomī ambīpati isīhiya napohītīhandamīhore. Aihī isīhiya napohiyīhiya nuwī bimohīpati aunahīpati isīhiya napwītaatīwīhandi nīwīpinjai taati nasataise. Aihī kurisī watīpīhandi nunyawaayopo kurī yapīpatambīhiyaisī nepī maurīmauraapīhīmapī nepī ahoaimī tipītapaitaati mo. Tipītapaapi ahoaimosamī kaiwa wīndi naasaindīhi isīhiya bimohiyīhiyai timasaihi kiya napwītaatīwo. Ko namatanaati

kosasaihanaata isihya siyihyai tiwitaatiwo. Iyati ami ko jarho aungwohandi nusoasisaihi isihya jarhopi napwitaatiwo. Iyati ami ko timbipa aungwohandi nusoasonihi kapa noti isihya timbipa nepi napwitaatiwo. Iyati ami ko suhi maasapiho kohasipiho ainjhipipa yapipatambihapai neti ishiyaamihetemat nusoasonihi kapa neti isihyai ikoti tiwonhi kiya isihya napwitaatiwo.

⁹ Aih Mwaaho Sipisipihho Sipipihoho kaapipati 5 hati anitiwi namasawi utipihho wisasopati tiwaapati nesipataise. Siyati nesipasih isihya napohiyihiyaami maarho aritaahandami yatih otih bimauhi winjataayo. Siya isiya jihura Autaahaathomi piwaha anitiwi isiwatawa piwaha ka ausaapi isihyai kaundauhi kandapi tiworisa tiwauhi napohiyihiyaami maarhore.

¹⁰ Napohiyihiyaami maarho waati kaahaata satati kandaase: "Nahataapaami Awaisihonj Kinihone, kinyi gaahaiwa titihaiwaahih napaitipi nasisoari kaimbihone. Kinyi titih nga ainahihonj bimaapihone. Kinyi kaingiwaiwa apipaah titih gaahaiwaare. Nyahi napitiyaahaiwaara jatimi nutihaawe kinyi isihya yapimbatambihyai kiyaami kiyohiwaiwaapi sahi saiwi saiwi kaiwhiyaate undipi nepi tipitapaitaapihuraapo? Aimb nyami jtipati nepi nanyuhaahothandapi wihoanhandi kiyaisi numwitaapihuraapo?" tawaatopo. ¹¹ Aih kiya ninaasiyaisi apotihiri utarihiri kihoeptihiri nunyawaayopo. Nunyawih kiyai saundawaatopo: "Sahi

nehĩ masĩhonjĩ ikĩnĩwĩ jatĩwĩse, tiworisa isĩhiya maasĩ otĩpĩpatĩ kiyohiyĩhiyaisunĩ amĩ samĩ naisĩhiya samataiwĩ Jisaasihopĩ gĩwunyaahohiyĩhiyai tiwisaihi napwisaihapo amĩ sangi tisawauhi napohĩpatamataiwo. Isĩhiya tiwisaihi napwĩtaatĩwĩhiyaamĩ nambaahandi Autaahaatĩho aimĩ mmonatĩ netĩ gwĩnyaase. Isĩ tiworisa isiya siyaisĩ tipi owemasaihihura sangi tisapĩ samĩ jĩtĩpatĩ nepĩ nasuhoahotĩhandapaahi Autaahaatĩho wihoaanjĩhandĩ numwĩtaise.

¹² Aihĩ Mwaaho Sipĩsipĩho Sipĩpĩhoho kaapĩpatĩ 6 hati utĩpĩhoai namasawĩ namaasahopati tĩwaapatĩ nesĩpataise. Aihĩ amĩ nĩnĩ japĩhi jata ipĩpatĩpatĩ awaipatĩ yapĩpataapĩhi noaipatĩ ipĩpatĩpinjĩhi mmonataayo. Aihĩ amĩ ipĩho noaipatĩ apĩpaahi asahati tutipĩhandĩ ahondaise. Aihĩ amĩ waatĩhoaisangi noaipatĩ apĩpaahi amatenĩtatĩ jĩtĩpĩhandĩ ahondaise. ¹³ Aihĩ amĩ kaumbwaatĩ autaahi yamĩhapataatĩhi ahotiwaiwa yapĩpataapĩhi tĩmahiyataise mbĩpa watĩpĩhapa murihoai netĩ ahoaihi yandĩpĩho sangĩho gwĩtĩpĩho nandĩndĩwipamatiyato. ¹⁴ Aihĩ amĩ yamĩhapatisangi aimĩ naihi owendaise. Siyatĩ yutĩhĩrĩ nawopĩ ipesawĩ napapotĩmanĩwĩ ahiyohĩpatamatiyato. Aihĩ amĩ nahataapa sisĩhounĩ amĩ yapĩpatĩ masĩhonya durĩhĩrĩ otaatemasonya ahotimbĩpĩhi namasisĩ wapĩhi notaise. ¹⁵ Aihĩ yapĩpatambĩ awaisawĩhiya kinĩhiyaunĩ amĩ ambĩpatĩ awaipatĩ nepĩ bimohiyĩhiyaunĩ amĩ amihiya pwĩsĩpĩ yaipa kaiwĩ tunnĩwĩ yahwĩnohiyĩhiyaamĩ

tɪhaapundɪwɪ jɪhimatohiyɪhiyaunɪ ami ikɪpɪpa kahapaamapɪpa ami nawɪho asaketahiyaunɪ ami isɪhiya watɪpɪhiyaunɪ ami isɪhiya nawɪho wɪndɪ namepɪ nehɪ otɪpɪpatɪ kiyohiyɪhiyaunɪ nahatiya saiwaapɪ yanɪhɪmapɪ nuwɪ nawɪhaami jomaahɪpataatɪhunɪ ami nawɪha sisɪhoaasɪnɪ ahetiɪhaiwaamɪhinɪ noaatawaayopo.

¹⁶ Nuwɪ noatɪwɪ bindawa nawɪha sisɪhopɪ satɪwɪ kaahaatawaatopo. “Nawɪmaaranɪ sisɪmonɪ nipepatɪpɪ naumbwɪndɪpɪ nyangisɪ nyataatime. Awaisɪho utaaho kɪɪhomi siyaahandaasɪnɪ bimisɪhomi ndɪha nimbɪpupo. Saisamɪhɪ Mwaaho Sipɪsipɪho Sipɪpɪhoho komɪ awaindɪhandɪ apowindɪhandisatɪ nasatɪ nyangisɪ yaasɪhandɪ awaindɪhandɪ namaanyamɪtando. ¹⁷ Amɪ kindari isɪhiyaapɪ apowindɪhandɪ nepɪ ausaimanɪtaatɪmɪha asisɪha wanɪ aimɪ kɪma noaipataise ami kiya maipɪhaiwa kiyohɪwaiwaapɪ wihooanɪhandɪ maipɪhandɪ kiyai numwɪtaatɪmo. Isɪ ndɪnɪhɪ kindaramɪ watɪpɪhandɪ tipɪndamatɪ nga bimɪtaise?” tɪwɪ kaahaatawaatopo.

7

Autaahaatɪho Isɪhiya 144,000 Kaiwɪhiyai Nepɪ Namopɪsasɪndaatɪwɪ Netɪ Yandɪhematɪ Namɪhanataise

¹ Kɪmaiwa nahatewa aimɪ noaipatɪ owetiɪnɪnɪ jata enjerɪhiya itɪpɪhiya murɪmurɪ yapɪpatamɪ otasaahaasɪnɪ maingɪrainɪ wihɪwihooanɪ gotɪtɪpɪhaiwa (gotɪtɪpɪhaiwa (konaahaiwa)) 4 kiyahaiwaapɪhɪ enjerɪhiya 4 kaiwɪhiya kiyaamɪ ikwɪrɪ ikwɪsapaapanɪwɪ

bitohauhi iwinjataayo. Kiya enjerîhiya mbîpa mauri mauri itîpîmindandi tipîndîwî nimbîpupwî isîwatawaayopo. Saiwî kiya mbîpa isîwatawaayopo mbîpa saiwa waatî namaasataatî yapîpatî durîhirî ipati nemaamaitando. ²⁻³ Aihî amî nînî jata amî enjerîho wo ipîho noaipasihioaanqî nasatî noaipasîhî iwinjataayo. Aihî ko Autaahaatîho isîhiya siya nisîhiye tatî namîhanatî kiyaamîhetî namasatosîtitandîhapa isîwahore Autaahaatîho konîhî nasisoari bimaamî naisîhomo. Aihî ko enjerîho waatî kaahaata enjerîhiya muri muri Autaahaatîho watîpîhandî nunyatî yapîpatisunî durîhirîsunî nepî nopîsasîtaatîmî natausaasisawîhiyai ko saundataase: “Sahî ketî yapîpatisunî durîhirîsunî ipatisunî nepî namopîsasîwise. Nyahî isîhiya nyamî Autaahaatîhomîhiya komî otîpîpatîhiyai jîhî ndîmaahomwaanî namîhana sîwîpatî makîhirî ahîwisaatî owetanîhî sahî kaiwî kahapaamapîpai nepî nopîsasîtaatîwe,” tatî kaahandaase. ⁴ Aihî nînî isîhiya siya aimî nisîhiye tatî Autaahaatîho namîhainjawîhiyaamî nambaahandî ambîhîtauhi atisataayo. Isîhiya Isîraherîhiya nahatiyaamî otîhatîhapî 144,000 kaiwîhiyai namîhanawaayopo. ⁵ Aihî isîhiya Judaahoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanîwî amî Rupenîhoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanîwî amî Gaatîhoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanawaayopo. ⁶ Aiwî amî Asaahoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî

12,000 kaiwî namîhanîwî amî Napîtaarihoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanîwî amî Manasehoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanawaayopo. ⁷ Aiwî amî Simiyonîhoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanîwî amî Ripaihoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanîwî amî Isakaahoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanawaayopo. ⁸ Aiwî amî Sipuronîhoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanîwî amî Josepîhoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanîwî amî Benjaminîhoetapî namwiyaatohiyîhiyaamî 12,000 kaiwî namîhanawaayopo. Isîmiya siyai Autaahaatîho aimî nisîhiye tati namîhanataise.

*Isîhiya Taahîtîhandî Autaahaatîhopî
Aunîhîhîrî Katîwî Gaapundîwî Koai Mepî
Autaahepumawaayopo*

⁹ Aihî amî saiwa saindî mmonîtosatî ipotî japîhî jata isîhiya apîpaahi taahîtîhandî ambîpatî owehandî isîhiya nga wîndî awîmîtîtaahetahandî ahoyanîwî bitohauhî iwinjataayo. Siya isîmiya kîhapîhî kîhapîhapîhiyaare. Iyataatî siya isiya yapîpatî nahatepataahapîhiyaare. Iyataatî amî nahatiya ambîpatî kahatamatîpetisawîhiyaamîhiyaare. Iyatî amî pîwîha nahataamîhiyaare. Kiya Awaisîho Kîñîhomî siyaahandamî ndîmaahomwaanî amî Mwaaho Sipîsipîho Sipîpîhohomî ndîhetunî bitotawaayopo. Aiwî kiya nahatiya apotîhîrî kîhoepîhîrî utaarîhîrî

niyopihiyaare. Aiw+ ami kiyaami ikwiraahi totipati isiwihyaare. ¹⁰ Saiwi kiya bitotawa satiw+ waati waapihit+w+ katawaatopo: “Nyangis+ japihi+ nanyamaitand+handami watip+handi+ Autaahaat+ho komi siyaahandaasin+ nasisoari bimis+hom+hand+tati+ ami Mwaaho Sip+sip+ho Sip+pi+hohom+hand+tati+ kindari sawindarim+hande. Kindari nyangis+ japihi+ nanyamaamaise,” tiwi katawaatopo.

¹¹ Aih+ enjer+hiya nahatiya Awais+ho Kinj+hom+ siyaahandisi+ nepi otaatemapi+ bitotawaayopo. Aiw+ ami mit+hiyaisun+ ami wapa maur+ maur+ as+timatati+ nasisoari ahotim+ naimb+paisun+ otaatemapi+ bitotawa siya kinj+handaihoanj+ jatawa atotip+wesaw+ nd+maahomwaan+ yap+patet+map+ Autaahaat+hopi+ gaapund+w+ koai mepi+ autaahepumawaayopo. ¹² Aiw+ kiya kop+ satiw+ gaapundawaayopo: “Ak+ite! Nyah+ nyam+ Autaahaat+hopi+ kiyaan+n+hi+ maarit+m+ nuti+haawo. Iyaati+ kom+ amb+pati+ awaipatapi+ ausaawa katit+haawo. Iyati+ am+ ko nahatewa am+ti+ha gaahaiwaisahore. Isi+ nyah+ koais+ gaahone undit+haawo. Iyaati+ am+ nyah+ koais+ newa mepi+ autaaahemwait+haawo. Iyati+ am+ ko nahatewa watip+haiwaisahore. Ak+ite nahatewa kom+haiwaasi+ kom+heti+ ahet+m+ notaise. Ak+ite,” tawaatopo.

Is+hiya Siyaami Yaawind+handi Aim+ Owendaise

¹³ Aih+ kap+hi+ yam+hapataat+hi+ mit+hiyaimati+w+ bimohiy+hiyaami wo sata n+ngis+ sandati nanisenataise: “Is+miya ki+miya apot+hi+ri+ ki+hoep+maiwa niyopi+ bitohohiy+miya

diyaare? Aiw̄i am̄i kiya maahap̄hap̄ nap̄iw̄hiyaare?” ndat̄i n̄ngis̄i nan̄isenataise. ¹⁴ Nan̄ises̄ih̄i am̄i n̄in̄i koai wihoaanj̄ha saundataato: “awais̄ihone, k̄inȳi k̄iwahon̄j̄ kiyaap̄i gw̄inyaap̄ihone,” undataato. Aih̄i am̄i ko n̄ngis̄i sata kandataase: “Is̄imiya k̄imiyai kiyaam̄i amb̄ipati yaaw̄ihaiwa ap̄ipaah̄i awaiwaiwa tiworisa nunyauh̄i nep̄i bimamb̄iw̄hiyaare. Bimamb̄iw̄hiyaas̄i Mwaaho Sip̄isip̄iho Sip̄ip̄ihohom̄i j̄it̄ipataah̄i kiyaam̄i apot̄ih̄r̄i bausaw̄im̄hauh̄i noaipati k̄ihoep̄ih̄r̄indaise. ¹⁵ Aih̄i am̄i sand̄i kandap̄i kiya wan̄i Autaahaat̄iho bimimb̄ip̄h̄i kom̄i nd̄imaahomwaan̄j̄ bitotawa apat̄ihun̄i am̄i otap̄ihaatun̄i kom̄i an̄it̄it̄ih̄i koai mep̄i autaahepumawaayopo am̄i ko kom̄i siyaahandaas̄in̄i bimis̄iho kiyai net̄i ikwaasuman̄itando. ¹⁶ Ko siyat̄i kiyais̄i ikwaasumanat̄i iwinjat̄on̄h̄i kiyais̄i jahomumanat̄i am̄i waapohop̄i nausat̄i naahutar̄ih̄r̄i awaumasat̄i am̄i kiyai ip̄ho wat̄ip̄iho w̄ind̄i waat̄i tundat̄i ip̄imund̄itando. ¹⁷ Am̄i Mwaaho Sip̄isip̄i Sip̄ip̄ihoho Awais̄ihom̄i siya k̄inj̄handam̄i ot̄ihap̄h̄i bitos̄iho kiyais̄i kom̄i sip̄isip̄ihonyemat̄i iwinjat̄at̄i am̄i kiyai as̄imat̄itaat̄iw̄handam̄i waapoho kon̄h̄i nasisoari noaamas̄ihoap̄h̄i numwaasisomataise. Iyon̄h̄i am̄i Autaahaat̄iho kiyaam̄i nd̄ihotap̄i kw̄itipati nahatep̄i n̄iw̄indiwat̄i n̄iw̄ipiyaipaitaise.

8

Mwaaho Sip̄isip̄iho Sip̄ip̄ihoho Kaap̄ipati 7

*Hati Namasawi Anitiwi Wisasopati Tiwaapati
Nesipataise*

¹ Mwaaho Sip̄isip̄iho Sip̄ip̄ihoho kaap̄ip̄ati
7 hati utip̄ihoai anitiwi namaasapi wisasawi
ahiyot̄ho tiwaapati nesip̄asih̄i 30 minit̄handap̄i
yam̄hapataat̄ih̄i wapa kir̄irupa namwaip̄ati
ap̄ipaah̄i wat̄iminamataise. ² Aih̄i n̄n̄i jata
enjer̄hiya it̄ip̄ihiya 7 kaiw̄hiya Autaahaat̄ho
kom̄i nd̄imaahomwaan̄masip̄ip̄ih̄i bitohauh̄i
am̄i kiyai usa kapapar̄ih̄r̄i 7 kaiw̄ih̄r̄i nunyauh̄i
nehauh̄i iwinjataayo.

³ Aih̄i am̄i enjer̄ho wo nasat̄i ar̄itaahandaasin̄i
bitondaise. Ko nyaihand̄i p̄iret̄ho wo
gor̄ihanda kaiw̄iho koat̄ih̄i pautahand̄i
waamainjotahand̄i t̄hisaih̄i waamaind̄ih̄r̄i
noaipaitand̄ihand̄i ahiyat̄i is̄iwahore. Aih̄i koai
pautahand̄i p̄ih̄tiw̄i waat̄i nunyawaayopo am̄i
ko Autaahaat̄hom̄i is̄ihiyaam̄i gaap̄ip̄atisat̄i
net̄i t̄imaamah̄iwat̄i ar̄itaahand̄i gor̄ihanda
kaiw̄ihandaasin̄i Awais̄ho siyaahandaasin̄i
bindataat̄i mandosihihooan̄i t̄ihat̄i koai
waamaindumwat̄i dipumanat̄i numw̄itando.

⁴ Aih̄i kand̄i pautahandam̄i biyat̄i
waimainjotind̄ihandam̄i sit̄ip̄atun̄i am̄i is̄ihiya
ḡiwunyaahohiȳhiya gaap̄ip̄ati Autaahaat̄hop̄i
gaapundoh̄ip̄atun̄i enjer̄hom̄i ikw̄iraat̄hap̄i
dosis̄i Autaahaat̄ho bimimb̄ip̄ih̄i kom̄i
nd̄imaahometet̄i niyataise. ⁵ Aih̄i ko enjer̄ho
nyaihand̄i p̄iret̄ho pautahand̄i koat̄ih̄i
t̄ihot̄ho net̄i ar̄itaahandaasin̄ap̄i sis̄iha
not̄i ko p̄iret̄hop̄i wiwatosat̄i am̄i m̄ihaap̄i
yap̄ipataap̄ih̄i t̄imataise. T̄imas̄ih̄i asoaaha
waat̄i aungwohand̄i nawatepw̄inat̄i ganand̄i

kînapîpa kînapaahoena nausaatatî amî
ipîpatîpatî wîtî ipîpatîpinataise.

*Enjerîhiya Jîhiya 4 Kaiwîhiya Kapaparîhîrî
Ipowaaayopo*

⁶ Aihî amî enjerîhiya 7 kaiwîhiya kapaparîhîrî
7 kaiwîhîrisahiyaasî kîrî ipoaitaatîwî nepî
tîmetawaayopo.

⁷ Enjerîho jîho kapaparîhîrî komîhîrî
iposîhî wipatî ndîhaisahatunî amî sisîhaunî
jîtîpatisatî ahoyatî tiwanauhîwa noaipasîhî
kaiwai yapîpataapîhî nepî nepîhowaayopo.
Iyauhî amî yapîpatî maurîmandemapî amî ipatî
maurîmandemapî tipatapaapî ahiyawîhandisî
yapîpatamî wîndî naasaindîhunî amî ipatamî
wîndî naasaindîhî sisîhaara tahamataise.
Aihî amî woyîha kîtarîhîrî asisorîhapaisangi
sisîhaara tîhamataise.

⁸ Aihî amî enjerîho kapîhî 2 ho
kapaparîhîrî komîhîrî iposîhî amî wapa
sisîho aungwohinjamatiyaho sisîhaara
taatî tîhîhîhoai kaisawî nepî durîhîrî
sorîwaraahandaatîhî yotawaayopo. ⁹ Aihî
durîhîrî sorîwaraahandî maurîmandemapî
awîtîwîhîrisî maurî ahotîhî mîrî naasairîhî
noaipatî jîtîpatimatataise. Aihî amî
durîhîraatîhî kahatamatîpetimbîpa maarisatî
ahoyatî notî nasayataimbîpa maurîmandemapî
tipîtapaapîhapaasî mauraapîhapa kiyatî
bimîhî wîndî naasaindaapîhapa napotî
owendaise. Aihî amî kopuho awaiwaiwaisangi
maurîmandaapîhî tipîtapaapîhapaasî waurî
kiyatî ahotîhî wîndî naasaindaapîhaiwa netî
nosasinatî owendaise.

10 Aihî enjerîho kapîho 3 ho komî kapaparîhîrî iposîhî kaumbwaatî waatî apîpaahî awaisaamaatî sisîha tosihandamatiyatî tîhwîtîhîrisatî tîhwîtimî yamîhapataatîhapî yapîpataapîhî tîmahiyataise. Iyatî waapîhaatunî amî waapoho yapîpataatîhapî mwîtitutatî noasîhounî maurîmandemapî tipîtapaapîhaiwaasî waurî kiyatî ahotîhî wîndî naasaindaapîhaiwaatîhî gaamatî kaumbwaatî tîmahiyataise. 11 Saatî kaumbwaatamî ambîpatî Marasinîho Ikonahoe tîwîhaate. Aihî waapîhaatî awaiwai amî waapoho mwîtitutatî noaamasîho 3 haiwetî kaumbwaatî saatî tîmahiyatî kaiwai netî marasinîho ikonahoemataise. Aihî isîhiya waapoho saiwa nanîwîmapî taahiyîhiya napowaayopo amî waapîho ikosîho onaapîpaamataiwî nanîwîmapo.

12 Aihî enjerîho 4 ho komî kapaparîhîrî iposîhî ipîhomunî waatîhomunî amî kaumbwaatamunî wihoaanjîhapa maurî mandaapîhî tipîtapaahohîpîpaamî wapa wihoaanjîhapa naasaindaapîhapa tîwaapatataise. Tîwaapatatî netî nopîsasinjîhî amî ipîhomunî waatîhomunî kaumbwaatamunî nausainjîtîhandî maurî mandemapî tipîtapaahohîtîhandî ipîhomunî amî waatîhomunî amî kambwaatamunî nausaatîndîhandî wîndî naasaindîhî namusaatatî niyotatî asîhatataise. Aihî otapîhaatapî wîndî naasaindunî amî apatîhapî wîndî naasaindunî wîndî namusainje. Asîhatataise. Aihî yatîwaapîhandî nga ahondaise.

13 Aih̄i n̄in̄i jata boho wo awais̄ho yam̄ihapatami ot̄ihap̄ih̄i ot̄ipw̄ir̄ipw̄irim̄i taat̄i naihi iwinjataayo. Iyat̄i ko taat̄i p̄ir̄iruti notaaho waap̄ih̄itat̄i satih̄i atisataayo: “Ese nno! Is̄hiya Yap̄ipataap̄ih̄i bimohiȳihiya nahatiya maip̄ihand̄i ap̄ipaah̄i awaind̄ihand̄i naitaapo. Maip̄ihand̄i ap̄ipaah̄i awaind̄ihand̄i nep̄i nop̄isas̄indaapo. Am̄i j̄ihaat̄i enjer̄ihiya wingwaas̄i mur̄imo kingwaasami kapapar̄ih̄ir̄i ipoaitaat̄iwiyowo. Iposaih̄i naan̄at̄i yaaw̄ihaiwa ap̄ipaah̄i awaiwaiwa yap̄ipataap̄ih̄i is̄hiyaam̄ihet̄i noaipaitaiso,” ndaase.

9

Enjer̄iho 5 Ho Kapapar̄ih̄ir̄i Ipotaise

1 Aih̄i enjer̄iho 5 ho kom̄i kapapar̄ih̄ir̄i ipos̄ih̄i n̄in̄i kaumbwaat̄i j̄ih̄i aim̄i m̄ihaat̄i yam̄ihapataat̄ihap̄i yap̄ipataap̄ih̄i t̄imahiyat̄i ahotisaamaati iwinjataayo. Ahotih̄i kaati an̄imwaah̄ipati ap̄ipaah̄i utaar̄ihat̄i tonḡihat̄i tapotaaha owehatami maahomwaan̄j̄i net̄i nisapuwat̄i napus̄it̄ihandami kih̄ir̄i nunyauhi n̄in̄i iwinjataayo. 2 Aih̄i kaat̄i an̄imwaah̄ipati tonḡihat̄i tapotaaha owehatami maahomwaan̄j̄i nisapuwat̄i napundind̄ihand̄i nuwamas̄ih̄i katami maahomwaan̄j̄i sit̄ipati noaipataise sis̄iha ap̄ipaah̄i awais̄ha wat̄ip̄iha t̄hoap̄i wapa ain̄ih̄ir̄i t̄hauhi sit̄ipati mw̄it̄itutat̄i noaipas̄ipatamatiyato. Iyat̄i sat̄i sit̄ipit̄i ip̄ihoaisuni am̄i yam̄ihapatisuni net̄i namaasas̄ih̄i am̄i ip̄iho yam̄ihapati noaipati as̄ihatamataise. 3 Aih̄i wapa kupw̄ir̄iho

tapaatɪpɪhomɪyahapa kati sɪtɪmataatɪhapɪ noaipasi yapɪpataapɪhɪ notaise. Aihɪ kapa tapaatɪpɪhomɪ watɪpɪhandɪ akosɪho yapɪpatambɪhomɪ watɪpɪhandɪ isɪhiyai ikwihɪ yawindɪhandamɪyahandɪ koai nunyauhɪ nehore. ⁴ Aihɪ kiya saiwa kupwɪrɪ tapaatɪpɪhoai sapa kitarɪhɪrɪ woyɪha tandɪpɪho amɪ nahatapa wapa usɪpaipati asisorɪhapa amɪ ipati yapɪpataapɪhɪ nawati ahetimbɪpai wɪndɪ nepɪ namopɪsasɪtaatɪwɪ kaundawaatopo. Amɪ nehɪ isɪhiya kiyaamɪ ndɪmaahomwaanɪ amɪtetetɪ Autaahaatɪhomɪ sɪwɪpati makɪhɪrɪ namaamasandahiyaisaahɪhɪ yaawɪhandɪ numwɪtaatɪwɪ kaundawaatopo. ⁵ Iyataatɪ kiya isiyai wɪndɪ siyɪhiyai tɪmapɪ nehɪ waatɪho 5 kiyahopɪ tapaatɪpɪho yaawɪhandɪ awaindɪhandɪ numwɪtaatɪwɪ kaundawaatopo. Iyataatɪ isiya siyai tapaatɪpɪho yaawɪhandɪ numwindɪhandɪ akoso isɪhiyai ikwihɪ apɪpaahi waati yaawa nɪwɪnahandɪ ese no no tɪwɪ gwɪwɪ nehotopatamɪyahandɪ nunyataise. ⁶ Iyonɪhɪ sura asisɪha saiwetɪ isɪhiya napwɪtaatɪwɪhandapɪ pɪhɪtɪwɪ gwɪnyaawaahandɪ kandɪ kiya wɪndɪ namwaapwɪtaapo. Aiwɪ kiya napwɪtaatɪwɪ gwɪnyamawaahandɪ napwɪtaatɪwɪhandɪ kiyai wɪndɪ namausoaipaitaise. Apɪpaahi owetɪtaise. ⁷ Iyataatɪ saiwa tapaatɪpiwaamɪ noaipahohɪrɪhɪretɪ osihaiwa pwɪsɪpati awaindɪhandɪ wohandɪ tundaatɪwɪ nepɪ tɪmanɪhohɪrɪhɪretamataiwɪ noaipawaayopo. Kaiwaamɪ mɪtɪhoatɪhɪ awaisawɪhiyaamɪ tingaatɪha gorɪhanda kaiwɪhaiwaamɪyahaiwa ahetahiyaare. Aiwɪ kaiwaamɪ ndɪmaahomwaanɪ

isîhiyaamî ndîmaahomwaanamatetahiyaare.
 8 Aiwî amî kaiwaamî mîsîsîha asîhiyaamî
 mîsîsîhaamatîyatî utaarîhaare. Iyataatî
 kaiwaamî mangîrî pusiketîho ainjîhîho
 raiyonîhandamatîyahîre. 9 Iyataatî kaiwa
 tapaatîpîhaiwaamî gwisîha kirîwîpatamî
 yapasîha yaipatî pwîsîpatî tipîraitandî
 nimbîmaasapî ainîhîrî kapaahîrî nipaa-
 tohîpatamatîyahapaisahiyaare. Iyataatî
 kapaamî ditatî gaatinjîtîhandî kaarisihaiwa
 osîhandî pwîsîpatî wohandapî aisi ñutihî naihî
 gaatinjîtîhandamatîyatî ganataase. 10 Iyataatî
 kaiwa tapaatîpiwaamî nawitîhohî akosîhomî
 nawitîho isîhiyai muwatî ikwîtandî apîpaahî
 mwîtîhomatîyahore. Kaiwaamî nawitîhoetî
 watîpîhandî sisîhamatîyahandî isîhiyai waatîho
 5 kiyahoetî muwatî ikwonîhî yaawîtandîhandî
 ahondaise. 11 Kaiwa tapaatîpiwa kaiwaamî
 awaisîho mîtîho kinîhoaisawîhiyaare. So
 kiyaamî awaisîho kinîho satî anîmwaahîpatî
 utaarîhandî tongîhatî tapotaha owehatamî
 enjerîhore. Pîwîha Ipiruhaara so enjeromî
 ambîpatî Apadonîhore. Iyataatî amî pîwîha
 Girikîhaara kopî katawaawî Aporiyonîhore
 tawaatopo.*

12 Maîpîhandî naanjîhandî jîhapîhandî aimî
 noaipatî owetatî namîhaataise. Aihî waurî
 yatîwî naanahaurî maîpîhaurî sangî noaipase.

13 Aihî enjerîho 6 ho komî kapaparîhîrî
 iposîhî maasamahîpo komîhandî 4 kiyahaiwa

---

* **9:11:** O amî nyamî pîwîhaara kopî sataatî Kahapaamapîpa
 Netî Nopîsasîtandîhore taatî ambîhîtîhîhaawe.

arîtaahandî gorîhandanda kaiwîhandamî
 gotîtipîhaiwa (gotîtipîhaiwa (konaahaiwa))
 4 kiyahaiwaapîhî Autaahaatîho komî
 ndîmaahomwaanîmasîpîpîhî ahotimbîpîhapî
 utaaho wo pîwîha pîwaatihî nînî atisataayo.
 14 Iyataatî pîwa sa enjerîho 6 hoai satatî
 kaundataase. “Kînyî enjerîhiya 4 kaiwîhiya
 waapîhaatî awaisaamaatî Yupîretîshaatetî nepî
 napuposohiyîhiyaisî nupusoase kiya noaipasi
 nuto,” undatî enjerîho 6 hoai kaundataase.
 15 Saundihî ko kingwaasî enjerîhingwaasî
 4 kaiwîhingwaasî ipîhomî ndîha sîwîpatî
 suraapunî asîshîha suraapunî waatihî soetapunî
 amî kînaungwîha setapî nepî tîmanîwî
 napupwî isîwatohîngîngwaasî enjerîho
 nuwausoasataise. Aihî kingwaasî nuwî isîhiya
 nahatîyaisî nepî maurî mandaapîhemapî
 ahoyohiyîhiyaamî naasaindîhî mandî
 ahoyanohiyîhiya siyîhiyaisî timaitaatîwo.
 16 Isîhiya pwîsîpî yaipatî kaiwî tunnîwî
 yahwînohiyîhiya maasapîho osîhoasînî
 awîtîmatîwî bimohiyîhiyaamî nambaahandî
 200 miriyonî kaiwîhiyaare tauhî nînî atisataayo.
 17 Aindî nînî osîhaiwa saiwaisî yapepataa-
 hamataindî kîmîretî usonataayo: isîhiya
 osîhoasînî awîtîmatîwî bimohiyîhiya kiyaamî
 kîrîwîpatotî ainîhîrî kapaahîrî sisîhamatîyatî
 amatenîtatî amî kwaanyapî sîtipîtatî amî
 sarîpaahandî ikîrotatî watîpîhaiwa isîhiya
 tîmwîpîhiyaamîhapa nîpaatîwîhiyaare. Iyataatî
 amî osîwaamî mîtîho pusiketîho ainîhîho
 raiyonîhandamî mîtîhomatîyahaiwaare.
 Aihî kaiwaamî maahomwaanîpî sisîha amî

sitiipati ami windi nawiha saripaahandi
 ikirotihandi sisaha waati awaindihandi
 dimaatati noaatati tihati tihwitiitandihandi
 noaipataise. ¹⁸ Saiwa apipaahi maipimaiwaari
 sisaha sitiipati ami windi nawiha saripaaha
 ikirotiindihandi osihandami maahomwaanopi
 noaipasiwaiwaaraahi ishiya nahatiyai
 mauri mandaapihemapi tipitapaapihandisi
 wauri kiyati ahotihi windaapihiya natahiya
 kiyaisinihi tiwati owemataise. ¹⁹ Ami
 saiwa osihaiwaami watipihandi ishiyai
 yaawihandi numwitandihandi mitihoetuni ami
 nawitihonetuni ahondaise. Kaiwaami nawitihoni
 akwiranihoni taahihomoni mitihomatiyahaiwa
 ishiyai yaawihandi numwitandihireto. Iyati
 osimaiwaami nawitihoni ishiyai yaawihandi
 nunyataise.

²⁰ Saiwa apipaahi maipimaiwa mauri manda
 ishiya Autaahaatihopi gimaawunyaahohiyihiya
 windi timaawisawihiyahahi ami kiyaami
 ikwiraahi autaahaatihoni jaipitahapa kaiwi kai-
 waisi nepi mepi autaahemwaahohipipaatihapi
 windi namepemitwi ami kapai windi
 ahosumwap namaamahopo. Owetise.
 Maipihomoni itipihoni maipihapaami siwipati
 kiyaami autaahoemapi gorihandi siriwaahandi
 bironjihandi nawiha ami ipati ndiha jati
 monati ami atihira wapa atihomisati ami windi
 dahomaayahapa kaiwi kapaapi gaapundiwi
 mepi autaahemahopipai windi namaamahopo.
²¹ Aihoni kiya ishiya usaisi timapi ami onaapi
 konosha paasihiri kawiwoni ishiya ushiya
 ashiya kihiya kihiyaisawoni iripunwoni ami

kiyaami ikopaisangi namapi namepemaitopo.
Owetise.

10

Enjerîho Jonîhoai Utîpîho Gwîharaaho Numwihî Ko Netî Nanataise

¹ Aihî amî nînî enjerîho apîpaahî watîpîho
wo komî ambîpatiî tîwîpataahî netî napapahatî
amî komî mîtîhoaatîhî apahorîhîrî ahotaho
yamîhapataatîhîraapî noaatîpatiî napihî
iwinjataayo. Komî ndîmaahomwaanî

ipîhomatîyatî nausaatatî amî komî auhatîmurî
sisîha tîhwîtîhîrî waatî tîhwîtipatamatîyatî
tîhwîtisahore.

² So enjerîho komî
ikwîraahî utîpîhandî wîndî gwîharaahandî
napapotîmanîwî mmapîhandî isîwahore.
Sandî utîpî napapotîmanîwî mmapîndî
komî ikwîraatîhî aimî nupwiyandîhande.
Aihî komî auhîrî gaatîhîrî durîhîrî sapîpa
sorîwaraahandaatîhî ahiyatî amî komî
auhîrî konaamohîrî yapîpatetî itîpîwondaise.

³ Siyatî itîpîwatî bitondaatî ko pusiketîho
awaisîho tîmwîpîho raiyonîhandî konyahîtatî
gaatîpatamatîyatî waatî kaahandaase. Kandî
siyatî kaahaatîhî asoaaha 7 kiyaha asoaandaase.

⁴ Saiwa asoaaha 7 kiyahaiwa asoaatî
gaatî namîhaasîhî kaiwa pîwîha katisîha
netî nînî jîpatîpaitondiyonîhî utaaho womî
maahomwaanî yamîhapataatîhapî pîwîha
gapîpa satatî noaipataise. “Kînyî asoaaha 7
kiyahaiwaamî pîwîha katihî atingîha nehî
kiyatî kînyî kîwahonyîhetî ahotane, wîndî
jîpatîmaime,” ndaase.

⁵ Aih̄i am̄i enjer̄iho dur̄ih̄iraatun̄i yap̄ip̄atetun̄i bitos̄ih̄i n̄in̄i winjahot̄iho kom̄i ikw̄ir̄i gaat̄ih̄ir̄i yam̄ihap̄ataat̄ihemat̄i naimaat̄i ikw̄isap̄endaise.

⁶ Iyat̄i ko enjer̄iho Autaahaat̄iho yam̄ihapat̄i kiyat̄i am̄i kataat̄ih̄i nahataapa ahotimb̄ipa kiyat̄i ahiyat̄i am̄i yap̄ip̄at̄i kiyat̄i am̄i kataat̄ih̄i nahataapa ahotimb̄ipa kiyat̄i ahiyat̄i am̄i dur̄ih̄ir̄i awair̄ih̄ir̄i sap̄ipa kiyat̄i am̄i nahataapa kat̄ih̄i bimaat̄i ahotimb̄ipa kiyat̄i ahais̄iho kon̄ih̄i nasisoari bimaam̄i nais̄ihom̄i amb̄ip̄ataahi wat̄ip̄itat̄i kandaase. Katat̄i ko enjer̄iho sandaase: “Asis̄iha wind̄i on̄ih̄i ot̄ih̄imet̄itaise.

⁷ Autaahaat̄iho wapa kaitand̄ihapaap̄i kom̄i ot̄ip̄ip̄at̄ihiya kom̄i p̄w̄iha atiwi nep̄i kop̄i awusaahohiȳihiya p̄ropet̄ihiyai aim̄i kaundih̄i noasandiwaiwa enjer̄iho 7 ho kom̄i kapapar̄ih̄ir̄i ipohon̄ihura Autaahaat̄iho sawaho kaiwa net̄i ak̄iwaiwemaitaise,” ndaase.

⁸ Aih̄i j̄ih̄i utaaho wom̄i maahomwaan̄j̄i p̄w̄iha yam̄ihap̄ataat̄ihap̄i p̄wandis̄iha ka j̄ihaat̄i n̄ingi satat̄i kandataase: “Kinȳi numbw̄i enjer̄iho dur̄ih̄iraat̄ihun̄i am̄i yap̄ip̄atetun̄i bitosom̄i ikw̄iraat̄ih̄i ut̄ip̄iho nupwiyaat̄i ahotis̄iho nepe,” ndataase. ⁹ Aih̄i n̄in̄i nund̄i enjer̄iho koai saundataato: “Kimand̄i ut̄ip̄imand̄i napapot̄iman̄inat̄i gw̄iharaamand̄i n̄ingis̄i naninye,” undataato. Saundon̄ih̄i am̄i ko n̄ingi sandataase: “Kinȳi nep̄i nan̄ime. Nainjam̄ih̄i kinȳi gw̄is̄ihaat̄ihap̄i net̄i yaasat̄i nanḡindaase. O am̄i kinȳi maahomwaan̄j̄ip̄i ikisamaahi ap̄ipaami mwaahomatiyat̄i j̄ip̄ihitaise,” ndataase. ¹⁰ Satat̄i kandat̄i owetih̄i sand̄i ut̄ip̄i gw̄iharand̄i

napapot̄iman̄indind̄ind̄i n̄in̄i enjer̄iho kom̄i ikw̄iraat̄ihap̄i net̄i nanataayo. Nan̄ihon̄ih̄i nis̄i maahomwaaṅap̄i ap̄ipaam̄i mwaahomatiyat̄i j̄ip̄̄nisataise. J̄ip̄̄nisataahand̄i kand̄i aim̄i nand̄i nanaapw̄̄ton̄ihura m̄ihat̄ih̄i nis̄i gw̄̄is̄ihaat̄ihap̄i net̄i nan̄inat̄i nan̄it̄imanat̄i yaasataise. ¹¹ Aih̄i kiya n̄ingis̄i sat̄iw̄i kandawaatopo: “K̄inȳi p̄w̄iha atimb̄i jap̄i nep̄i ausaape wapa is̄ihiya yap̄ih̄i nahatewaaraahiyaisun̄i am̄i p̄w̄iha k̄iha k̄iha p̄w̄aatohiȳ̄hiyaisun̄i am̄i awaisaw̄̄hiya kin̄̄hiyaisun̄i maaw̄i nusoaipaitand̄ihapaap̄i kaunde,” ndawaatopo.

11

Autaahaat̄iho Yahur̄i Wur̄i Kom̄i P̄w̄iha Kop̄i Awusaitaat̄im̄i Natausaasataise

¹ Aih̄i n̄in̄i ir̄ih̄ir̄i w̄ir̄i kahapa wapaam̄i utaar̄̄tind̄ihand̄i am̄i nuh̄̄tind̄ihand̄i nam̄̄ihandaat̄iw̄i naninyaw̄i sandawaatopo: “K̄inȳi namb̄i Autaahaat̄ihom̄i aṅaṅun̄i am̄i ar̄̄itaahandun̄i am̄i kap̄ih̄i gaapund̄iw̄i Autaahaat̄ihoai mep̄i autaahepumahohiȳ̄hiyai nam̄̄ihane,” ndawaatopo. ² Saimb̄i m̄ihat̄ih̄i aṅ̄̄it̄ih̄i nam̄̄ihan̄ip̄i aw̄̄itapaahand̄i kand̄i ipaahaap̄i maasap̄̄p̄ih̄i is̄ihiya Autaahaat̄ihom̄i aṅ̄̄indi otaatemap̄i ahoyanop̄̄p̄ih̄i wind̄i ir̄̄m̄ira namaamahan̄me. Nam̄̄ihaape. Am̄i sap̄ih̄i is̄ihiya Is̄̄raher̄̄hiyaametohiȳ̄hiyai nunyauh̄̄hap̄̄hiso. Nunyauh̄̄hap̄̄his̄i kiya nap̄̄w̄i waat̄ho taah̄ho 42 kiyahoet̄i Autaahaat̄ihom̄i aunah̄̄pat̄i taun̄̄hand̄i sandi nep̄i it̄ipap̄i nop̄̄sas̄itaapo. ³ Iyon̄̄ih̄i am̄i n̄in̄i utaahur̄i wur̄i nis̄i p̄w̄iha nanesihuri ka

anusaitaati+mi+ neti nandusaasito. Nandusaasati
 nisi watipi+handi kuri numwito nisi piwîha
 nisapi nepi anusaitaati+mo. Watipi+handi
 numwisani+hi kuri uti apoti+hi+ri maari+ho
 asipaiwi+ gwitaati+wîhi+ri isîhiyai nunjitaati+mi
 niyopi+ nisi piwîha nisapi anusaapi+ naisaihi+
 asisîhaiwa pihi+ti+ta+ taahîwaiwa 1,260 kiyati
 sanawutaise. ⁴ Iyataati suri utaamuri saimbi
 ipati oripi+hatî+murunî ami sisîha ramîhandî
 kasîni ahotî+andî yanatî+haurî nimaatarî+haurunî
 ahetiwaiwaamataimî Awaisîho yapîhi+
 nahanda jatisîhomî ndîmaahomwaanî
 bitosurure. ⁵ Iyataati ami isîhiya tiworisa kuri
 tiwîtaati+waisaihaahi kurami maahomwaanî+
 sisîha noaipati kiyai neti tîhamaitaise. Iyati
 ami usa kuri mîmaipi+wîwi+ yaawîhandî
 numwîtaati+wiyohiyî+hiyaisangi sîri+ kîretî
 kiyai sisîhaara tîhatî napwîtaati+we. ⁶ Aimî
 ami kuri Autaahaati+homî piwîha kopî nepî
 awusaasîwaiwa asisîhaiwetî wîndî wipati
 wimaawî+andî tîwipataati+hi nepî wipati
 nisapuwîtaati+mi watipi+handisahure. Aimî ami
 kuri waapi+haati nepî nepemaisaihi noaipati
 jîti+patimatî+andî watipi+handisahure. Aimî
 ami kurami maariti+mi gwînyaasîri+hi+retî
 japepihi+ri+mi wura wura wapa api+paahi
 maipi+hapa kahatamatî+petahapa kaitaati+mi
 watipi+handisahure.

⁷ Kuri saimbi Autaahaati+homî piwîha
 isîhiyaapi+ti+mi+ha ausaapi owemasaihi+hura
 wîndî ainjîhi+ti+handî etaihi+ri tongîhi+ri wîndî
 niwipi+metahi+rombi noaipasîti+handî kuri
 neti kohematati tiwati ipîhatisati sururi

tiwamaitaise. ⁸ Iyon̄h̄i kuram̄i amb̄ipatī aunah̄ipatī awaipatī neh̄i nam̄ihan̄iw̄i siw̄ipatī Sotom̄ihande Isip̄ihande toh̄ipatam̄i daihira kuram̄i Awais̄ihoai ip̄i tit̄ih̄i ataw̄ihatetī tip̄imandaapī tiwoh̄ip̄ip̄ih̄i ahot̄itaise. ⁹ Siyatī kuram̄i amb̄ipatī sap̄ih̄i asis̄iha mair̄i maatatī am̄i wa wihoaan̄j̄haapī ahotan̄h̄i is̄ihiya kahatamat̄ipetatī kahatamat̄iponjaw̄hiyaam̄i is̄ihiya am̄i p̄w̄iha k̄iha k̄iha p̄waatohiȳhiya yap̄ipatī nahatewaraahiya winjap̄i usondaapo. Aiw̄i kiya kuram̄i amb̄ipatī nep̄i an̄imwaah̄ipatop̄i noas̄itaat̄iw̄ihandap̄i poundon̄h̄i neh̄i kiyatī ahot̄itaise. ¹⁰ Iyon̄h̄i is̄ihiya nahatiya yap̄ipataap̄ih̄i bimohiȳhiya kur̄i nga aim̄i napomaiso t̄iw̄i uson̄iw̄i maarit̄iw̄i aun̄ih̄ih̄ir̄i kat̄iw̄i nandapa awaimbipa t̄ih̄iw̄i nan̄iw̄i kahapaamap̄ipa gaahapa kiyaam̄ihiyaisaw̄i wih̄iwihoaan̄j̄ nam̄indaapo. Sand̄i kiya maarit̄iw̄i kiyoh̄it̄imand̄i am̄i kur̄i kiyai p̄w̄iha nep̄i ausaapī kaund̄itaat̄im̄i poundihe am̄i kur̄i p̄w̄iha ausaasura is̄ihiya nahatiya yap̄ipatamb̄ihiyai amb̄ipatī waatī yaaw̄ihaiwa p̄w̄ihaara sis̄iha yaipataahamataim̄i tip̄i mupw̄i tip̄ihap̄i kawim̄i kaund̄imb̄im̄ihur̄itiho.

¹¹ Am̄i asis̄iha siyatī mair̄imaatih̄i wihoaan̄j̄haatih̄i aim̄i sanaih̄i Autaahaatih̄o kom̄i mb̄ipa d̄it̄ih̄ir̄i kuram̄ihetī jap̄ih̄i as̄itimat̄im̄i nepaitaat̄im̄ih̄ir̄i nusoaasih̄i not̄i kuram̄ihat̄ih̄i nandaataise. Aih̄i kur̄i jap̄ih̄i nepap̄i dop̄i tit̄ih̄i kuram̄i auh̄ir̄i it̄ipap̄i bitotamaise. Aih̄i is̄ihiya kuris̄i iwinjawaaw̄i ap̄ipaahī awaind̄ihand̄i maipaiw̄i yayawaayopo. ¹² Aih̄i kur̄i atisamaam̄i utaaho

wo yamîhapataatîhapî waatî kaahaata pîwîha kaundihî atisamaise. Ko saundataase: “Sîhoahî kîmbîhapî nasaamanîmî namîse,” undataase. Aihî kuramî tiworisa winjasauhî kiyaamî ndîhetî tiwipatî wîtaatîhî nandaasîhî katî kurisî numwaasi yamîhapataatîhapî niyataise. ¹³ Aihî sura kuraanîhî ipîpatîpatî apîpaahî awaipatî noaipataise. Aihî amî aunahîpatî katamî tennîhandamî naasaipîhî netî nopîsasînataise. Aihî wihoanjîhaiwa 9 kiyahaiwa windî namosasînatî ahendaise. Aihî satî ipîpatîpita isîhiya 7,000 kaiwîhiyai tiwihî napowaayopo. Aihî isîhiya asiya hiya bimohiyîhiya apîpaahî aungwohandî yayawaayopo. Yaiwî Autaahaatîho yamîhapataatîhapîhomî ambîpatî mepî autaahepumawaayopo.

¹⁴ Naanjîndîhandî awaîndîhandî kapîhî 2 handî aimî noaipatî owendaise. Isî atime. Naanjîndîhandî awaîndîhandî kapîhandî 3 handî noaipaitandî aimî dete.

Enjerîho 7 Ho Komî Kapaparîhîrî Ipotaise

¹⁵ Enjerîho 7 ho komî kapaparîhîrî iposîhî isîhiya yamîhapataatîhî bimohiyîhiya waapîhîtiwî waatî satîwî katauhî nînî atisataayo. “Nyamî Awaisîho amî utaaho komî isîhiyai japîhî numwaitandî ahîwisîho Mesaiyaahounî kindarî noaipapî yapîhî nahataahapî awaîndîndarî kinjîhîndarîmatamaise. Isî Awaisîho kinjîhoematatî konîhî apîpaaho jinjapîhî jatîtaise,” tawaatopo. ¹⁶ Aihî mîtihiya 24 kaiwîhiya kapîhî yamîhapataatîhî Autaahaatîhomî ndîhetî kiyaamî kinjî

siyahaiwaasîni bimohiyîhiya atotîpîwesawî kiyaami ndîmaahomwaanî yapîpatetîmapî Autaahaatîhopî gaapundawaatopo. ¹⁷ Aiwî kiya satîwî aunîhîtawaatopo: “Awaisîhone, kînyî nahatewa watîpîhaiwaisapîhone. Kînyî wanunî amî jîhî aimehuraunî bimaami nambîhone. Kînyî kînyî watîpîhandî awaindîhandî aimî nehise. Nepî kînyî aimî Kînjîhonî akîtîhonîmatapaise. Aihî nyahî gisî gaahone hitîhaato. ¹⁸ Kînyapî windî gîmaahunyaapîhiya apîpaahî apousataise. Aihî amî kînyî aposîtandîhura wanî koaipataise. Wanî kîmura napohiyîhiya nepasi kînyî pîwîha pîwaatîtaatîwîhapîhapî nutaatîwîhure. Kînyî wanî kîmura kînyî otîpîpatîhiya pîropetîhiyai kînyî otîpîpatî kahisotîhandapî wîhoaanîhandî gaahandî numwîtaapîhure. Aimbî amî kînyî otîtîhî bimohiyîhiya nahatîyaisî wîhoaanîhandî numwîtaapîhure. Siya isiya ambîpatî awaipatî nepîhiyaunî amî ambîpatî awaipatî namepîhiyauno. Wanî kîmura isîhiya amî isîhiya usaisî nepî nopîsasîwî timahohiyîhiyai kînyî nepî nusopîsasîpî amî timaitaapîhure,” tawaatopo.

¹⁹ Kiya mitîhiya satîwî katîwî aimî owetihî enjerîhiya Autaahaatîhomî anaanî yamîhapataatîhî ahetisaanjanamî maasomwaanî nuhauhî bokisihandî Autaahaatîho komî isîhiyaisatî pîwîha wîsasisîha windindîhandî auta kandî anîndaatîhî ahondaise. Aihî kînapîpa waatî mîhopî mîhinî kînapinataise. Iyatî amî ipîpatîpatî ipîpatîpinataise. Iyatî amî wîpatî ndîhaisîhatî

wipiwati timahiyataise.

12

*Jonho Apopaatisuni Akwiranho
Awaishoaisuni Usonataise*

¹ Aihî siwipati witi kati wipetahati yamihapataatihî noaipataise. Sati siwipati siyahatapito. Apopaati waati bindataise. Saati itapaati ipihoaisi neti apotihiramatiyati niyoti nipaataise. Aihî ami waatihô kaatami auhraapihî yatihî itipasaataati ahotihî ami kaatami mitihaatihî kaumbwaati 12 kiyahaati tingaatihaamatiyati kaatamihasini ahondaise. ² Saati apopaati gwisahaate. Aihî kaatami maaha namwitandi yaawitandihandi aimi kusaipataise. Kaati siyati maaha namwitandiyataati yaawindihandi apipaahi aungwohandi waati nusoaipati yaawataise. Aihî kaati waati nehotatati ngoti kaahandaase. ³ Aihî ami witi siwipati kati wipetihati yamihapataatihî noaipataise. Sati siwipiti siyate: Akwiranho apipaahi aungwoyonji amatenhinji ahondaise. Aihî so akwiranomi mitihaiwa 7 kiyahaiwaare. Aihî ami komi mitihoaatihî maasamaahipihô 10 kiyahaiwa nutati ahetahore. Aihî komi mitihaiwetî tingaatiha kinhiyaami nipaatohihaami 7 kiyahaiwa nipaatahore. ⁴ Aihî akwiranho awaisomi nawitihora kaumbwaati taahiwaiwai tiwawoti nemasihî yamihapataatihî namasisi kaatapi maapi yapipataapihî timahiyataise. Sandi kaumbwaati nepi tipitapaapi

mair̄mandaap̄ih̄i ahiyaw̄handis̄i wind̄i
naasaindaap̄ihaati nahataamī timahiyataise.

Aih̄i ko awk̄iran̄iho apopaatī maaha
namw̄itandaisaamaatamī det̄i bindataatī maaha
aim̄i namon̄iha ka net̄i nandand̄i jatataise. ⁵ Aih̄i
kaatī maaha woho namotaise. Sonj̄i metonj̄i
Autaahaat̄iho aim̄i nam̄ihanahonje. Ko ir̄ih̄r̄i
ain̄ih̄r̄i is̄iwat̄i is̄ihiya yap̄ih̄i nahandaahiyai
iwinjat̄itando. Konj̄i metonj̄i kaatī namotaataahī
ket̄i kuraan̄ih̄i konj̄i metonj̄i nep̄i is̄isi metaahī
yam̄ihapataat̄ih̄i niyawaayopo. Numwaasi
naiwī Autaahaat̄ihoap̄ih̄i kom̄i bimimb̄ip̄ih̄i
is̄ihiyai iwinjaatī bim̄itand̄i ah̄iwisawaayopo.
⁶ Aih̄i amī kaatī apopaatī yan̄ih̄imatī is̄ihiya
owehap̄ih̄i notaise. Sap̄ih̄i kaatī naimb̄ip̄ih̄i
amī kaatī kap̄ih̄i bim̄itand̄ihap̄ih̄i Autaahaat̄iho
aim̄i net̄i tur̄imas̄ip̄ip̄ihe. Is̄i kap̄ih̄i is̄ihiya
kaatī iwinjaawī bindawaawī nandapa
nunyaw̄i bimisaih̄i asis̄ihaiwa 1,260 kiyat̄i
sanawutaise. ⁷ Aih̄i amī yam̄ihapataat̄ih̄i
pw̄is̄ipatī aungwohand̄i noaipataise. Satī
pw̄is̄ipitī Maikor̄ihoun̄i kom̄i enjer̄ih̄iyaun̄i so
akw̄iran̄iho awaisoai tiwawaayopo. Aih̄i amī so
akw̄iran̄iho awaisomī enjer̄ih̄iya amī wihoan̄j̄i
tiwawaayopo. ⁸ Wihoan̄j̄i tiwawaahand̄i
kand̄i kiyaahimat̄iw̄i tip̄i ip̄ihatitaat̄iw̄i
wat̄ip̄ihand̄i owehiyaare. Is̄i kiya akw̄iran̄ihom̄i
enjer̄ih̄iya yam̄ihapataat̄ih̄i bim̄im̄itaat̄iw̄ihap̄i
owetise. ⁹ Aih̄i Autaahaat̄ihom̄i enjer̄ih̄iya so
akw̄iran̄ihoai nep̄i yap̄ipataap̄ih̄i yotawaayopo.
So akw̄irano aimaaho aimehuraap̄ihop̄ito. Kop̄i
satīwī Maip̄iho amī Bwaas̄ir̄ih̄iro toh̄ihop̄ito. So
Maipo is̄ihiya nahatiyai jaipundoaatoatis̄ihore.

Aih̄i koais̄i yap̄ipataap̄ih̄i nep̄i yotawaayopo. Aiw̄i am̄i kom̄i enjer̄ih̄iyaisangi ahoyaw̄i maas̄i yap̄ipataap̄ih̄i nep̄i yotawaayopo.

¹⁰ Aih̄i yam̄ihapataat̄ihap̄i utaaho wo waap̄ih̄ita satat̄i katih̄i n̄in̄i atisataayo: “Wan̄i Autaahaat̄iho nyangi aim̄i jap̄ih̄i nanyamaataise. Iyat̄i am̄i kom̄i wat̄ip̄ihand̄i aim̄i auta noaipataise. Iyat̄i am̄i ko Awais̄iho Kin̄ihoematat̄i is̄ih̄iyai iwinjaat̄i bindataise. Iyataat̄i am̄i kom̄i is̄ih̄iyai jap̄ih̄i numwaitand̄i nam̄ihainj̄iho Mesaiyaaho wand̄iha wat̄ip̄ihand̄i aim̄i netaise. Sand̄i apaap̄imaato, utaaho nyam̄i nais̄ih̄iyais̄i kiya kiyoh̄iwaiwaap̄i ‘sah̄i saiw̄ih̄iyaate saiw̄ih̄iyaate,’ undat̄i Autaahaat̄ihom̄i nd̄ihet̄i Bwaas̄ir̄ih̄ir̄i ikw̄iw̄isatoaatis̄ihoai enjer̄ih̄iya nep̄i m̄ihaap̄i yap̄ipataap̄ihemawaayopo. ¹¹ Nyam̄i nais̄ih̄iya nyamataiw̄i K̄raisihop̄i ḡiwunyaahohiȳih̄iya Jisaasiho Sip̄isip̄iho Sip̄ip̄ihohomatiyahom̄i j̄it̄ipataah̄i Bwaas̄ir̄ih̄iris̄i tip̄i ip̄ihatisawaayopo. Autaahaat̄ihom̄i p̄iw̄iha ausaahauh̄i is̄ih̄iya p̄iw̄iha kaapund̄iw̄i tiwauh̄ihand̄i kand̄i kiya naanj̄ihand̄i namep̄i nga baiw̄i bim̄itaat̄iw̄ihandap̄i waat̄i ḡimunyaap̄i yam̄aiw̄i p̄iw̄iha ausaawaayopo. ¹² Is̄i k̄inȳi yam̄ihapatan̄un̄i am̄i is̄ih̄iyaat̄i nahatiyaat̄i yam̄ihapataat̄ih̄i bimohiȳih̄iyaate maarit̄iw̄i t̄ihaap̄aiw̄ise. Iyataat̄i am̄i yap̄ipatan̄un̄i dur̄ih̄iran̄un̄i jaapo naanj̄ihand̄i awaind̄ihand̄i k̄inȳi naitaino. Sand̄i apaap̄imaato am̄i Bwaas̄ir̄ih̄ir̄i aim̄i yap̄ipataap̄ih̄i napih̄ito. Bwaas̄ir̄ih̄ir̄i aim̄i napw̄itand̄i ap̄ipaah̄i mas̄ihonj̄i ahotih̄i ap̄ipaah̄i aungwohand̄i k̄iris̄i

apousataise,” ndaase

13 So akw̄iranoai aim̄i nep̄i m̄ihaap̄i yap̄ipataap̄ih̄i yotauh̄i mmonataat̄i apopaat̄i maaha woho j̄ih̄i namwisaamaati w̄iratataise.

14 W̄iratih̄i kaat̄i apopaati boho awais̄ihom̄i ditat̄i yat̄imw̄i nunyawaayopo am̄i kaat̄i ditat̄i kataah̄i autaah̄i p̄ir̄iruti kaatam̄i aunah̄ipa Autaahaat̄iho net̄i tur̄imas̄ipat̄i is̄ihiya owehap̄ihap̄i nutando. Not̄i akw̄iran̄iho sop̄i kaan̄ih̄i naw̄isat̄i bim̄itando. Not̄i sap̄ih̄i bimon̄ih̄i kiya iwinjaaw̄i bindawa nandapa nunyam̄i naisaih̄i k̄inaungw̄iha mair̄imaatan̄ih̄i am̄i wihoaanj̄iha sanawutando.

15 Akw̄iran̄iho itapaati saatap̄i apowih̄i waap̄ihaat̄i waat̄i usepuwat̄i kaati net̄i itaatisat̄i tiwat̄i nosas̄ito tat̄i akw̄iran̄iho waap̄ihaat̄i aungwohand̄i kom̄i maahomwaan̄op̄i daah̄iwausoas̄ih̄i kaatam̄i ipot̄i usepupw̄i w̄irainji notaise.

16 Siyat̄i akw̄iran̄iho waap̄ihaat̄i daah̄iwausoas̄ih̄i naih̄ihand̄i kand̄i yap̄ipat̄i kaati net̄i iw̄itataman̄itand̄i nas̄ipatat̄i nutat̄i maahomwaan̄amat̄iyat̄i aatih̄i waap̄ihaat̄i akw̄iran̄iho nusoaas̄isaamaat̄i nahataam̄i kop̄i not̄i nandaataise.

17 Aih̄i ko akw̄iran̄ihoai ap̄ipaah̄i apousamas̄ih̄i kaat̄i apopaatap̄i am̄i kaatam̄i mwaaya usai net̄i tiw̄itand̄i gw̄inyaataise. Iyat̄i kiyaisat̄i tundand̄i notaise. Kaatam̄i mwaaya siya Autaahaat̄ihom̄i win̄ihap̄ipa baiw̄i atiw̄i nep̄i japepih̄irohiȳihiyaare. Aiw̄i am̄i kiya Jisaasihom̄i p̄w̄iha ausaap̄i kaund̄iw̄i koai n̄iwipinjohiȳihiyaare.

18 Aih̄i ko akw̄iran̄iho aunah̄ipat̄i net̄i dur̄ih̄ir̄i sap̄ipa

soriwaraahandami mangiraini aripataatihibi
bitondaise.

13

*Ainjhiwauri Pusihamatiahauri Yatimwi
Noaipamaise*

¹ Aihini nini ainjihitihandi windi durihiri
sapipa soriwaraahandaatihapi noaipasihibi
iwinjataayo. Iyati ami kandi mitihaiwa
taahiwaiwa 7 kiyahaiwaisahande. Iyati. ami
kandi maasamaahipo 10 kiyahaiwa nutahande.
Iyataati ami kandami maasamaahipihaiweti
tingaatihaki njhiya nipaatotihaki 10 kiyahaiwa
nipandataise. Iyataati ami kandami
mitihaiweti ambihaiwa wiwa sisipihitahi
manditipitahaiwa jipatipindahande. Saiwa
ambiwa Autaahaatihopi manditipaiwi
sisipihitihaiwa maipihaiwa jipatipindataise.

² Iyataati sandi ainjihitindini nini usonihotimandi
pusiho wo awaisiho ainjihihomatiahande.
So pusiketiholepatihole tihaw
ambihitihohoe. Iyataati ami kandami
auhiri ainjihitihandi awaindihandi
beyaahandami auhiramatiahire. Iyati ami
kandami maahomwaanji raiyonihandami
maahomwaanjamatiahamwaanje. Aihini

akwiranihole awaisihole komi watipihandi
ainjihitihandi ami ko sawahomatiyati
awaisihomatitahi isihiyai iwinjatitandi
aunahipati siya njhihandi nunyati ami otipipati
kandaahi kiyati isihiyai iwinjatitandihandi
watipihandi apipaahi awaindihandi nunyataise.

³ Sandi ainjihitindami mitihaiwaami mitihole

woai yahauhi maanihi napoti asaatahande. Siyati kandi sawimatihandi kandi windi namwaapwihî isîhiya yapîhi nahandaahiya yaiwîmapî ese tiwî baiwî usonîwî amî kandi nahatiya niwîpinjawaayopo. ⁴ Aihî isîhiya akwîranîho awaisîhoai mepî autaahepumapî kopî gaapundawaatopo. Amî ko komî watîpîhandî ainjîhîtihandî numwihî isîhiya kandi ainjîhîtihandapî maaritîwî kandi mepî autaahepumapî kandapî gaapundîwî amî kiya satawaatopo: “Dîndînihi kimandi ainjîhîti mandamatiyahande. Kandiseati ndînihi nga tunati yahwindaise?” tiwî kandamî ambîpatî mepî autaahepumawaayopo.

⁵ Aihî sandî ainjîhîtiîndî Autaahaatiho nehî iwinjasîhi kandi ainjîhîtiîndî waati kaahaatî Autaahaatîhopî sisîpîhîndaase. Kandi satati katati sisîpîhîtiîmî nutandi kandi waatiho 42 kiyahopî Autaahaatiho watîpîhandî numwihî ahotahande. ⁶ Kandi ainjîhîtiîndî kandamî maahomwaanî nusaati Autaahaatîhopî sisîpîhîndaase. Iyati amî Autaahaatîhomî ambîpatapî sisîpîhîndaase. Iyati amî Autaahaatîho bimimbîpîhapunî amî usa yamîhapataatihi ko bimimbîpîhi koaisawî maasi bimohiyîhiyaapunî sisîpîhîndaase. ⁷ Ainjîhîtihandî kiyati kandi kaito tati Autaahaatîho nehî winjasîhi kandi ainjîhîtihandî Autaahaatîhomî isîhiyai kandi himatati tiwati ipatisati amî kandi watîpîhandî netaise isîhiya nahatiya kahatamatîponjawîhiya yapîhi nahandaahiya pîwîha kîha kîha pîwaatiwî amî ambîpatî kahatamatîpetahiyai

awaindîhandimatatî iwinjaatî bimitando.
 8 Isîhiya nahatiya yapîpatambîhiya
 Autaahaatîho yapîpatî sangî kiyatî ahaihî sangî
 noaipasura kiyaamî ambîpatî wîtî utîpîho
 asîtimatîtaatîwîhandaatîhî ahîmotisawîhiya
 siya nahatiya sandî ainjîhîtîndapî maaritîwî
 kandi nepî mepî autaahepumaitaapo. So
 utîpo asîtimatîtaatîwîhandamo Mwaaho
 Sipîsipîhomîhore jîhura tiwauhî napwisîho.

9 Amî utaaho atîhîrisahosî pîwîma kîma biyatî
 atisatî nene. 10 Utaaho wopî Autaahaatîho
 so napwîtîtaise tatî namîhanonaahî amî
 ko napwîtîtaise. Iyatî utaaho wopî soai
 namatanaata tîsatîtaapo tatî namîhanonaahî
 amî koaisî kana namatanaata tîsatîtaapo.
 Saiwa siyatî noaipahonîhî amî Autaahaatîhomî
 isîhiya kiyaamî gîwunyaahohîtîhandî wîndî
 namaamapî anîtiwî isîwatîtaatîwe.

11 Aihî amî ainjîhîtîhandî wîndî
 yapîpataatîhapî noaipasîhî nînî iwinjataayo
 kandamî mîtîhoaatîhapî maasamaahîpîho
 sipîsipîhomî maasamaapîhomatîyahaurî
 nutatotaho. Iyataatî amî kandamî pîwîha
 gapîpa akwîranîho awaisîho gaatumwaanî
 noaipataise.

12 Sandî ainjîhîtîndî
 kapîhî noaipasîho ainjîhîtîhandî jîhî
 noaipasîtîhandîsatî maasî bindataahura jîhomî
 watîpîhandî nahandî ipotîho netaise. Netî
 bindata ainjîhîtîhandî jîhandapî gaapundîwî
 kandamî ambîpatî nuwîmaapîse undîhî
 isîhiya yapîpataambîhiyaunî amî yapîpatunî
 kopî maaritîwî kandi nepî mepî autaahep-
 umawaayopo. Iyatî kandi ainjîhîtîhandî jîhandî

asaaha ap̄ipaahi aungwohandi maip̄handi
 aimi neti nga napw̄itaahetahandi ndaahandi
 kandi asaaha ka aimi awasati yamb-
 wimanahore. ¹³ Kandi ainj̄h̄itihandi
 ipoti noaipas̄itihandi wat̄ip̄haiwa wiwa
 kahatamat̄ipet̄haiwa awaiwaiwa kiyataise.
 Kandami wat̄ip̄haiwa kaiwaiwaami w̄indi
 kaind̄ihandi siyahande: Is̄hiya nahatiyaami
 nd̄iheti sis̄haaran̄i yam̄hapataat̄hap̄i timahiye
 tih̄i ami ka sis̄ha yam̄hapataat̄h̄iraap̄i
 yap̄ipataap̄ih̄i timahiyataise. ¹⁴ Ainj̄h̄itihandi
 j̄h̄i noaipas̄itihandami wat̄ip̄handaahi
 wat̄ip̄haiwa kahatamat̄ipet̄haiwa kiyataise
 ami kandi kiyati kaito tati Autaahaat̄ho neh̄i
 iwinjas̄ih̄i wat̄ip̄haiwa kahatamat̄ipet̄haiwa
 kiyataise. Kandami siyati kaind̄imandaahi
 is̄hiya yap̄ipatamb̄hiyai jaipundataase. Iyati
 ami kandi is̄hiyai sata kaundataase. “Sah̄i
 kimandi ainj̄h̄itimandi j̄himandami s̄iwipati
 w̄iti kaiw̄ise. Kaiwosaw̄i kandap̄i maarit̄w̄i
 kandi nep̄i mep̄i autaahepumwaitaatiwo.
 Sand̄i ainj̄h̄itimandi j̄hura namatanaati
 kosasaihir̄i wih̄iwihooan̄ap̄i otitahanaata kandi
 napw̄itando tiw̄i tisatauh̄ihandisi kandi w̄indi
 namwaapwise, as̄itihandi kimandi bindataise,”
 undataase. ¹⁵ Aih̄i sand̄i ainj̄h̄itihandi s̄iwipati
 is̄hiya kiyoh̄ipati ainj̄h̄itihandi kap̄ihandi 2
 handi mb̄ipa d̄it̄ih̄iri kandi as̄itimatati maarisati
 p̄iwaat̄itand̄ih̄iri nunyataise. Numwih̄i kat̄i
 s̄iwipati maarisati p̄iwandaase. Aih̄i ami
 nahatiya sand̄i ainj̄h̄itihandi j̄handami
 s̄iwipatap̄i w̄indi atoti p̄iwesaw̄i gaap̄imund̄iw̄i
 mep̄i autaahepumaamahohiȳhiya siȳhiyai

tiwauhi kiya napowaayopo.

¹⁶ Aihî amî ainjîhîtihandî kapîhî 2-handî noaipasîtihandî katihî isîhiya nahatiyaamî ikwîrî gaatihîreto amî amîteteto maakîhîrî sîwipati wîti ahiyawaayopo. Isîhiya ambîpati autaahî ahotahiyaamîhetunî amî isîhiya nehîhatîma ambîpati owehiyaamîhetunî amî nawîho kahapaamapîpa asaketahiyaamîhetunî amî isîhiya nawîho wîndî namepîhati otîpîpati isîhiya usaamîhati kawisohiyîhiyaamîhetunî amî nawîho namepîhati otîpîpati isîhiya usaamîhati kamawîwî nehîhiyaamîhetunî maakîhîrî sîwipati ahîwisawaayopo. ¹⁷ Isî amî utaaho womîhetî ainjîhîtihandamî maakîhîrî sîwipati ahîmotati owetaho amî komî ambîpatamî nambaahandî ahîmotati oweho isîhiya usaamîhapa notî nawîho nunyati wîndî namaitaise. Iyataati amî komîhapaisangi nawîho nunyawî usa namaitaapo. ¹⁸ Utaaho wo amîtiha gaahaisaho sandapî gîwunyaatatî nusesîpatîtaise. Iyataati utaaho wo biyati gwînyaaho ainjîhîtihandamî nambaahandî biyati awîtatî mmondaise. Sandî nambaahandî utaaho womîhande. Utaaho somî nambaahandî 666 hande.

14

Mwaaho Sipîsipîhomî Isîhiya Aunîhîhîrî Wanîhîrî Asîrîhîrî Aunîhîtawaatopo

¹ Aihî amî nînî japîhî jata Mwaaho Sipîsipîho Sipîpîhoho Sisîho Saiyonhoaasinî bitosîhî amî isîhiya 144,000 kaiwîhiya maasî koaisawî bitohauhî iwinjataayo. Ko

masatî komîhiyaimatîtaatîwunî amî Sipîsipîho Mwaaho Sipîpîhohomîhiyaimatîtaatîwunî numwaasawîhiyaare. ⁵ Siya isiya pîwîha jaiwîtiwîha wîndî kamaatîwîmapîhiyaare. Aiwi amî kiya wapa maipîhapaapî pîwîha owehiya ainahiyîhiyaare.

Enjerîhiya Muri Mingwaasi Pîwîha AUSAAWAYOPO

⁶ Aihî amî enjerîho wo pirîrutiho yamîhapatamî otîhapîhî sanaihî ninî iwinjataayo. So enjerîho pîwîha gaaha wanîha jinjapîhî nasisoaari bîmîtaatîwîhandamîha isîwahore isîhiya yapîpataapîhî bimohiyîhiyai ausaatî kaundîtandîho. Iyatî isîhiya yapîhî nahandaahiyai amî ambîpatî kahatamatîponjawîhiyai amî pîwîha nînaasaamî ambîpatî kahatamatîpetisawîhiya amî pîwîha kîha kîha pîwaatohiyîhiyai pîwîha ausaatî kandîtando. ⁷ Aihî ko waapîhîtatî sandaase: “Isîhiya kiyohîwaiwa Autaahaatîho netî tipîtapaatî mmondandîhura aimî koaipataise. Isî sahî kopî yaiwî komî ambîpatî mepî autaahepumapîse. Ko yamîhapatunî yapîpatunî amî durîhîrî awairîhîrunî waapoho gwîharaahapa mwîtitutatî noaatî noaamasîpîpaunî ahaisîhore.

⁸ Aihî amî enjerîho wo jîhî napisîhomî ipotî nîwîpinjai nasataise. Ko enjerîho ipotî napisîho satatî kandaase: “Aunahîpatî awaipatî Baabironîhandî aimî nopîsasînataise! Ye, aimî nopîsasînataise! Satî aunahîpatî Baabironîhandî isîhiya nahatîyai waapoho

nan+iwi naharitaat+iwihō wain+handi nan+iwi
 kiho kihaatisawi ambipati t+maamait+iwīse
 undati kiyaunjihī nehī kapa apipaahi
 maip+hapaapaahihi maariho nusoasamapi
 kiyawaayopo. Sati aunahipiti isihiya
 nahatiyai siyaunjati Autaahaat+hoai
 apouson+hi yaaw+handi wihooanj+handi
 isihiyai numw+tand+h+retemati kiyataise,”
 ndaase. ⁹⁻¹⁰ Aihī amī enjeriho wo jihī
 napisururamī ipoti nasataise. Ipoti nasataati
 ko enjero waati kaahaata sandaase: “Utaaho
 wo sandi ainjih+i+ndapunī amī kandamī
 siwipatapuni maaritati aunih+ihihi aunih+i+ti
 gaapundati mepi autaahemwati amī kandamī
 ambipatamī maak+ihihi ndi+maahomwaanj
 am+i+tetetisangi amī ikwi+retisangi nesihō
 Autaahaat+hoai apowind+handi waapoho
 wain+handamatiyati wapaisati tiwa
 nauh+mund+handi apowind+handamī wipati
 kap+hopi nuhaunyon+hi nandaise. Sandi
 wain+ndi apipaahi watip+handi Autaahaat+hoai
 apowind+hande. Iyati ko Autaahaat+homi
 enjer+hiyaamī ndi+hetunī amī Sip+sip+ho
 Mwaaho Sip+p+hohomi ndi+hetunī komī
 ambipati apipaahi aungwohandi yaaw+handi
 sisiha dur+ihihi nawiha saripaaheti tihati
 nasasiwati noatisihaara tondon+hi naitaise.*
¹¹ Isihiyai ambipati yaaw+handi sisiha
 tundis+haamī sitipati kat+n+hi nasisoari

* **14:9-10:** Nawiha saripaaheti sisiha tahataahura apipaahi
 awaind+handi noaatati dur+handi nimandati amī kandamī
 and+ihihi maipiyati ainjotati kw+i+ho noaipati amī utaar+handi
 tihatoatih+haap+topo.

noaipatoaatitaise. Iyonîhi isîhiya apatîhi otapîhaati wîndî ikîmaanîwî kandînihi ambîpati yaawîhandî nepî nowaatitaapo. Sandî apaapîmaahê, siya isîmiya yaawîhandî naitaatîwîmandî ainjîhitîhandapunî kandamî sîwîpatapunî atotîpîwesawî gaapundîwî amî kandamî maakîhirî nehohîtîhandape. ¹² Saiwa siya noaipahonîhi Autaahaatîhomî isîhiya andîtitîwî bitopîse. Siya isîiya Autaahaatîhomî wînihapîpa baiwî atiwi nepî wînihapîpa katirîhîretî japepîhrîwî amî Jîsaasihopî gîwunyaahohîtîhandî namaamapî koai anîtiwî isîwasohiyîhiyaare.

¹³ Aihî amî yamîhapataatîhapî pîwîha wa siyaha noaipasîhi nîni atisataayo. “Kînyi pîwîha satîpî jîpatîpaimê. ‘Wanunî amî ipotî ipotunî isîhiya Awaisîhopî baiwî gîwunyaapîhiya napohiyîhiya gaasî kiya maaritîwîse,’” ndaase. Aihî amî Itîpîho Gaahoisangi sandaase: “Kiya akîtinîhi apîpaahî maaritîwîse kiyaamî dipîwaatîwî kiyohîwaiwaisî ikîndaatîwîhandî naitaatîwî aimî namawaayowo. Aiwî amî kiya nehî wîndî namaitaapo. Kiyaamî gaahaiwa napaitîwî kiyohîwaiwai maasî kiyaisatî notaise,” tawaatopo.

Nandapa Yapîpataapîhi Timetatî Aimî Akuraihî Kîpwîtaatîwîhure

¹⁴ Aihî amî nîni japîhi jata tîwîpatî wîti kîhoepîhati iwinjataayo. Aihî katî tîwîpataatîhi utaaho wo Isîhiyaamî Saaho Jîhomatiyahô satî tîwîpitaatîhi bimîhi usonataayo. So utaasomî mîtihoaathî tingaatîha wa gorîhandâ kaiwîha

nipaatahore. Iyati ko komi ikwîreti namatanaati wanaati ukîhiramatiyati ikosindahanaati apîpaahi tipîpa kiyahanaati isîwahore. ¹⁵ Aihî amî enjerîho wo Autaahaatihomî anjîpîpîhapi noaipasi nasataise. Nasati enjerîho tiwîpataatihî bimisihoai waati kaahaata sata kaundataase: “Kinyî namatîmanaati nepapî nandîmba tisatîpî kumwe nandapa yapîpataapîhapa aimî tîhati tîmendaiso. Wani kîmura nandapa akurahi kipwîtaatiwîhuraaso,” ndaase. ¹⁶ Aihî ko tiwîpataatihî bimisiho namatanaati isîwati yatîhî nambîtati mîhaapi yapîpataapîhî nahataapîpîhî nandapa aimî tîhati tîmetimbîpa tisatati kipotaise.

¹⁷ Aihî amî enjerîho wo Autaahaatihomî anjîpîpîhî yamîhapataatihapi noaipasi nasataise. Iyati amî koaisangi namatanaati apîpaahi tîmwîpîhanaati ukîhiramatiyati nangisandîhanaati isîwahore. ¹⁸ Aihî amî enjerîho woaisangi arîtaahandaatihapi nehîhaati noaipasi nasataise. So enjero sisiha jatîtandî watîpîhandisihore. Aihî ko waapîhîta namataanaati apîpaahi tîmwîpîhanaati isîwatisîhoai sata kaundataase: “Yapîpataapîhî nahataapîpîhî wainîhandamî yandîpîho aimî tîhati mimoti ahondaise. Isî kinyî kinyî namatîmanaata namandipapî wainîhandamî yandîpîho nepî wonjaapîhî ahoaimbî ahiye,” undataase. ¹⁹ Aihî ko enjerîho mîhaapi yapîpataapîhî nahataapîpîhî nambîtati komî namatanaati tîmwîpîhanaata yapîpataapîhî wainîhandamî yandîpîho namandipati ahoyati ahiyataise. Ahiyatati

neti kandi wainihandi timwaamwisati
 jasati namwaitandihandaatih ahiyataise.
 Siyati kaindimandi sandi Autaahaatihoi
 apowindihandapi namihanahandi kiyataise.
 20 Aih kandi wainihandam yandipihoi
 jasati timwaamwisati namwaitandihandaahi
 aunahipatami ipaahaapi nehahaati jasati
 namotaise. Kandaahi taati tiwati jasihura
 jitipati nehahaati noaipati nehahaati jitipati
 waapihaamatiyati 300 kiro mitaahandi
 usepupwi notaise. Aih ami kat jitipatami
 autaahi nimainji sanaindihandi maasapiho
 osihandami mitihaumwaanjindaise.

15

Enjerhiya 7 Kaiwahiya Wapa Maipihaiwa 7 Kiyahaiwa Isiwatawaayopo

¹ Aih ami windi wipetahandi yamipataatih
 noaipasih jataayo. Jataati nin apipaahi waati
 aungwohandi yayataayo. Nini saindi jata jhaati
 enjerhiya 7 kaiwahiya ami apipaahi maipihaiwa
 7 kaiwahiya ishiya yapipatambhiyai
 naanati yaawihandi numwitaatwihaiwa
 isiwasauhi nini mmonataayo. Saiwa apipaahi
 maipiwai jhaati wapa windi namoaipaitandi
 Autaahaatihoi apowindihandami ipotihaiwe.
 Ami saiwaisati Autaahaatihoi apowindihandi
 aim owendaise. ² Aih nini jata durihiri
 wiri garaasihomatiyahiri sisihaisahiri ahethi
 jataayo. Kaih sandi durindaini ishiya windi
 ainjihitihandisuni kandami siwipatisuni
 ami kandami ambipatami nambaahandisuni
 ahosumwap pohipiwipi tip iphatisohiyhiya

kîrî durîhîrainî apwîtîhîrî kwîrenjoho
 Autaahaatîho numwihî isîpî bitotawaayopo.
 3 Aihî kiya Autaahaatîhomî otîpîpatîho
 Mosesihomî aunîhîhîrunî amî Sipîsipîho
 Mwaaho sipîpîhohomî aunîhîhîrî satîwî
 katawaatopo: “Awaisîhonî Autaahaatîhone,
 kînyî nahatewa watîpîhaiwaisahonîsî
 otîpîpatî watîpîhaiwa wîpetahaiwa kiyapaise.
 Kainîhî nyahî mmonîhaawî nyamî maarîho
 owenyendaise. Awaisîhonî Kînjîhonî isîhiya
 nahatiyai jinjapîhî jinjapîhî iwinjatingîhone.
 Kînyî kaingîwîmaiwa apîpaahî tîtîhî
 akîtîhaiwa kiyapaise. 4 Awaisîhonî kînyî
 naasonîhî ainahîhonî bindapaise. Isî isîhiya
 nahatiya kinyapî yaiwî kînyî ambîpatî mepî
 autaahepîmapîse. Isîhiya nahatiya napîwî
 kinyapî aunîhîhîrî katîwî gaapundîtaapo kînyî
 gaahaiwa tîtîhaiwa kaingîwaiwa aimî auta
 noaipasîhî mmonawaawo,” tîwî aunîhîhîrî
 katawaatopo.

5 Saiwa siyati noaipati aimî owetihî
 nîni japîhî jata amî nehî kandi wîndî
 ahotihî iwinjataayo. Autaahaatîhomî anjaanî
 awaisaanjaanemahohîtîhandî serîhandî
 yamîhapataatîhî ahetisaanjaanî sawaho
 bindataati pîwîha wîsasisîhaapi akîtî akaahe
 tîtandîhaanî nundihî mmonataayo. 6 Aihî
 enjerîhiya 7 kaiwîhiya amî wiwa apîpaahî
 maipîhaiwa 7 kaiwîhaiwa isîhiyai netî
 nusopîsasîtandîhaiwa kiya isîpî Autaahaatîhomî
 anîtîtîhapî noaipasi nasawaayopo. Aiwî kiya
 enjerîhiya apotîhîrî kîhoepîhîrî apîpaahî
 gaahîrî nausaatahîrî niyopîhiyaare. Aiwî

ami kiya yamepati wîti gaahati gorîhanda kaiwîhati kiyaami kirîwipatotî utîhîramataiwî nipaatiwî wisasanîwîhiyaare. ⁷ Aihî wapa ⁴ kiyahapa asîtimatî nasisoari ahotîmî naimbîpaami wîndî wapa disihaiwa gorîhanda kaiwîhaiwaami ⁷ kaiwîhaiwa netatî kiya enjerîhiya ⁷ kaiwîhiyai nunyataise. Saiwa disiswaatîhî Autaahaatîho nasisoari bimaami naisîhomî apowindîhandî tisaitatî ahotahaiwaare. ⁸ Aihî Autaahaatîhomî anjîtîtîhî nausainjîtîhandî yundanyîhaami sîtîpati sîsarîhirunî Autaahaatîhomî watîpîhandunî katîhî waatî tisaahîwa ahondaise. Aihî isîhiya apîpaahî nga wîndî katîhî namîndaitaapo. Apîpaahî owetîtaise. Kiya nehî jatawaayopo enjerîhiya ⁷ kaiwîhiya apîpaahî maipîhaiwaami disihaiwa ⁷ kiyahaiwaara otîpîpati kaiwî owemasaihapo.

16

Disihaiwa 7 Kiyahaiwa Autaahaatîhomî Apowindîhandî Ahotiwaiwa Nepuhowaayopo

¹ Aihî Autaahaatîhomî anjîtîtîhî utaa ho womî gapîpa noaipasîhî nînî atisataayo. Sapa gapîpa enjerîhiya ⁷ kaiwîhiyai waapîhîtatî sata kaundataase: “Sahî saiwa disimaiwa Autaahaatîhomî apowindîhandî ahotiwîmaiwa nepî mîhaapî yapîpataapîhî nepuhîwise,” undatî kaundataase. ² Kaihî enjerîho jîho komî disihandî netî mîhaapî yapîpatetî nepuhotaise. Nepuhihî asaaha kahatamatîpetahaiwa apîpaahî maipîhaiwa watîpîhaiwa aungwohaiwa isîhiya ainjîhîtîhandamî maakîhirî nepî ahetatî ami

kandamî sîwîpatapî maaritîwî katî sîwîpatisî mepî autaahepumapî gaapundohiyîhiyaamî ambîpatetî noaipataise. ³ Kaihî amî enjerîho kapîho komî disihandî netî durîhîraatîhî nepuhotaise. Nepuhihî durîhîrî noaipatî isîhiya napohiyîhiyaamî jîtîpatamatetahandî nimaanataise. Kaihî kahapaamapîpa katîhî asîpîpa bimimbîpa kapaanîhî napotaise. ⁴ Kaihî kapîhî enjerîho 3 ho komî disihandî netî waapîhaatî awaiwaiwetunî amî waapoho gwîharaahoetunî nepuhotaise. Nepuhihî waapoho nahataapa noaipatî jîtîpîndaise. ⁵ Kaihî enjerîho waapoho waapîhaatî jatisîho satatî katihî nînî atisataayo. “Autaaahatîhone, kînyî jîhî apîpaahî aimehura bimingîhonî konînîhî amî wanîsangi konînîhî bindapaise. Kînyî Autaaahatîhonî ainahîhonî gaahone. Kînyî isîhiyai amî wapai tipîtapaapî mmonîhingîtîhandî apîpaahî akîtînîhî tîtîhaiwa kiyapaise. ⁶ Isîmiya siya kînyî otîpîpatîhiya pîwîha angusaahohiyîhiyaisunî amî isîhiya kînyîhiya kînyapî gîhunyaahohiyîhiyaisunî siyîhiyai tiwauhî napwauhî kiyaamî jîtîpatî nepî nuhoaahohiyîhiyaare. Aihî amî wanî kînyî kiyai kandapî wihoanîhandî tîtîhî jîtîpatî aimî kiya nandaatîwî nunyapaise. Amî sandîhî tîtîhî kaimbî isîhiya maipîhiyai kiyaamî kiyohîrîhîretî japepîhîrîpî nunyapaise,” tatî katihî nînî atisataayo. ⁷ Aihî amî nînî arîtaahandaapîhapî utaaho womî maahomwaanî pîwîha atisataayo. Iyataatî sa pîwa sataha atisataayo: “Awaisîhone. Kînyî Autaaahatîhonî nahatewa watîpîhaiwaisapîhone. Kînyî isîhiyaisî

tip̄itapaapi uson̄ipi saiwi saiwihiyaate undinḡipi pa t̄it̄ihi ak̄it̄ihaiwa kiyapaise,” ndaase.

8 Aih̄i am̄i enjer̄iho 4 ho kom̄i disihand̄i ip̄ihoas̄in̄i nepuhotaise. Aih̄i Autaahaat̄iho ip̄ihoai net̄i waat̄i dimaas̄ih̄i ko waat̄i aungwohand̄i wat̄ip̄iho ip̄indaat̄i is̄ihiyai net̄i waat̄i kora t̄ihataise. 9 Ip̄iho siyat̄i namat̄it̄at̄i waat̄i m̄itaah̄i ip̄indaat̄i is̄ihiyai net̄i t̄iperip̄at̄i kora t̄ihataise. Saih̄ihand̄i kiya isiya Autaahaat̄iho saiwa ap̄ipaah̄i maip̄imaiwa jatataat̄i am̄i net̄i nusoaas̄it̄and̄i wat̄ip̄ihand̄i nahand̄i kom̄iheti ahotis̄ihom̄i amb̄ip̄at̄ap̄i maip̄iha kat̄iw̄i nep̄i nop̄is̄as̄iw̄i kat̄ap̄i sis̄ip̄ih̄itawaat̄opo. Aiw̄i kiya w̄ind̄i sandap̄i kiyaam̄i maip̄ihaiwaat̄ihap̄i namep̄emait̄iw̄i am̄i Autaahaat̄ihoai nep̄i n̄iwimaap̄i am̄i amb̄ip̄at̄i awaip̄at̄i w̄ind̄i namunyopo. Owetise.

10 Kaih̄i enjer̄iho 5 ho kom̄i disihand̄i utaaho ainj̄ih̄iho awais̄ihoemat̄at̄i bindataat̄i is̄ihiyai iwinjatimb̄ip̄ih̄i kom̄i siya kin̄j̄ihandaap̄ih̄i nepuhotaise. Aih̄i ko ainj̄ih̄iho is̄ihiyai iwinjaat̄i bimimb̄ip̄ih̄i nahataap̄ip̄ih̄i as̄ihatamataise. Aih̄i is̄ihiyai amb̄ip̄at̄i ap̄ipaah̄i maip̄iyat̄i yaawih̄i nah̄iriw̄i kiyaam̄i omas̄iha ikw̄in̄iw̄i nan̄iw̄i tip̄ip̄ap̄i nehotawaayopo.

11 Sawimainj̄ihand̄i kand̄i kiya kiyaam̄i maip̄ihaiwa kiyoh̄iwaiwaat̄ihap̄i w̄ind̄i namep̄emait̄iw̄i am̄i kiyaam̄i amb̄ip̄at̄i yaawat̄i asaahaiwa n̄iwinj̄it̄ihandap̄i yam̄ihap̄ataat̄ihap̄i Autaahaat̄ihop̄i maip̄iha kat̄iw̄i sis̄ip̄ih̄itawaat̄opo.

12 Aih̄i enjer̄iho kap̄iho 6 ho kom̄i disih̄o ap̄ipaah̄i maip̄ihaiwais̄aho waap̄ihaat̄i

awaisaamaatiḥi Yupaḥretisiḥaatiḥi nepuhih̄i
kaatiḥi napatatiḥi ap̄ipaahiḥi awasataise. Kiḥiḥiya
awaisaw̄iḥiya ip̄iḥo noaipasihihoan̄ap̄iḥiya
kaatiḥi waap̄iḥaatiḥi nahait̄itaatiḥi w̄i daiḥiḥira nutatiḥi
japwaatatiḥi t̄imet̄itandiḥi sandiḥi noaipataise.

¹³ Kaiḥiḥi amiḥi n̄iniḥi jataḥi it̄ip̄iḥo maip̄ihapa
yapw̄it̄ih̄iramatiyahapa 3 kiyahapa noaipasiḥiḥi
iwinjataayo. Iyatiḥi sapaḥi it̄ip̄iḥo maip̄ihapaamiḥi
wo akw̄iran̄iḥo ap̄ipaahiḥi awaisiḥom̄i
maahomwaan̄ap̄iḥi noaipatiḥi amiḥi wo uta
ainj̄iḥiḥom̄i maahomwaan̄ap̄iḥi noaipatiḥi amiḥi wo
utaaho p̄iw̄iḥa jaiw̄it̄iḥa ausaasiḥo p̄iropetiḥom̄i
maahomwaan̄ap̄iḥi noaipasiḥiḥi n̄iniḥi iwinjataayo.

¹⁴ Amiḥi sapaḥi it̄ip̄iḥo Bwaasiḥiḥiḥiḥiḥiḥiḥiḥi
ap̄ipaahiḥi maip̄ihapa gonipatiḥi wat̄ip̄ihaiwa
kaitaatiḥiḥi wat̄ip̄ihandisahapaare. Kapa
yap̄ipataap̄iḥiḥi kiḥiḥiyenda notaise. Not̄i
kiḥiḥiya nahatiyaiḥi net̄i ahoyatiḥi amiḥi Awaisiḥo
Autaahaatiḥo nahatewa wat̄ip̄ihaiwaisahom̄i
asisiḥa awaisiḥetiḥi ko sawahoaisaw̄iḥi tundaatiḥiḥi
numwaasiḥi nasataise. Kiḥiḥiya nahatiyaiḥi
kiyaamiḥi pw̄isiḥiḥi yaipa kiyohiȳiḥiyaisaw̄iḥi nep̄i
ahoiwiḥi numwaasiḥi napisaiḥiḥi amiḥi pw̄isiḥiḥi
awaipatiḥi noaipahoniḥiḥi awaisiḥoaisaw̄iḥi tunniḥiḥi
yahw̄indaatiwo.

¹⁵ “Atiwiḥise! Ikohiya ikondaatiḥiḥi akiyaahiḥi
nasopatamataindiḥi n̄iniḥi nap̄ito. Utaaho wo
w̄indiḥi nan̄iḥiyatiḥi namototatiḥi kom̄i utiḥi apotiḥiḥi
niyotiḥi nipandan̄iḥiḥi t̄imetatiḥi amiḥi ko w̄indiḥi so-
maahometaniḥiḥi is̄iḥiya winjasaiḥiḥi w̄indiḥi ma-
maaw̄itandiḥi jatisiḥo gaasiḥi maaritane amiḥi koai
w̄indiḥi mamaaw̄itaiso.”

¹⁶ Aih̄iḥi it̄ip̄iḥo maip̄ihapa kiḥiḥiya

nahataap̄ip̄iḥiya nahatiyai net̄i numwaasi nasat̄i wap̄ih̄i P̄w̄iḥa Ip̄iruḥaara Ar̄imaaketoniḥande t̄iw̄i amb̄ih̄i toḥip̄ip̄ih̄i ahoyataise.

¹⁷ Aih̄i enjer̄iḥo 7 ho kom̄i disihand̄i t̄iw̄ipatam̄i ot̄ihamwaan̄j̄i nepuhih̄i Autaa-haat̄i hom̄i an̄j̄ihand̄i awaind̄iḥandaat̄iḥap̄i am̄i ko bimis̄iḥo siya kin̄j̄ihand̄i gw̄it̄iḥoaasin̄ihap̄i p̄w̄iḥa wa waap̄ih̄ita satat̄i kandaase: “N̄in̄i nahataapa kaim̄i nap̄it̄i wan̄i kapaan̄ih̄i aim̄i owendaise,” tat̄i kandaase. ¹⁸ Aih̄i k̄inap̄ipa nahataap̄ip̄ih̄i k̄inap̄inataise. Am̄i yam̄iḥapataat̄iḥap̄i k̄ir̄ih̄irupa awaind̄iḥand̄i ganat̄i nawatepw̄inataise. Aih̄i am̄i asoaaha aungwohaiwa waat̄i gandaase. Iyat̄i am̄i ip̄ip̄at̄ip̄at̄i aungwohand̄i ip̄ip̄at̄ip̄inataise. Sat̄i ip̄ip̄at̄ip̄it̄i ap̄ipaah̄i awaipate. Ip̄ip̄at̄ip̄at̄i siyahat̄i j̄ihura is̄iḥiya bimaam̄i nasohura w̄ind̄i namwaipase. Owetise. Neh̄i wan̄i k̄imat̄i ap̄ipaah̄i awaipat̄i noaipataise.

¹⁹ Kaih̄i aunah̄ipat̄i awaipat̄i Baabiron̄ihand̄i maur̄i mand̄i nas̄ipataise. Aih̄i am̄i sat̄i ip̄ip̄at̄ip̄itaah̄i is̄iḥiya nahatiyaam̄i am̄i yap̄ip̄at̄i nahatewaam̄i aunah̄ip̄ihaiwa awaiwaiwaisangi t̄imahiyat̄i net̄i kaiwaan̄ih̄i nosasin̄inataise. Aih̄i am̄i Autaaḥat̄iḥo aunah̄ipat̄i awaipat̄i Baabiron̄iḥandap̄i gw̄inyaataat̄i koai apowind̄iḥandam̄i wain̄ihand̄i am̄i kom̄i mand̄iḥa net̄i n̄iwinaamanat̄i sis̄iḥa nusaatis̄iḥo kaap̄iḥo net̄i nipinjat̄i w̄iw̄iwat̄i nandand̄i numwih̄i nanataise. ²⁰ Kaih̄i yap̄ihonya dur̄ih̄irami ot̄iḥaat̄i ahotisonyonya nahatonya ip̄ip̄at̄ip̄ata net̄i dur̄ih̄ir̄i namaasas̄ih̄i owendaise. Aih̄i am̄i sis̄ihaiwaisangi

wiwa motinati kaiwaanhi owetamataise.
 21 Kaihi wipati ndiha yamihapataatihapi
 waati aungwohaiwa timahiyataise. Wipati
 ndiha yamihapataatihapi timihaiwaiwa
 ninaasaindam naanjindihandi 45 kiro kiyate.
 Saiwa ndiha yamihapataatihapi ishiyaamiheti
 timahiyataati ishiyai neti waati nusosataise.
 Aih ishiya satiw, “Autahaatihon diha
 apipaahi watipihaiwa maipihaiwa napaapi
 neti nyamiheti timase?” tiwi Autahaatihopi
 itihitiwi piwaha maipaha kopi katawaatopo.

17

Enjeriho Jonihoai Apopaati Daihraapahaati Nunjataise

1 Enjerihiya 7 kaiwihiya disihaiwa 7
 kaiwihaiwa iswasohiyihiyaami wo nasati
 ningisi sandataase: “Kinysi namme. Apopaati
 waati pihitati ishiya taahiyihiya kihiyaisati
 ambipati timaamaitati daayatoaatisaamaati
 kaatami saindihandapi wihooanjihandi
 yaawihandi nesitihandi nini gisi nangisitaano.
 Kaati waapihaati taahiwaiwa noapwijihipihi
 bimisaamaato. 2 Ami ishiya kinhiya
 yapih nahataahiya kaatisawi ambipati
 timaamaitawaayopo. Aiwi ishiya usa yapih
 nahandaahiyaisangi kaatisawi ambipati
 timaamaitawaayopo. Saiwi kaatisawi
 ambipati timaamaitawaawi waapoho naniw
 naharitaatiwo naniw naharisohipatamataiwi
 kiya naharisawaayopo,” ndataase.

3 Aih Itipih Gaaho nisiheti waati
 nanoaipati nisaitih ami nisi maarihomi

ndiha nanorahaatihî ami enjeriho ningisi nanimaasi isihiya owehapihî notaise. Aihî nundi kapihî mmonata apopaati waati ainjihîho amatenîhoaasîni bimihî iwinjataayo. So ainjihîhomîhetî ambipati itîhapîpa sisipîhitîwîhaiwa gaamati jîpatîpindataise. Aihî ko ainjihîho mitîho 7 kiyahaiwaisahore. Aihî ami komî mitîhoaatîhapî maasamaahîpîho mwitîhirî 10 kiyahaiwa nutatî ahetahore.

⁴ Iyataati saatî apopaati apotîhirî nyanyipîhirî ami amatenîhirî niyotî nipaatahaate. Iyatî ami kaatami ambîpatetunî ami apotîhîretunî wapa yundanyîha gorîhandî ami yumbîpa nawîha otiwa kambwaati gaahapa ami konaarapîho nawîho apîpaahî awaisîhotîhapa wîra naahîpotî yundanyainahaate. Iyatî ami kaatî kaatami ikwîrî wîraahî wîpatî kaapîho gorîhanda kaiwîho isîwahaate. Iyatî ko gorî kaapopî kaatami kihiyaisatî ambîpatî tîmaamaitatî ainjotatî apîpaahî maipîhaiwa kaiwaiwa tisaitatî windataise.

⁵ Ami kaatami ndîmaahomwaanî amîtetetî ambîpatî wîtî nehî sîwîpatî kaatame-tirîhîretapî namîhanîwî satîwî: “Aunahîpatî Awaipatî Baapironîhandî Sandî usîhiya asîhiya daihîraapîhiyaamunî ami Isîhiya Apîpaahî Maipîhaiwa Kiyohiyîhiyaamunî Yapîpatambîhiya Apîpaahî Maipîhapa Kahata-matîpetîhapa Nahataapaami Tanyaaha Sanaate,” tîwîhatî jîpatîpindahaate.

⁶ Iyataati saatî apopaati Autaahaatîhomî isîhiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya “nyahî komîhiyaane,” tîwî komî ambîpatî piwîha wîndî namwoaasawî awusaahohiyîhiya siyîhiyai tiwamainjîhaate.

Kaati siyahaatisi kiya tiwamasawahiyaami jitiipati nanati ami waapoho watipihonaniwinaharisohomatiyati naharihi nini kaati winjati mmonataayo.

Aihi nini kaati saindi iwinjataati yaindimati ami waati gwinyaataayo. ⁷ Siyonihandi kandi ami enjeriho ningisi sandataase: “Kinyi napindapi yaimbimapi waati gwinyaahise? Nini gisi kimaati apomaatami ambipatami tanyaa-hapuni ami ainjiho kaati neti awitimasihomitiho ⁷ kiyahoaisaho ami maasamaahipihomitiho ¹⁰ kiyahaiwaisahopimaawi kahititaano. ⁸ Ainjiho so kinyi aimi iwinjahingo, ko jiji bimainjahoe. Bimainjaho ko ami wani wometati wo bimimise. Bimindataahandi kandi ami ko animwaahipati tapotaaha apipaahi owehati etaihirombi nasaamanati noainji noaipaitaise. Siyati noaipasi niyonihi koaisi Kiraishiho neti koaisinini owemahonini ami ko konihi apipaahi owetitaise. Iyonihi yapipataapihiya ishiya nahatiya wuwanihura Autaahaatiho yapipati yamihapati kahapaamapi kaisuraapi namasati kiyaami ambipati utipihandi ishiya asitimatitaatiwihandaatini ahimotisawahiya ko ainjihoai usonawaawi yaiwi aatiwimaitaapo ami ko jiji bimainjati ami wani wometamatatiho ko ami noaipataiso. ⁹ Utaaho amitiha gaahaisaho kimandapi koaisi gwunyaatat nusesipatitaise: Mitihomitiho ⁷ kiyamaiwa saiwa tipati shoaarihiri sisihaiwa kaiwaasin apopaati bimiwaiwe. Sisihomitiho tipati shoaarihiri ⁷ kiyamaiwa saiwa awaisawahiya kinhiya ⁷ kaiwahiyaapi namihanataise.

10 Siyaami 5 kaiw̄ihiya aimi noaipap̄ihiyaasi timahiyawi nepi nop̄isasiniwi aimi owetopo. Aih̄i wan̄i naasoh̄i k̄imo bindataise. Aih̄i ami wo sanḡi noaipati awais̄iho kin̄ihoemainje. Isi ko noaipati awais̄ihoematati neh̄i mas̄ihonjap̄i bim̄itaise. ¹¹ O ami so ainj̄ih̄imo j̄ihura bimainjaho ko wo b̄imimindiemandi sandi ami ko kin̄iho 8 hoematati noaipaitandihandape. Iyataahandi kandi so kin̄iho kin̄ihiya 7 kaiw̄ihiya noaipahohiȳihiyaam̄ihore. Isi ko noaipatati keti neti nop̄isasinati owetitandi hore.

¹² Maasamaah̄ip̄iho 10 kiyahaiwa ainj̄ih̄ihomi mit̄ihaiwetapi nutih̄i mmon̄ihinḡiw̄imaiwa awaisaw̄ihiya kin̄ihiya 10 kaiw̄ihiyaapi nam̄ihanahaiwaare. Is̄ihiya kin̄ihiya sanḡi wat̄ip̄ihandi nepi noaipahopo. Isi kiya noaipap̄i wat̄ip̄ihandi k̄imo ainj̄ih̄imoaisawi maasi naitaapo. Wat̄ip̄ihandi nepi ip̄ihomi yunj̄isiha auwaahandi neh̄i naasaindapi kin̄ihiyaimatiwi is̄ihiyai iwinjaawi bim̄itaapo. ¹³ Siya kin̄ihiya noaipawaahura maar̄iho ami am̄itiha neh̄i naasaind̄ih̄i gw̄inyaapi kiyaami wat̄ip̄ihandi ami wand̄iha ainj̄ih̄ihoai numw̄itaapo.

¹⁴ Aiw̄i ami kiya Sip̄isip̄iho Sip̄ip̄ihohoisawi kiyaami pw̄isip̄i yaipati nupwi nesi tunniwi yahw̄indaapo. Saiw̄i tunniwi yahw̄inawaawi Sip̄isip̄i Mwaaho Sip̄ip̄ihoho kohematati kiyai tiwati yahoti ip̄ihatisataise. Ami ko awaisaw̄ihiyaami Awais̄ihotati ami kin̄ihiyaami Kin̄ihoso. Iyat̄i is̄ihiya kom̄ihiyaimatiat̄iwi gaatati nam̄ihainjaw̄ihiya kom̄i p̄w̄iha ak̄iti akaaha baiwi japep̄ih̄iwi is̄iwatohiȳihiyaisati pw̄isip̄i s̄ati tunnati yahw̄inati awaisaw̄ihiyai

neti ipihatitaise.

15 Aihî ami jîhaati enjerîho ningi sandataase: “Waapîhaati awaiwai taahîwaiwa noapwinyaataati apopaati kihiyaisati ambîpati tîmaamaitisaamaati bimihî kînyî iwinjahingîtîmandî waapîhaati saatî isîhiya nahatiya yapîhî nahandaahiya piwaha kîha kîha piwaatohiyîhiya ami ambîpati kahatamatîpetisawîhiyaapi namîhanataise. 16

Maasamaahîpîho 10 kiyahaiwa mmonîhingîwîmaiwaunî ainjîhîhounî apopaati kihiyaisati ambîpati tîmaamaitisaamaatamî tiworisaimatîwî kiya kaati mandîtîwiwî nepî kaati yandîhî nehî sawahaatîhemapî ami kaatamî apotîhîrî nesîpamapî nepî somaahaatemaitaapo. Aiwî kaatamî ambîpati nepî kupwîwîmapî wihoanîhati katînîhî sisîhaapîhî tîhoasaihî kaatînîhî tîhamaitaise. 17

Sandî nehîmaahî. Autaahaatîho saiwa saiwî kaiwîse undatî netî gîwunyaahonîhî kinîhiya saiwa kaitaapo. Autaahaatîho sawaho saiwa noaipaitandî jîhura katatî ahaihîhaiwaaso. Isî kiya kinîhiya maarîho naasohî ami amitîha naasaahî gwînyaapi naasaahînwî kiyaami watîpîhandî kinîhiyaimatîwî bimîtaatîwî watîpîhaiwa ami wandîha nehohîwaiwa nahatewa ko ainjîhîhoai numwîtaapo. Saiwa siyatî noaipapî notî sawahomî piwaha katiwaiwaami akîpîpa nahataapa noapatî owetonîhuraatîtaise. 18 Saatî apomaati kînyî aimî iwinjahingaamîmaatî aunahîpati awaipati ami katamî kinîho kinîhiya nahatiya yapîhî nahandaahiyai osamatî

iwinjaatî bimisîhopî namîhanataise,” ndataase.

18

Autaahaatîho Aunahîpatî Baabironîhandî Aimî Netî Nopîsasamataise

¹ Saiwa siyatî noaipatî aimî owetihi nîni jata enjerîho asoho wo wandîhaisaho yamîhapataatîhapî noaatîpasi napihîhoai iwinjataayo. Iyatî ko watîpîhandî apîpaahî awaîndîhandisaho. Aihî amî komî nausainjîtîhandaaahî yapîhî nahanda nusaatatî bosaasinataise. ² Aihî ko enjero waatî satatî kaahandaase: “Aunahîpatî awaipatî Baabironîhandî wanî aimî nosasinataise. Aimî wanî netî nosasinatî owendaise. Kati wanî noaipatî akwirîpîtatî itîpîho maipîhapa nahataapa kahatamatîpetahapa nasatî bimîtandîhatimatataise. Iyatî itîpîho maipîhapa amî kohasîpîho maipîho amî wapa koho apîpaahî maipîhapa ainjotahapa nasatî ahominatî bimîtandîhatimatataise. ³ Amî isîhiya nahatiya maipîhatî kaiwî katî aunahîpitisawî ambîpatî tîmaamaitotîhandape. Kati aunahîmatamî waapoho wainîhandî pîhitîwi nanîwi naharisohîpatamataiwo. Aihî amî kinîhiya yapîhî nahandaahapîhiya katî aunahîmatisawî ambîpatî tîmaamaitawaayopo. Aihî amî isîhiya yapîhî nahandaahiya nawîhopî otîpîpatî kiyohiyîhiya maipîhaiwa wîndî mamaawihî kaatisawî topîtaata waakî kiyohîrîhîretapî nawîho aungwohaiwa newaayopo. Kaatî nehî kaatamî maaritîrîhîretî

autaahinjaati maipihaiwa kiyahaate,” tati waapihitati kandaase.

⁴ Aih+ utaaho wom+ maahomwaan+ yam+hapataat+hap+ satati noaipas+h+ nin+ atisataayo: “Nis+ is+hiyaate. Aunah+pati+ k+imat+ namasis+ noaipasi nap+w+se wiwa k+imat+ aunah+mat+ maip+haiwa kiyon+h+ sangimaaw+ kaitaawo. Aiw+ am+ k+imat+ aunah+matam+ maip+haiwa kaind+handap+ wihoaan+hand+ maip+hand+ yaaw+hand+ nehon+h+ am+ sangimaaw+ nep+pano.

⁵ Katam+ maip+haiwa tiwati nyepiyati+ kaim+ napih+ maip+haiwa ahot+m+ nasati+ yam+hapataat+indaiso. Autaahaat+hoh+ katam+ maip+haiwa kaiwaiwaah+ biyati+ mmonati+ gw+nyaahore. ⁶ Kat+ sangis+ kasiwaiwaap+ sah+ baiw+ gw+nyaap+ am+ tit+h+ kamwaan+ kat+ kaiw+ wihoaan+hand+ nunyaw+se. Kat+ maip+haiwa kahatamat+petahaiwa jinj+haatema kasisati+ nasamind+handap+ am+ sah+ wihoaan+hand+ j+hand+ nunyawosaw+ am+ j+haati+ wind+ tiwat+haati+ nunyaw+se. Waapoho wain+handam+ wat+p+hand+ nuhaat+ nasinyataisi+ am+ sangisangi+ kat+ katam+ kaipati+ kaiw+ waapoho wain+hand+ wat+p+hand+ j+haati+ nunyawosaw+ am+ wain+hand+ ap+paah+ wat+p+hand+ nuhaap+ kaiw+ kat+ usais+ numwipatamataiw+ nunyaw+se.

⁷ Sati+ aunah+pit+ sawand+p+ naimaatat+ maip+haiwa kahatamat+petahaiwa p+h+tat+ k+hiyaisati+ kiyati+ t+maamait+hatis+ am+ katam+ kaiwaiwaap+ nam+han+w+ wihoaan+haiwa katis+ sah+ waati+ tiwati+ nyepaiw+ yaaw+haiwa nunyaw+se. Saisaih+ kat+ amb+pati+

yaaw̄ihand̄i netaat̄i kati p̄ih̄it̄ati gw̄it̄ando. Iyataat̄i saat̄i sawahaat̄ap̄i satahaate: “N̄in̄i awaisaamaan̄in̄i kwin̄j̄ihaanimat̄it̄i am̄i n̄in̄i is̄ih̄iyai iwin̄jaat̄i bindataayo. Aind̄i n̄in̄i os̄ihaamaan̄in̄i maah̄e. Owetise. Yaas̄ihaiwa wiwa n̄in̄i netaat̄i gw̄it̄and̄ihaiwa w̄ind̄i n̄ingisaap̄ih̄i namaanoaipaitaise. Owet̄itaise,” t̄at̄i katahaat̄iso. ⁸ Kaatam̄i sat̄ati am̄i kaatam̄i kaiwaiwaap̄i maip̄ihaiwa yaaw̄ihaiwa kahatamat̄ip̄et̄ihaiwa kaatam̄ihet̄i waara asis̄iha naaset̄i nusoaipaitaise. Timb̄ipa waat̄i p̄ih̄it̄ati noaipaitaise. Iyon̄h̄i is̄ih̄iya p̄ih̄it̄iw̄ih̄iya taah̄iȳih̄iya waat̄i p̄ih̄it̄iw̄i gw̄itaapo. Iyataat̄i am̄i jar̄iho aungwohand̄i noaipaitaise. Iyataat̄i kati aunah̄ip̄at̄i Baabiron̄hand̄i sis̄ihaara t̄ihat̄i kat̄in̄ih̄i owemaitaise. Awais̄iho Autaahaat̄iho wat̄ip̄iho wat̄ip̄ihand̄i nahatewaisaho sat̄i aunah̄ip̄at̄i Baabiron̄handam̄i kaiwaiwa mmonat̄i nehosi am̄i kati aim̄i net̄i tip̄it̄apaat̄i usonat̄i sandaase, “Baabiron̄hand̄i aunah̄ip̄at̄i awaip̄at̄i net̄i nosas̄inat̄i owetane,” t̄at̄i kandaase. ⁹ Awaisaw̄ih̄iya kin̄j̄ih̄iya yap̄ih̄i nahandaahiya maasi sat̄i aunah̄ip̄itisaw̄i maip̄ihaiwa kaiw̄i am̄i amb̄ip̄at̄i t̄imaamaip̄i am̄i naw̄iho ik̄ip̄ipaami autaah̄i bimamb̄iw̄ih̄iȳih̄iyaasi jawa kati aunah̄ip̄it̄i t̄ihataat̄i sit̄ip̄at̄i aungwohand̄i noaipahon̄h̄i jawaaw̄i ese t̄iw̄i nat̄ip̄at̄iw̄i maar̄iho katap̄i as̄ipaiw̄i gw̄iw̄i maar̄iho naan̄awisat̄i yaaw̄itaise. ¹⁰ Sat̄i aunah̄ip̄at̄i amb̄ip̄at̄i awaand̄ihand̄i yaaw̄ihand̄i nehon̄h̄i kiya usonawa ap̄ipaah̄i aungwohand̄i yaitaapo. Saiw̄i yaiw̄i neh̄i kaan̄h̄i bitotawa ese t̄iw̄i

nati+pati+wî, “Ese, ese, kînyî nopîsasînapaise, kînyî nopîsasînapaise! Baabironîhandane kînyî aunahîpatanjî awaipatanjî watîpîhatane kînyî maipîhaiwa kaingîwaiwaapî ipîhomî sîwîpatî nehî wani auwaahandî naasaindetî wîhoanîhandî maipîhandî awaindîhandî gîsaapîhî nangoaipataise,” tîwî kaanîhapî nehî iwinjaitaapo.

¹¹ Iyonîhî amî isîhiya yapîhî nahandaahiya nawîho naitaatîwî otîpîpatî kiyohiyîhiya aunahîpatî Baabironîhandapî gwînyaawaawî katapî maarîho asîpaiwî gwîwî maarîho ambîpatî naanîawîsonîhî bimîtaapo. Amî sandî kiyaamîhapa nawîhopîhapa napîwî newaawî nawîho nunyawîhiyaasî amî usa napîwî nawîho nunyawî namausaitauhe. ¹² Kiyaamîhapa kahapaamapîpa nunyawî nawîho nehohîpîpa gorîhandî sîriwaahandî amî nawîha waiwaunî amî konaarapîho gaahaiwa nawîho autaahîtahaiwaunî amî apotîhîrî kîhoepîhaiwa gaahaiwaunî amî apotîhîrî waiwa watîpîhaiwa kunyapetahaiwaunî nunyawî nawîho nepîhiyaare. Aiwî amî kiya ipatî taahîpatî biyatî waamainjotîhatunî amî maasapîho erepandîhandamî mangîraahî kaiwîhapaunî amî ipatî gaahatî nawîho autaahîtîhatamî wapa kiyohîpîpaunî amî bîraasihandamunî ainîhîramunî amî nawîha wa nitîhîtindîhaamî kiyohîwaiwaunî nunyawî nawîho aungwohaiwa nepîhiyaare. ¹³ Iyataatî amî wapaisangi nunyawî nawîho naitaatîwîhapa siyahapa ahusotahiyaare: atîpatî wîtî waamainjotîhatî kaiwîhatisî katunî asîpatî nandaatîwîhatunî

ami atîpati taahîpati kahatamatîpetahaiwa
 biyati waamainjotîhaiwaunî amî atîpati
 wîti gaahatunî amî wainîhandunî amî
 ipatî oripîhandamî atîpatunî amî waatîpati
 parawaaho konîho wîthanda kaiwîhounî
 amî maasapîho kauhounî sipîsipîhounî amî
 maasapîho osihandunî amî osihandî kandî
 ikîpîpa ahaisaihi notaatî aihonîhi nehainji
 nutandîhaiwa kaarisihaiwaunî amî isîhiya
 nawîho namepî otîpîpati kawitaatîwîhiyaunî
 amî nehî isîhiya usaunî nawîhopî nunyawî
 naitaatîwîhiya saiwaare. Saiwa nunyawî
 nawîho aungwohandî nepîhiyaasi amî saiwa
 usa napîwî namusaitaapo. ¹⁴ Isîhiya nawîho
 naitaatîwî otîpîpati kiyohiyîhiya satîtaapo:
 “Nandapa kinyî maarîho gîndosîhi maaritîpî
 nehingîpîpa aimî notî owendaise. Apîpaahî
 gaahapa kahapaamapîpa nahataapa aimî
 notî owendaisî kinyî kapaisî windî jîhaatî
 mausondaise,” tîtaapo. ¹⁵ Isîhiya saiwa
 ikîpîpa satî aunahîpiti nunyawî nawîho
 aungwohaiwa nehohiyîhiya katî aunahîpiti
 naanîatî ambîpati yaawîhandî awaindîhandî
 apîpaahî maipîhandî nehonîhi usondaatîwî
 kiya waatî akîtinîhi yaitaapo. Yaiwî kiya
 aunahîpatamî kaanîhi bitotawa maarîho
 asîpîwiwî gwîwî kiyaami maarîho ambîpati
 naanîawitaise. ¹⁶ Aiwî kiya kiyaapî satîtaapo:
 “Ese nno! Aunahîpatanî awaipatanî, kinyî nepî
 nopîsasînapaise. Kinyî nepî nopîsasînapaise.
 Jîhura apotîhirî apîpaahî gaahapa kîhoepîhapa
 niyopî amî waiwa apotîhirî sisîwaahaipîhirî
 amî amatenîhaiwa sanahîwetîhapa niyopî

nipaatiþi ami gorîhanduni nepi ami nawîha gaaha nitîhîtindîha nepi ami konaarapiho gaaho nawîho autaahîþîhapa nepi sawahaatamîhetî yundanyainahatiso. ¹⁷ Isî nehî auwaahandî naasaindetî kahapaamapiþa gimunyaatiþhapa netî ahoyatoaatimbîpa nosasînatî owendaise,” tîtaapo.

Sipîhaiwa nahatewaami kapîtenîhiyauni ami isîhiya pasindiyahiyaimitîwi sipîhandotî nuwî napîwîyohiyîhiya nahatiyauni ami sipîhaiwaami otîpîpatîhiya nahatiyauni ami durîhîraatîhî otîpîpatî nawîhopîhati kaiwî nawîho nehohiyîhiya siya nahatiyaisangi satî aunahîpatamîhinî detî windî namaapiwî kaanîhî bitoaitaapo. ¹⁸ Saiwî kaanîhî bitotawa sisîha satî aunahîpiti tîhisîhaami sitîpati jawaawi kiya satîtaapo: “Aunahîpati maahîwîtî awaipati ahendaise. Kîmatî aunahîpati awaipîmatamatiyato,” tîtaapo.

¹⁹ Satîwi ikwaatiþîho waatîhîrî nepi kiyaami mitîhoaatîhî ahiyanîwi maarîho asîpaiwî asîpinîwi gwîwi maarîho ambîpati yaawati naanawisonîhî bimîtaapo. Aiwî kiya waapîhîtîwî satîtaapo. “Ese nno! Aunahîþî awaipatanî kînyî nepi nopîsasînapaise. Kînyî nepi nopîsasînapaise. Sipîhaiwa nahatewa durîhîraatîhî daiwaiwaami satoya aunahîþî awaimatami nawîho numwisîhora kiya noaipapi nawîho ikîpîpa pîhîtatî asaketahiyaimitawaayopo. Aihî nyahî maarîho asîpiyahaayo ipîho yunjîsîha nehî auwaahandî naasaindetîhî ketî netî nopîsasînataise,” tîtaapo.

²⁰ Aihî yamîhapataatîhapi piwîha wa satati

noaipataise: “Sah̄i yam̄hapataat̄hiyaatun̄i am̄i Autaahaat̄ihom̄i is̄hiyaatun̄i am̄i Aposer̄hiyaatun̄i am̄i P̄ropet̄hiyaatun̄i nahatiyaat̄i maarit̄wise aunah̄ipat̄i sangis̄ kaisiwaiwa Autaahaat̄iho mmonat̄i gw̄nyaahos̄i kandap̄i aim̄i net̄i tip̄itapaat̄i usonat̄i tanyaaha ahotih̄i katis̄i wihoaanj̄ihand̄i naanj̄at̄i yaaw̄ihand̄i aim̄i nunyataiso,” tat̄i kandaase.

²¹ P̄w̄iha siyaha noipatī aim̄i owetih̄i enjer̄iho wo watip̄iho naw̄iha aungwonyonj̄i winj̄i naimaatat̄i net̄i m̄ihaap̄i dur̄ih̄iraat̄ih̄i t̄imataise. T̄imataat̄i sandaase: “Aunah̄ipat̄i Baabiron̄ihand̄i k̄ima naw̄ima n̄n̄i net̄i yotoh̄it̄imandamataiw̄i waat̄i wonamaat̄ih̄i top̄itaata nep̄i yotawaayopo sat̄i aunah̄ipiti jap̄ih̄i w̄ind̄i mausondaat̄iwo. ²² Is̄i

Baabiron̄ihand̄aje upwat̄i gitaahandamun̄i am̄i apw̄it̄ih̄iramun̄i am̄i otip̄iho kapapar̄ih̄iramun̄i am̄i kapa kapaam̄i gap̄ipa kinȳi matamb̄ipotap̄i ganat̄i w̄ind̄i namwaipaitaise. Iyataat̄i am̄i is̄hiya otip̄ipatī kat̄i kat̄i kaitaat̄iw̄i sikuri kaiw̄i am̄it̄iha gaaha nehohiȳhiya kinȳihat̄ih̄i w̄ind̄i b̄mim̄itaapo. Iyataat̄i naw̄iha kon̄iho wit̄ihand̄i jasis̄haam̄i gap̄ipaisangi w̄ind̄i jap̄ih̄i kinȳihat̄ihap̄i namwaipaitaise.

²³ Iyataat̄i am̄i sis̄iha raam̄ihand̄i kinȳihat̄ihap̄i w̄ind̄i namusoaat̄itaise. Iyataat̄i am̄i wan̄i namaat̄indaat̄iw̄ihiya us̄hiya as̄hiyaam̄i p̄w̄ihaisangi kinȳihat̄ihap̄i w̄ind̄i jap̄ih̄i namoaipaitaise. J̄ihura kinȳi is̄hiya otip̄ipatī naw̄ihop̄ihatī kiyohiȳhiya is̄hiyaam̄i nd̄ihetīi awaisaw̄ihiyaimat̄iw̄i bindawaayopo. Aim̄bi am̄i k̄inȳi onaap̄ipa paasih̄ir̄i am̄i

gaapîpati kahatamatîpetahapa kiyapaise isîhiya yapîhî nahandaahiyai jaipundîtaapo,” tati ko kandaase. ²⁴ Sati aunahîpati Autaahaatîhomî isîhiya pîropetîhiyaisunî amî isîhiya kopî gîwunyaahohiyîhiyaisunî siyîhiyai tiwiwaiwaapî pîwîha tanyaaha katamîhetî ahotihî Autaahaatîho aimî mmonatî gwînyaahore. Iyataatî amî isîhiya yapîhî nahandaahiyai tiworisa tiwotîhandapisangi satî aunahîpati Baapironîhandetî pîwîha tanyaaha ahondaise.

19

Autaahaatîhopî Yamîhapataatîhiya Nahatiya Maaritawaayopo

¹ Pîwîha saiwa atindî owetihî amî isîhiya taahiyîhyaamî naahutarîhîrî waapîhîtiwîhîrî yamîhapataatîhapî noaipasîhî nînî atisataayo. Sirî naahutarîrî kiya satîwî aunîhîhîrî katawaatopo: “Areruya! Nyahî nyamî Autaahaatîhoai newa mepî autaahemwahaayo. Nyamî Autaahaatîho kîmo nehî naasohî nyangi japîhî nanyamamaasîhore. Ko ambîpati awaipatisaho apîpaahî watîpîhore. ² Autaahaatîho isîhiya kiyohîwaiwa netî pîwîha kotîhandaapîhî tipîtapaatî mmonahore. Iyataatî komî kotîhandî apîpaahî akîtihandî amî tîtîhî nga nehaahore. Saati apopî awaisaamîmaatî ambîpati kîhiyaisatî tîmaamaitatî kandapî ambîpati netî jîhimatî yapîpatambî isîhiya nahatiyai netî nopîsasataise. Aihî amî kandapî Autaahaatîho kaati wihooanjîhandî maipîhandî nunyataise. Iyataatî saatî

apomaati Autaahaatihomi otipipatihiyai topitaata siyihiyai tiwamahaate. Aih+ kandap+ kaatamihet+ piwaha ahotahaate. Aih+ ami kandap+ Autaahaat+ho kaati wihoan+hand+ aimi nunyataise,” tawaatopo. ³ Saiw+ kat+wowaw+, ami j+haat+ waap+h+i+w+ satawaatopo: “Areruya! Nyah+ Autaahaat+hop+ maaritaat+ koai newa mep+ autaahemwihaayo. Saat+ apomaati sis+ha tihis+haami sit+pat+ kat+n+h+ nasisoari+ noaipatoaat+taise,” tawaatopo. ⁴ Kaih+ m+i+hiya 24 kaiw+hiya yam+hapataat+h+ bimohiy+hiyauni+ ami kap+h+ wapa maur+ maur+ as+imatat+ nasisoari+ ahot+m+ naiwaiwauni+ yat+h+ t+mahiyaw+ Autaahaat+ho kon+h+ bimis+hoap+h+ yat+h+ atot+pwesap+ satawaatopo: “Akite! Areruya! Akit+si+ Autaahaat+hop+ nyah+ maaritaat+ koai mep+ autaahemwait+haawo,” tawaatopo. ⁵ Aih+ Autaahaat+ho kom+ siya kin+handas+n+ bindataat+ is+hiyai winjatimb+p+hap+ piwaha wa siyaha noaipas+h+ n+n+ atisataayo. “Nyah+ nyami+ Autaahaat+hoai newaat+ mep+ autaahemwait+haawo. Sah+ kom+ ot+pipatihyaat+ nahatiyaat+ kop+ yaiw+ kom+ piwaha atiwiw+ kom+ ot+i+h+ bimohiy+hiyaatun+ ami amb+pat+ awaipat+ nep+hiyaatun+ ami amb+pat+ namep+ neh+hiyaatun+ nyam+ Autaahaat+hoai mep+ autaahemwait+haawo,” tawaatopo.

Mwaaho Sip+sip+ho Sip+p+hoho Apopaati Net+ Wiras+h+ Nandapa Aungwohand+ Noaipataise

⁶ Kaih+ ami n+n+ atisataat+ is+hiya taahiy+hiya ahoyan+w+ bindawaahiya

piwiha piwaatohihamataindaha atisataayo. Kiyaami piwiha naahutarihiri waapihaati awaisaamaatami nausihaamatiyati ganataase. Iyati ami kiyaami piwiha ausaaha waati gaatipatamatiyaha noaipataise. Kiya waapihitiwi piwaatiwi satawaatopo: “Nyahi nyami Autaahaatihopi maaritaati aunihihiri aunihtaati gaapundaati koaisi newaati mepi autaahewaumwaitihaawo. Areruya! Ko Awaisiho nahatewa watipihaiwaisaho aimi kinjhoematati nahataapai osamati gaamati jatataiso. ⁷ Isi wani nyami maaritho biyati winyaitonhi pihitaati waati maaritaati komi ambipati niwimaitihaawo. Sipisipitho Mwaaho Sipipihohomi asisaha apopaati neti wiraitandaha aimi koaipataiso. Koipasihhi ami komi apopaati namaatitandaisaamaati namaatitandi aimi neti timaninati kindataiso. ⁸ Aihhi Autaahaatitho kaati apotihiri wiri koepihiri apipaahi sanahiwetahiri asirihiri nausaatahiri kaati niyoaitandi nunyataiso,” tati kandaase. Ami sirihhi apotihiri kihoepiri Autaahaatithomi ishiya gaahaiwa titihaiwa kiyohiwaiwaapi namihanataise.

⁹ Aihhi ami ningi enjeritho sata kandaase: “Kinyi piwiha satipi jipatiptime, ‘Isimiya usaisi Autaahaatitho aimi gaatati nunjesihhi atiwi Sipisipitho Sipipihoho apopaati neti wirasitihandami nandapa awaimbipaapi nasohiyhiya siya gaasi maaritwase,’” tipi jipatiptime ndataase. Iyati ami ko jahaati bapiyati sandataase: “Kima titihhi akitinihhi Autaahaatithomi piwihaare,” ndataase. ¹⁰ Aihhi

n̄in̄i koai mep̄i autaahemwaitand̄i kom̄i auh̄iraap̄ih̄i t̄imahiyaṭi atot̄ip̄iweson̄ih̄i am̄i ko n̄ingi sandataase: “K̄inȳi sand̄i w̄ind̄i kamaime. Owetane. N̄in̄i neh̄i ot̄ip̄ip̄at̄ihon̄ine. N̄in̄i kinȳi naisohon̄in̄i am̄i gisat̄i ot̄ip̄ip̄at̄i n̄inaw̄ip̄ih̄i kiyoh̄ihon̄ine. Kaind̄i am̄i kinȳi nais̄hiya K̄raisihop̄i ḡiwunyaahohiȳih̄iya am̄i ko Jisaasiho p̄w̄iḥa ak̄it̄iḥa ausaas̄iḥa baiw̄i napait̄iw̄i is̄iwasohiȳih̄iyaam̄i naisohon̄in̄i am̄i sangisat̄i maas̄i ot̄ip̄ip̄at̄i n̄inaw̄ip̄ih̄i kiyoh̄ihon̄ine. K̄inȳi neh̄i Autaahaat̄ihoaisaah̄ih̄i mep̄i autaahepumap̄i aun̄ih̄ih̄ir̄i aun̄ih̄it̄ip̄i kopaah̄ih̄i atot̄ip̄iwesap̄i gaapunde,” ndataase. Am̄i nyah̄i mmonahiyaane. Jisaasiho p̄w̄iḥa ausaas̄iḥa is̄ihiyai net̄i ḡiwunyaat̄i nunj̄ih̄i kiya atiw̄i nep̄i kop̄i ausaawaayowo,” ndataase.

Utaaho Wo Maasap̄iho Osiho K̄ihoep̄ihoas̄in̄i Yamwa Bindataise

¹¹ Aih̄i yam̄ihapatam̄i maasomwaan̄j̄i nutih̄i jata maasap̄iho osihand̄i w̄ind̄i k̄ihoep̄ihand̄i iwinjataayo. Sand̄i osindaas̄in̄i aw̄it̄imatat̄i bimis̄ihom̄i amb̄ip̄at̄i ko ot̄ip̄ip̄at̄i kaip̄at̄i nga biyat̄i jatat̄i am̄i napaitat̄i kiyahore. Ko t̄it̄ih̄i ak̄it̄in̄ih̄i is̄ihiyai net̄i kot̄ihandaap̄ih̄i tip̄itapaat̄i usonat̄i ko t̄it̄ih̄i kiyat̄i tunahore tat̄i amb̄ih̄inahore. ¹² Kom̄i nd̄iḥa sis̄ihaam̄i t̄ihw̄it̄ih̄iramatiyahore. Iyataat̄i am̄i kom̄i m̄it̄ihoaat̄ih̄i awaisaw̄ih̄iya kin̄ih̄iyaam̄i tingaat̄ihaiwa taah̄iwaiwa nipaatahore. Iyataat̄i am̄i amb̄ip̄at̄et̄i amb̄ip̄at̄i w̄it̄i j̄ip̄at̄ipindahore. Sat̄i ambitap̄i is̄ih̄iya usa w̄ind̄i mon̄iw̄i ḡimaawunyaatahat̄i neh̄i

sawahoh̄ih̄i mmonat̄i ḡiwunyaatahore. ¹³ Ko apot̄ih̄iri utaar̄ih̄iri niyos̄ir̄ih̄iri jit̄ipataat̄ih̄i t̄imandaap̄ih̄iris̄i kir̄i jit̄ipatisah̄iri nipaatahore. Kom̄i amb̄ipati sat̄iw̄i, “Autaahaat̄ihom̄i P̄w̄ihaare,” t̄iw̄i amb̄ih̄itawaatopo. ¹⁴ Aih̄i am̄i yam̄ihapataat̄ihap̄i tiworisa pw̄is̄ip̄i yaipa kiyohiȳhiya apot̄ih̄iri am̄inaih̄iri ap̄ipaahi kih̄oep̄ih̄iri pop̄it̄ih̄iri utaar̄ih̄iri niyop̄ih̄iya maasap̄iho osihaiwa kih̄oep̄ihaiwaasin̄i aw̄it̄imat̄iw̄i kom̄i ipot̄i koai n̄iwipinjai nowaayopo. ¹⁵ Aih̄i am̄i kom̄i maahomwaan̄p̄i namatanaat̄i wih̄iwihooan̄i t̄ip̄ipa kiyat̄i nahap̄ind̄ihanaat̄i kosasaih̄iri nasat̄i nimetahore is̄hiya kom̄i tiworisa yap̄ih̄i nahandaahiyai tisat̄itando. Iyat̄i nḡir̄ih̄iri wat̄ip̄ih̄iri mw̄it̄ipisat̄i bitonda and̄itit̄at̄i wat̄ip̄it̄at̄i is̄hiyai winjatataise. Iyat̄i am̄i ko Autaahaat̄iho nahatewa wat̄ip̄ihaiwaisahom̄i apow̄ind̄ihand̄i nam̄ihainj̄iha naw̄iha awais̄ihaara wain̄hand̄i net̄i jasat̄i namoaitaise. ¹⁶ Iyat̄i kom̄i apot̄ih̄iri utaar̄ih̄iri niyos̄ir̄ih̄iretun̄i am̄i kom̄i auh̄iri at̄ih̄iretun̄i amb̄ipati k̄imat̄i j̄ip̄at̄ipindataise: “K̄imo kin̄j̄hiya nahatiyaam̄i Kin̄j̄hotat̄i am̄i awaisaw̄ih̄iya nahatiyaam̄i Awais̄ihore,” tat̄i j̄ip̄at̄ipindataise.

¹⁷ Aih̄i am̄i n̄in̄i enjer̄iho woai iwinjahon̄ih̄i ko ip̄ih̄oat̄ih̄i bitondaat̄i waap̄ih̄it̄at̄i koho nahataapa (is̄hiyaun̄i am̄i kohas̄ip̄iho napwih̄ihapaam̄i amb̄ipati net̄i nanahapa) yam̄ihapatam̄i ot̄ihamwaan̄i p̄ir̄irutat̄i daimb̄ipai saundataase: “Sah̄i nap̄iw̄ise. Nap̄iw̄i Autaahaat̄iho nandapa ap̄ipaahi awaimb̄ipa net̄i t̄imanimb̄ipaap̄i ahoyan̄iw̄ise. ¹⁸ Nap̄iw̄i

ahoyan+wîse awaisaw+hiya kinj+hiyaami
 ambipati ami pwîsipî yaipa kaiwî tunnîwî
 yahwînohiy+hiyaami tahaapundohiy+hiya
 kepîten+hiyaami ambipati ami watîp+hiyaami
 ambipati ami osihaiwaami ambipatuni ami
 kaiwaasinî awîtimatohiy+hiyaami ambipati,
 isîhiya nahatiya nehî kiyaisîtohiy+hiyaamuni
 ami isîhiya usaami nehî otîpîpatîhatîmaami
 ambipati ami isîhiya ambipati owehiyaamuni
 ami isîhiya usaami ndîhetî ambîpatisahiyaami
 ambipati gwîtîtîho nandaatîwo,” undataase.

19 Aihî ninî jataatî ainjîhîhounî ami
 kinj+hiya yapîhî nahataahiyauni ami
 kiyaami pwîsipî yaipa kaiwî tunnîwî
 yahwînohiy+hiyauni napîwî ahoyanawaayopo.
 Siya ahoyanohiy+hiya osihoasîninî awîtimatî
 napisîhoaisawuni komî pwîsipî yaipa
 kaiwî tunnîwî yahwînohiy+hiyaisawuni
 tunnîwî yahwîndaatîwî ahoyanawaayopo.

20 Aihî ko ainjîhîhoai napuwîtaatîwî
 isîwawaayopo. Aiwî ami ainjîhîhomî pîropetîho
 pîwîha jaiwîtîha awusaatî kaundatî ami
 sîwîpatî watîpîhaiwa kiyatî kaiwaaraahî
 isîhiyai jaipundihî ainjîhîhomî maakîhîrî
 nehohiy+hiyaisuni ami ko ainjîhîhopuni ami
 komî sîwîpatapî atotîpîwesawî gaapundîwî
 aunihîhîrî aunihîtîwî koai nepî autaahîwîpî
 mepî autaahêpumaitatîwî jaipundatî
 kaundisîhoai maawî isîwawaayopo. Isîpî kurî
 maisahurî asururi anîmwaahîpatî durîhîrî
 tongîhîropî nawîha sarîpaaha taahîha kaanîhî
 noaatatî nasasiwatî tîhatî ahotimbîpîhî nepî
 yotawaayopo. 21 O ami isîhiya kanaahiya

nahatiyaahi utaaho osihoasini bimisihomi maahomwaan̄api namatanaati kosasihiri bainatihiri nimetinanaata tiwati kiyaisinini owemataise. Aih̄ koho taah̄ho nasati kiyaaṁ ambipati neti nga mw̄sasati nanati gw̄simotaise.

20

Bwaasirihiri Kinaungw̄ha 1,000 Kiyahaapi Naputataise

¹ Saiwa siyati noaipati aimi owetih̄ nini jata itip̄ho enjer̄ho wo komi ikwiraahi an̄mwaahipati etaihirami kihiri isiwati ami wir̄ihiri apipaahi awairihiri watipihiri senihandi isis̄ho yamihapataatihiraapi noaatipati napih̄ iwinjataayo. ²⁻³ Noaatipati akwiran̄ho aimaaho aimehuraaho apipaahi awais̄ho, uta maip̄ho tiwor̄ho Bwaasirihiri isiwataise. Isiwati neti koaisi kinaungw̄ha 1,000 kiyahaapi an̄tisati w̄sasati, an̄mwaahipati etaihip̄ropi neti wiwati yotati ami maahomwaan̄ an̄tisati aw̄ha napuwati ami kaapipati t̄hati an̄tisati namasati napuwataise. Ami ko akwiran̄ho isih̄iya yap̄h̄ nahandaahiyai j̄haati w̄ndi noti nasayati daayati jaip̄mund̄tando. Ko siyati napund̄mi noti kinaungw̄ha 1,000 kiyaha sanoti owetan̄huraat̄tando. Siyon̄hi ipot̄h̄ neh̄ apipaahi mas̄honjap̄ koai nep̄ nupusoas̄taatiwo.

⁴ Aih̄ ami nini jataati awaisaw̄hiya kin̄hiyaami siyaahaiwa wiwa ahotih̄ kaiwaasini usa bimauhi iwinjataayo. Siya siyaahaiwaasini bimohiȳhiya isih̄iya

kiyohîwaiwa nepî tipîtapaapî usondaatîwî watîpîhandî kiyaî nunyawaayopo. Aindî amî nînî isîhiyai mîtîho nisatauhî napohiyîhiyaamî maarîhoai usonataayo. Siya isîmiya jîhî Jisaasiho pîwîha katatî kaiwaiwaapî “akaahaasî akîte,” tîwî katîwî amî Autaahaatîhomî pîwîha ausaapî katauhî kandapî mîtîho nisatauhî napohiyîhiyaamî maarîhore. Aiwî amî kiya ainjîhîhopî atotîpîwesawî gaapundîwî mepî autaahepîmumapî amî ainjîhîhomî sîwîpatî maakîhîrî kiyaamî amîtetetisangi ndîmaahomwaanî amî kiyaamî ikwîretisangi wîndî ahîmotahiyaare. Aihî kiya naiwî asîtimatîtaatîwîhandî nepî kînaungwîha 1,000 kaiwîhaapî Kîraisihoaisawî maasî isîhiyai amî kahapaamapîpai jaawî bimohiyîhiyaare. ⁵ Sandî japîhî nepaitaatîwîhandî jîhapîhande. O amî isîhiya napohiyîhiya nahatiyaahî wîndî japîhî namepahopo kiya daahî nanopotîmî nuwî kînaungwîha kîma 1,000 kiyatî saniyonîhura japîhî nepaitaatîwo. ⁶ Isîhiya Autaahaatîhomîhîretî japepîhîrohiyîhiyai jîhandî Autaahaatîho ahowimahonîhî jîhandî nepahohiyîhiya maarîtîwîse napwîtaatîwîhandî noaipahonîhî kiya wîndî japîhî namaapwîtaawo. Namaapopî Autaahaatîhomunî amî Kîraisihomunî pîrisihiyaimatîwî otîpîpatî kawîwî amî kînaungwîha 1,000 kiyahaapî kiya awaisawîhiya kinîhiyaimatîwî Kîraisihoaisawî maasî isîhiyaisunî kahapaamapîpaisunî jatîtaapo.

Bwaasîrîhîrî Netî Apîpaahî Nopîsasînataise

7 Kînaungwîha 1,000 kiyatî aimî sanotî owetanîhî Bwaasîrîhîrî kîramî naputimbîpîhapî nupusoasisaihî kapîhî namaitaise. 8 Kapîhî namasisî nehîhaatî noaipatî notî isîhiya yapîhî nahanda bimohiyîhiyai jaiwundîtaise. Iyataatî siya isiya Gokîhomîhiyaisunî amî Makokîhomîhiyaisunî jaiwundîtaise. Jaiwundatî kiyaisî tîpîpa pwîsîpatî awaipatî tundaatiwo undatî netî ahoaitaise. Iyonîhî kiya pwîsîpî yaipatî kaiwî tîpîpa kiyohiyîhiyai ko netî ahoaindîhandî isîhiya waapîhaatî durîhîramî nawasasaaha aripatamataiwîhiya jaatîwî ahoyandaapo. 9 Saiwî ahoyanîwesi yapîhî nahanda gaamapî nuwî isîhiya amî aunahîpatî awaipatî Autaahaatîho maarîho numwisawîhiyaisunî amî numwipatisunî tiwaatîhîrî ahiyawî nesîwesîpî bitîwîmaitaapo. Saisaihî amî sisîha wa yamîhapataatîhîraapî noaatîpatî kiyaisînihî tîhatî owemaitaise. 10 Iyonîhî Bwaasîrîhîrî jaiwundatî daay-atoaatîrîhîrî nepî sisîha durîhîramatîyatî animwaahîpatopî nimandataatî nawîha wa sarîpaaha nasasiwatî noaatatî kaanîhî tîhatoaatîsîhaapîhî yotawaayopo. Sa sisaapîhî aimî ainjîhîhoaisunî amî komî pîropetîho komî pîwîha jaiwîtîha ausaasîhoaisunî nepî tîhoaahauhî aimî tîhoaandîhîhapîhî nepî yotawaayopo. Kapîhî kingwaasî tîhoaandawa apatîhunî otapîhaatunî kingwaasî ambîpatî yaawîhandî kandînihî jinjapîhî jinjapîhî newaatîtaatiwo.

Ipotîhandî Isîhiya Kiyohîwaiwa Netî

Tipîtapaaî Mmonataise

11 Aihî nînî jata gwîîho siyaahandî wîndî apîpaahî awaindîhandî kîhoepîhandî ahotihî jataayo. Aihî sandî siyandaasinî Autaahaatîho bindataise. Bimihî amî komî ndîmaahomwaanapî yapîpatunî amî yamîhapatunî netî nawisatitatî kaurî kaurînhî yanîhîmapî apîpaahaurî numwî owetamaise. Kaurî japîhî wîndî mmondaapo. 12 Aihî sandî siyaahandamî ndîhetî isîhiya napohiyîhiya ambîpatisawîhiyaunî amî nehîhiyaunî bitohauhî iwinjataayo. Iyauhî amî utîpîhaiwa wiwa sapîhî nupwiyaapî ahiyauhî ahotihî jataayo. Aihî amî utîpîhandî wîndisangi isîhiya asîtimatîwî nasisoarî bimaamî nutaatîwîhiyaamî ambîpatî ahotindîhandisangi nupwiyaapî kapîhî ahiyawaayopo. Aihî kiya napohiyîhiya kiyohîwaiwaapî pîwîha aimî utîpîhoatîhî ahotisîha mmonatî kaiwaatîhî jatata Autaahaatîho kaiwa tipîtapaaî usonataise. 13 Aihî isîhiya durîhîraatîhî napopî ahosohiyîhiyaisangi nepasi Autaahaatîhomî ndîhetî niyauhî amî isîhiya napopî napwaatotîhandunî amî isîhiya napohiyîhiya kiya nuwî bimohîpatî aunahîpatî namasi napîtaatîwî nupusoasîhî Autaahaatîhomî ndîhetî niyawaayopo. Naiwî bitohauhî Autaahaatîho kiya nehî nînaasiyaahîhî kiyohîpîpa utîpîhoatîhî mmonatî jatetinjatî komî kotîhandaapîhî kiyai tipîpataatî usonataise. 14 Iyatî napotîhandî amî isîhiya napwauhî maarîho notî bimindîhandunî ko netî sisîha durîhîramatîyatî nimandataatî

noaatati kaanahi nasasiwati tihatoaatisihaapihi yondaise. Sa sisa durihiri apipaahi awaindindi sisha watipaha noaatati taati tihindindi kapihandi 2 handi apipaahandi napwitaatiwihande. ¹⁵ Iyataati ishiyaami ambipati sandi utipindi ishiya asitimatwi bimitaatiwihyaami ambipati ahotindindaatihindi ahimotisawihya siya nahatiai nepi sisha watipaha durihiramatiyat nimandataati nasisoari tihatoaatisihaapihi yotitaapo.

21

Autaahaatihomomunahipati Asipati Amunahipati Asipati Kiyati Ahiyataise

¹ Saiwa siyati noaipati aimi owetihini jata yapipati yamihapati jihauri aimi notiwetihini amunahipati yamihapati asiwauri ahotihini jataayo. Aihini amunahipati durihirisangi kirinini notiwendaise. ² Kaihini jata Autaahaatihomomunahipati awaipati asipati wanihati Jerusaremihandi yamihapataatihini Autaahaatihomunahipati taati noaatipati nasataise apopaati wohoi namaatitanditimaninatu uti apotihiri gaahapa yundanyaininjati napipatamatiyato. ³ Aihini amunahipati piwaha wa waapihitaha Autaahaatihomomunahipati bimimbipihapatisataha noaipasihini ninisatasayo: “Atiwini amunahipati jasawise! Autaahaatihomomunahipati anjipihini aiminasi ishiyaami otihapihini ahondaise amunahipati Autaahaatihomomunahipati kiyaisati maasi kiyaami Autaahaatihomomunahipati bimitando. Iyohini kiya amunahipati noaipati tihini Autaahaatihomomunahipatihiyaimatisaihi

ami Autaahaat̄ho sawaho noaipat̄i kiyaam̄i
 Autaahaat̄hoematat̄i kiyaisat̄i maas̄i bimit̄ando.
 4 Iyat̄i ko kiyaam̄i kw̄tipat̄i nahatiyaam̄ihat̄i net̄i
 n̄iw̄ndiwat̄i n̄iw̄isiyaipait̄aise. Am̄i kiyaam̄i
 napw̄itaat̄iw̄handisangi ap̄ipaah̄i owet̄it̄aise.
 Iyat̄i am̄i maar̄iho as̄ipaiw̄i gw̄itaat̄iw̄handun̄i
 kiyaam̄i amb̄ipat̄i yaaw̄itand̄ihandun̄i
 kiyaam̄ihet̄i w̄ind̄i namausoaipait̄aise. Saiwa
 aim̄i j̄haiwaas̄i kaiwa aim̄i not̄i owet̄iso,”
 ndaase.

5 Aih̄i utaaho siyaahandaas̄in̄i bimis̄ho
 sandaase: “Jasawise! K̄imba kahapaamap̄ipa
 n̄in̄i net̄i wan̄ihapa as̄ip̄ipemat̄i kaind̄i
 ahiyataayo,” daase. Iyat̄i am̄i k̄im̄iko
 sandaase: “K̄ima p̄w̄ima t̄it̄ih̄i ak̄it̄i
 akaahaas̄i is̄ihiya kaap̄i ak̄ite t̄iw̄i at̄iw̄i
 nep̄i gw̄inyait̄aat̄iw̄i j̄pat̄ipaime,” daase.

6 Iyat̄i ko n̄ngi sandataase: “N̄in̄i nahataapa
 kaim̄i nund̄i owemahon̄ih̄i aim̄i owend̄aise.
 N̄in̄i N̄iwahon̄in̄i J̄himat̄it̄i bimaat̄i am̄i
 Ipotimat̄it̄i bimoh̄ihon̄ine. N̄in̄i j̄honimand̄i
 nahataapa namasat̄i ahiyoh̄ihon̄in̄ind̄i am̄i
 ipot̄ihonimand̄i nahataapa kaind̄i as̄it̄iput̄i
 kaind̄i owemahoh̄ihon̄ine. Is̄ihiya waapohop̄i
 nawisaw̄ihiyai waapoho naw̄iho oweho neh̄ho
 numw̄ito. So waapoho as̄itimat̄it̄aat̄iw̄handam̄i
 waapoho taat̄i n̄apis̄ihom̄i numw̄ito. 7 Utaaho
 kohimatat̄i maap̄i yap̄ipatamb̄ihaiwa kom̄i
 tiworisai tiwat̄i ip̄ihatis̄ho saiwa net̄i
 kom̄ihaiwat̄it̄aise. Iyon̄ih̄i am̄i n̄in̄i noaipat̄i
 kom̄i Autaahaat̄ihon̄in̄itisan̄ih̄i am̄i ko noaipat̄i
 nis̄i maas̄ih̄hoemat̄it̄aise. 8 Iyat̄aat̄i is̄ihiya
 yaiw̄i jap̄ihit̄iw̄i kiyaam̄i ḡiwunyaahoh̄it̄ihand̄i

ausaapî kamaatîwî amî giwunyaahohîtihandî namahohiyîhiyaunî amî maipîhaiwa kisohaiwa kaiwî kipatî ahiyanîhohiyîhiyaunî amî isîhiya siyîhiyai timahohiyîhiyaunî amî warisai apwaatiyai namasisî gohîhiyaisawî ambîpatî timaamaitohiyîhiyaunî amî onaapîpa paasîhîrî konosîha wiwaapa nepatarîhîrî gaapîpatî nepî kipîwî kaiwa kiyohiyîhiyaunî amî autaahaatîho jaiwitahopî aunîhîhîrî aunîhîtiwî gaapundîwî koai nepî autaahî mepî autaahepumahohiyîhiyaunî amî pîwîha jaipîpa katawaasohiyîhiyaunî kiyaamî aunahîpatî sisîha watîpîha nawîha sarîpaaha nasasiwatî noaatatî durîhîramatîyatî nimandata kaanîhî tîhîmî naisîhaapîhî nutaapo sapîhî kiya ipotîhandî 2 handî napopî owetîtaatîwo,” ndaase.

Jonîho Aunahîpatî Wanîhatî Jerusaremîhandî Mmonataise

⁹ Saiwa siyatî noaipatî owetîhî itîpîhiya enjerîhiya 7 kaiwîhiya disihaiwa 7 kiyahaiwa wiwa apîpaahî maipîhaiwa naanîhaiwa ahotiwaiwa ipotîhaiwa isîwasohiyîhiyaamî wo nasatî nîngî sandataase: “Kînyî namme, Mwaaho Sipîsipîho Sipîpîhohomî apwaataatî koai nuwîpaitandî yundanyaayatî tîmetisaamaatî nînî netî nangîsîtaano,” ndataase. ¹⁰ Aihî Itîpîho Gaaho nisîhetî waatî nasataatî nisaitîhî nisî ndîha nanorîhaatihî enjerîho itîpîho nîngî nanîmaasi sisîho wo awaisîho apîpaahî nîwatîho utaarîhoaasinî naihî nînî koaasinî naindî aunahîpatî asîpatî wanîhatî Jerusaremîhandî yamîhapataatîhî

Autaahaatîhoapîhapi taatî noatîpati napihî
 usonataayo. ¹¹ Sati aunahîpitetî Autaahaatîhomî
 yundanyîhaamî nausainjîtîhandî katetî
 ahondaatî waatî nausaatahate. Iyatî amî katî
 aunahîpiti biyatî durîhîramatîyatî saasanotatî
 nausaatahate nawîha wa gaaha jaasîpaaha*
 biyatî nausaatahaasî kaamatîyato. ¹² Iyataatî
 amî katamî matambîpa awaimbîpa utaarîhapa
 mîhaapi yapîpatetapi niyatî autaahî mîhotî
 nîwaataatîtahapaare. Iyataatî amî satî
 aunahîpitamî matambîpetî maasomîhaiwa
 12 kiyahaiwaisahate. Saiwa maasomaiwa 12
 kiyahaiwaapîhî amî enjerîhiya 12 kaiwîhiya
 bitotawaayopo. Amî saiwa maasomiwetî
 Isîraherîhiyaamî satoya 12 kaiwîhiyaamî
 ambîpati nînaasaimwaanî jîpatîpindataise.
¹³ Sati aunahîpitamî matambîpaamî onepatî
 maasomîhaiwa ipîho noaipasihîhoaanîhaiwa
 maurî mandîtihî amî ipîho namaatîpasihi-
 hoaanîhaiwa maurî mandîtihî amî wihoanî
 bopitataihoanî maurî mandîtihî amî
 wihoanî bopitataihoanî maurî mandîtihî
 siyahaiwa ahendaise. ¹⁴ Sati aunahîpitamî
 matambîpaamî mîhaapi tanyaahaapîhî
 yapîpatetî nawîha anaahîhaamî awaiwaiwa
 matambîpai anîtisatî isîwatîtandîhaiwa
 12 kiyahaiwa ahiyai nuwîhate. Iyatî amî
 matambîpaamî ikwananaatisangi nawîha
 kîma anaahîhaara kiyawaayopo. Aihî saiwa
 nawiwetî Sipîsipîho Sipîpîhohomî Aposerîhiya
 12 kaiwîhiyaamî ambîpati nînaasetîhî

---

* **21:11:** Pîwîha Ingîrisihanda jasîparîhaare tîwî sa nawaapi ambîhîtîwîhaare.

nînaasomîhati jîpatîpindataise.

¹⁵ Itîpîho enjerîho nîngi pîwandisîho irîhîrî wîrî gorîhanda kaiwîhîrî isîwahore. Sîrî irira aunahîpatamî waitîndîhandî napitîyate tatî namîhanatî amî matambîpaamî maasomîhaiwa napitîyate tatî namîhanatî amî matambîpaamî ikwananaatî napitîyate tatî namîhandandîhîro. ¹⁶ Iyataatî satî aunahîpitamî wainjîtîhandî amî utaarîtîndîhandî nehî tîtîhî naasaataatîtâhande. Ko aunahîpatî satî awaipatî namîhainjîhî aunahîpatamî wainjîtîhandunî amî utaarîtîndîhandunî maiwî naasaataatî 2,200 sîkwaaya kîro mitaahande. Iyataatî amî matambîpa yapîpatetapî nâmasawesi autâahî nîwaataatî niyotîhandisangi amî naasî kamwaanê. ¹⁷ Iyatî amî ko ikwananaatamî mwîpîtîndîhandî namîhainjîhî 65 mita kiyate. Sîrî irîhîrî enjerîho isîwatata namîhainjîrîrî amî isîhiya yapatambîhiya isîwatawa namîhanohîrîramatîyahande. Aihî sîrî irîhîrî kîra enjerîho aunahîpatî awaipatî taunîhandamî ikwananaatî matambîpa namîhanataise.

¹⁸ Ikwananaatî nawîha wa gaaha anaahîha watîpîhaara matambîpa kaiwîhape. O amî aunahîpatîhî nehî tîtîhî gorî taanahîta kaiwî anîmatîwîhatîsî biyatî garaasihomatîyatî nâusaataatî jatînataise. ¹⁹ Aunahîpatamî matambîpa nawîha gaaha anaahîha kahatamatîpetîha 12 kiyahaiwa ambîpatî kîhatî yiyandîhî ambîhonahaiwaasî kaiwaara mîhaapî yapîpatetapî nâmasawî kakaamî tipî naupwî notipî naiwî mîhaatî nîwaataatî

namîhaapîhape. Iyati nawîha jîha jasîpaarîhaare. Kaamî otiwa kambwaasîtihandî karaahandî ikîrotati yerotati, bîraunitati amatenîtati amî asisorîtati gîrinîhaare. Kapîha 2 ha nawîha sapaiyaahaare. Kaamî otiwa kambwaasîtihandî karaahandî bîruhandî asîhatahande. Amî nawîha 3 ha aketihaare. Aihî amî nawîha 4 ha emerîhaare. Kaamî karaahandî asisorîha gîrinîhaare. ²⁰ Aihî amî nawîha 5 ha satonikîsîhaare. Kaamî karaahandî amatenîtati amî kîhoepîhaare. Aihî amî kapîhî nawîha 6 ha koniriyanihaare. Kaamî karaahandî amatenîhaare. Aihî amî nawîha 7 ha kîrisoraitîhaare. Kaamî karaahandî ikîrotati yerohaare. Aihî amî nawîha 8 ha berirîhaare. Iyataati kaamî karaahandî nehî kai wîpetati asisorîtati gîrinîhaare. Aihî amî nawîha 9 ha topaasihaare. Kaamî karaahandî nehî kai wamwaanî ikîrotati yerohaare. Aihî amî nawîha 10 ha kîrisopîresîhaare. Aihî amî nawîha 11 ha aiyasinîhaare. Aihî amî nawîha 12 ha ametisîhaare. Kaamî karaahandî nehî kai wamwaanî amatenîha nyanyipîhaare. ²¹ Aunahîpati matambîpaami onepati maasomwaanî 12 kiyahaiwa saiwa amî konaarapîho anaahîho yumbîpa tamatîpati marîmarîhîrî nehî nahatohaiwa naasi naasaiwa 12 kaiwîhaiwa kaiwaara kaiwîhaiwe. Aiwî amî aunahîpati awaipati satami daihaiwa nehî gori taanahîta kaiwîhaiwaare. Iyati kaiwa daahîmaiwa gîraasihomatiyatî nausaatahaiwe.

²² Aihî sati aunahîpi awaipitaatihi nîni jahonîhi anjaanî awaisaanjaanî Autaahaatihopî gaapundîtaatiwîhaanî katîhi

waanji ahimetise. Ami Autaahaatiho Awaisiho Nahatewa Watipihaiwaisahouni ami Mwaaho Sipisipihouni sawindari añaanji awaisaanaanamataimihindaritiho. ²³ Iyataati sati aunahipi awaipitisi ipiho waatiho yahutaati nusaatitandihandi owehate. Ami Autaahaatiho sawahomi yundanyiha nousainjitihandaaahi sati aunahipitaatihi nusaatiho. Iyataati ami sisaha raamihandihî Mwaaho Sipisipihou sisaha raamihandamatiyahosi komihetapi sisaha aunahipataatihi biyati nusaatataise. ²⁴ Iyonihî isihiya yapihî nahandaahiya sati aunahipitami sisaha nusaatati ahotisihara niwusaatonihî sisaha keti daitaapo. Saisaihi awaisawihiya kinhiya yapipatambihiya kiyaamihapa gaahapa anaahipipa isisi sati aunahipitaatihi nandaitaapo. ²⁵ Sati aunahipitami matambipaami onepati maasomihaiwa nahatewa kaiwaanini nasisoari nunditaise. Sati aunahipitaatihi asihatindihandi wîndi namwaipaitaise. ²⁶ Isihiya yapihî nahandaahiyaamihapa gaahapa anaahipipa ami kiyaami ambipati ami wapa isisi sati aunahipitaatihi nandaitaapo. ²⁷ Iyataati ami wapa maipihapauni ami isihiya maipihaiwa kahamatipetahaiwa kiyohiyihyauni ami isihiya piwîha jaipipa katohiyihyauni siya aunahipati sataatihi wîndi namîndaitaapo. Apipaahi owetitaise. Nehi isihiya Mwaaho Sipisipihou Sipipihohomi utipihou isihiya asitimatitaatiwîhandamihooatihi kiyaami ambipati ahotisawihiya siyaahihî sati aunahipitaatihi nandaitaapo.

22

*Jonho Waapoho Asitimatitaatwihandamihouni
Ami Ipati Asitimatitaatwihatuni Mmonataise*

¹ Saiwa nanisati owetih+ ami+ waapoho waap+haati+ waati+ asitimatitaatwihati+ apipaahi+ gaahaati+ giraasihomatiyati+ saasano-tahaati+ Autaahaatihouni+ Mwaaho Sip+sip+ho Sip+pi+hohouni+ bindama isihiyai gwit+ho siya kin+handaas+nap+ iwinjatind+ti+hiraapi+ taati+ noati+ napih+haati+ enjer+ho nanisataise.

² Iyataati+ sati+ aunah+pitam+ daih+ra awair+hi+raami+ tit+hi+ ot+hap+hi+ ipati+ witi+ waap+haatami+ wih+wih+n+ opainini+ ahendaise. Sati+ ipiti+ asitimatitaatwihate. Sati+ ipiti+ yand+p+ho 12 kiyahaiwaara ningohate. Sati+ ipiti+ waati+ho nahatoeti+ mwinati+ biyati+ yand+p+ho ningohate. Iyataati+ sati+ ipitam+ yananaati+ isihiya yap+hi+ nahandaahiyai+ tit+hemaitand+hanaate.

³ Iyataati+ ami+ sati+ aunah+pitaati+hi+ wapa Autaahaati+ho w+ndi+ maar+mitati+ koai poundon+hi+ nemaitand+hapa+ sati+hi+ w+ndi+ ahimotati+ ami+ w+ndi+ namwaipaitaise. Neh+ Autaahaatihouni+ Mwaaho Sip+sip+ho Sip+pi+hohouni+ sati+ aunah+pitaati+hi+ bindama isihiyai+ iwinjatitaise. Winjatisaihi+ ami+ kiya kindaram+ isihiya kindaram+ ot+pi+pati+ kawiw+ kindari+ nep+ mep+ autaahepumaitaapo.

⁴ Kiya Autaahaati+hoai+ uson+w+ ami+ komi+ nd+maahomwaan+ usosaihi+ ami+ ko Autaahaati+ho komi+ amb+pati+ kiya nahatiyaami+ amiteteti+ j+pati+pi+witaise.

⁵ Sati+ aunah+pit+ w+ndi+ asihat+metitaise. Iyataati+ ami+ sis+hauni+

ipîhounî wîndî katîhî namusaatîaise. Amî Autaahaatîho sawaho sisîha biyatî nausaatîhaamatîyahosî komîhetapî satî aunahîpatisaahî nîwusaatatî nausaatîaise. Siyatî kiyai nîwusaatonîhî kiya kinîhiya awaisawîhiyaimatîwî Autaahaatîhomîhapa kahapaamapîpa koaisawî kiyaanîhî nasisoari jatîmî nowaatîtaapo.

Kîraisîho Ketî Napîtaise

⁶ Aihî ko enjerîho nîngisî satatî kandataase. “Kîmaiwa pîwaamaiwa tîtîhî akaaha akîtî kandaatonîhî kaiwaapî isîhiya satîwî, ‘tîtîhî akaahaasi akîte,’ tîwî atiwî nepî gwînyaitaapo. Amî Awaisîho Autaahaatîho pîwîha komî atiwî nepî ausaahohiyîhiya pîropetîhiya komî pîwîha awusaitaatîwî kiyaami maarîhoai netî ahowimatî ndîha nusorîhaatî gwîwunyaasîho, aimî komî itîpîho enjerîhoai, wapa ketî kuraanîhî nihîtatî noaipaitandaimbîpaapî komî otîpîpatîhiya nehîhiyai pîwîha kaundatî nunjîtandî natausaasataise,” ndataase.

⁷ Jisaasiho sandaase. “Atime! Nînî sangisaapîhî ketî kîmîkura nihîtihî napîto. Pîwîha kîma utîpîmoaatîhî pîropetîha ahotisîma baiwî atiwî nepî anîtiwî isîwasohiyîhiya maarîtwîse,” tatî kandataase.

⁸ Nînî Jonîhonîni kîmaiwa katohîwîmaiwa noaipasîhî nisî ndîhaara mmonîti amî nisî atîhîra atîndî nehohîhonîne. Nînî saiwa mmonîti atîndî netaati ko kîmaiwa katohîwîmaiwa nanisati kandisîho enjerîhomî ndîhetî koai mepî autaahemwaitondî komî auhîraapîhî atotîpîwesatî tîmahiyataayo.

9 Siyon+h̄i ami koh̄i ningisi sandataase: “Kinȳi sat̄i saimbi w̄indi kamaim̄e. N̄ini neh̄i ot̄ip̄ip̄at̄ihon̄ini kinyataind̄ihon̄ini ami kinȳi nais̄ihiya p̄ropet̄ihiyaamataind̄ihon̄ini ami p̄w̄iha k̄imaiwa ut̄ip̄imo k̄imoat̄ih̄i k̄ima p̄w̄ima atiw̄i nep̄i baiwi napait̄w̄i japep̄ih̄irohiȳihiyaamataind̄ihon̄ine. Kinȳi neh̄i Autaahaat̄ihopaah̄ih̄i atot̄ip̄wesap̄i gaapund̄ip̄i neh̄i koaisaah̄ih̄i mep̄i autaahep̄umape,” ndataase. ¹⁰ Iyataat̄i ami ko sandataase: “K̄ima p̄w̄ima p̄ropet̄iha ipot̄i noaipaitand̄ihaiwaap̄i katat̄i ahotind̄imand̄i ut̄ip̄imand̄i an̄it̄imbi namaasap̄i kaap̄ipata kaapaimbi ah̄imaaye k̄imaiwa noaipaitaih̄i katoh̄iw̄imaiwa noaipaitand̄i asis̄iha aim̄i detiso. ¹¹ Is̄ihiya maip̄ihaiwa kaim̄i niyohiȳihiya gaas̄i kiyaan̄ih̄i maip̄ihaiwa kaim̄i nuw̄ise. Am̄i is̄ihiya ainjotat̄i ami kisotat̄i kipohaiwa kaim̄i niyohiȳihiya ami gaas̄i kiya kaiwa kisotat̄i ainjotahaiwa kiyaan̄ih̄i kaim̄i nuw̄ise. Iyataat̄i ami is̄ihiya t̄it̄ih̄i gaah̄iret̄i japep̄ih̄ir̄w̄i t̄it̄ih̄i gaahaiwa kiyohiȳihiya ami gaas̄i gaahaiwa kiyaan̄ih̄i kaim̄i nuw̄ise. Iyataat̄i ami is̄ihiya t̄it̄ih̄i gaahiya ainahiȳihiya Autaahaat̄ihom̄i nd̄ihet̄i kiyai yand̄ih̄i Autaahaat̄ihom̄ihapaapaahaiw̄i bimohiȳihiya ami gaas̄i s̄ikaiw̄i gaahiya ainahiȳihiya kom̄ihapaapaahaiw̄i bimaaw̄ise.

¹² Jisaasiho sandaase: “Atime! N̄ini ket̄i k̄im̄ikura nap̄ito. Is̄ihiya dip̄iwaat̄w̄i kiyoh̄iwaiwaap̄i wihooanj̄hand̄i numw̄itand̄ihand̄i k̄imand̄i aim̄i is̄it̄ihon̄ine. Is̄it̄ihon̄inisi is̄ihiya kiyaami ot̄ip̄ip̄at̄i kiyoh̄ir̄ih̄iret̄i jatetinjat̄i wihooanj̄hand̄i

numwîto. ¹³ Nîni jîhimatîti bimaati amî ipoti-
matîti bimohîhonîne. Aindi amî nîni nahataapa
namasati ahîyohîhonîndî amî nahataapa
kaindî asîtipuhohîhonîne. ¹⁴ Isîhiya kiyaamî
apotîhîrî kihoeptîhîrî baiwî bausohiyîhiya
maaritîwîse* ipatî asîtimatîtaatîwîhatamî
yandîpîho nga nandîwî nandaawo. Aiwî
aunahîpatamî matambîpaamî onepatî
maasomwaanîhîraapî nga nandaapî mîhatîhî
aunahîpatî awaipataatîhî taunîhandaatîhî
naiwî nandaitaawo. ¹⁵ Aunahîpatamî
ipaahaapî nehîhaati bimîtaatîwîhiya suhiyaunî
amî apîpaahî maipîhaiwa ainjotahaiwa
kiyohiyîhiyaunî amî isîhiya wiwaapa,
onaapîpa paasîhîrî nepatarîhîrî konosîha
amî gaapîpatî isîwasohiyîhiyaunî amî
isîhiya warisa apwaatiyaametahiyaisawî
ambîpatî timamaitohiyîhiyaunî amî isîhiya
siyîhiyaisî timahohiyîhiyaunî amî autaaahatîho
jaiwîtahopî gaapundîwî aunîhîhîrî aunîhîtîwî
mepî autaahepumahohiyîhiyaunî amî isîhiya
jaipîpaisî maarîho mîtaahî nunyawîmapî
jaipîpa pîhîtîwî katîmî nowaasohiyîhiyaunî
siyaahî aunahîpatî taunîhandaatîhî kiya wîndî
namandaapî nehîhaati ipaahaapîtîtaapo.

¹⁶ “Nîni Jisaasihonîne. Nîni nîwahonîni
nisî itîpîho enjerîhoai nandusoasataayo
nisî isîhiya nisapî gînunyaahohiyîhiyaapî
pîwîha kîmaiwa sangî kasatîtando. Nîni
Daawitîhomîhetapî noaipahohiyîhiyaamîhetapî

---

* **22:14:** kîma pîwîma tanyaaha satatise: Isîhiya Jisaasihopî
gîwunyaahauhî amî komî jîtîpata kiyaamî maipîhaiwa aimî
bausati nemwasawîhiyaapîse.

Ipi Isit̄ihon̄ni Nemat̄ihon̄ne. Aindi ami n̄ni Daawit̄hom̄ sat̄ihon̄ni mwaahon̄ne. Aindi ami n̄ni kaumbwaat̄ nipaatihaatamataindi asis̄haat̄ih̄i waati bosainjati nausaatoh̄ihon̄ne,” ndaase. ¹⁷ Aih̄i Itip̄iho Gaahoun̄ ami apopaati wohoai namaat̄tand̄i t̄imetisaamaatun̄i satamaase: “K̄inȳi namme,” tamaase. Ais̄i ami sah̄i is̄ihiyaat̄ nahatiyaat̄i p̄iw̄ha k̄ima p̄iropetiha atiwi nehohiȳihiyaatangisangi sat̄iw̄i: “K̄inȳi namme,” t̄iw̄ise. Iyataat̄i ami sah̄i waapohopi nasisaw̄ihiyaat̄i Autaahaat̄iho waapoho as̄itimat̄itaat̄iwo naw̄iho oweho neh̄iho nasam̄itand̄i nasimendais̄i ami naw̄iho oweho nasam̄itais̄i sah̄i nap̄iw̄i nep̄ise.

Jon̄ho Is̄ihiyaat̄i K̄ima P̄iw̄ima P̄iropetiha Atisohiȳihiyaat̄i Jaawo Ndaase

¹⁸ Is̄ihiyaat̄i nahatiyaat̄i k̄ima p̄iw̄ha p̄iropetiha ipoti noaipaitand̄ihapaapi atisohiȳihiyaat̄i jaaw̄ihiyaato, wiwa p̄iw̄ha neh̄iha bipinjawi k̄ima p̄iw̄imaisaw̄i ah̄imaayawise ami Autaahaat̄iho is̄ihiyai maip̄ihaiwa wiwa numwitand̄i ut̄ip̄imo k̄imoaat̄ihapi katiwaiwa ami bihiwainjati nasam̄itaiso. ¹⁹ Iyataat̄i ami utaaho wo p̄iw̄ha p̄iropetiha ipoti noaipaitand̄ihapaapi k̄imo ut̄ip̄imoaat̄ih̄i ahotis̄iha nemataataahi ami Autaahaat̄iho aunah̄ipati wan̄ihataat̄ih̄i is̄ihiya nandaapi ami ipati as̄itimat̄itaat̄iw̄ihati nandaat̄iw̄ihandapi ut̄ip̄iho k̄imoaat̄ihapi wihoaan̄ihapa nap̄iw̄i saiwi naitaapo tat̄i katimb̄ipaami kop̄ihapa nemaitaise.

²⁰ Utaaho k̄imaiwa p̄iwaamaiwa ausaat̄i katis̄iho sandaase: “Ak̄it̄in̄ih̄i n̄ni

k̄im̄ikuraan̄ih̄i ket̄i nap̄ito,” ndaase. Ak̄ite!
Awais̄ihon̄j̄i Jisaasihone, k̄inȳi namme.

²¹ Awais̄iho Jisaasiho sah̄i kom̄i is̄hiyaat̄i
nahatiyaatangi gaahat̄i kasisat̄i sam̄i maar̄iho
amb̄ipati net̄i napaisaat̄isamaitand̄i nin̄i sap̄i
gaap̄isundataayo. Ak̄ite.

Autahaatihomi Piwaha Gaaha Wanaha
The New Testament in the Angaataha language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angaataha long Niugini
copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Angaataha

Translation by: PNG Bible Translation Association

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

b83b4d2c-30be-5f11-8fb0-fa04e4808bad